

RONNIE GOLZ

**Byla jsem šťastná
až do poslední hodiny...**

ŽIVOT A SMRT MARIANNE GOLZ-GOLDLUST

31. ledna 1895 – 8. října 1943

říjen 2014

doplňující text k výstavě o Marianne Golz-Goldlust

Vydavatel: Ronnie Golz

Překlad, aktualizace textu: Miroslava Heidenhain

Fotografie: soukromé vlastnictví a z knihy Žaluji (Pankrácká kalvarie),

Karel, R., Orbis, Praha, 1946

Tisk: PROXIMA STUDIO, spol. s r.o., Praha

OBSAH:

Velký den (Vera Gaserow).....	5
Dopisy a tajné vzkazy.....	20
Pátrání po Marianne.....	89
Erika Haala vzpomíná.....	101
Erna Steiner vzpomíná.....	109
Přílohy.....	113

Velký den

„Miláčku! Těším se Tvým dopisem, četla jsem ho již 4 krát za sebou, ale velmi jsem se při tom červenala, aspoň mi tak řekli.“ „Všechny mé myšlenky a city směřují k tobě.“ „Hluboko v tvých očích vidím velkou lásku a přátelství. Dokud nás smrt nerozdělí.

Tvoje M.“

Pár řádků z milostných dopisů, které bývají kdesi ve světě denně napsány. Tyto řádky jsou však vyňaty z dopisů, které jsou smutným způsobem jedinečné. Jedná se o milostné dopisy ženy odsouzené k smrti, napsané v roce 1943 v pražském vězení spoluvězni, který rovněž čeká na popravu. Jsou to dopisy plné naděje a rezignace, odvahy a pochybností. Byly napsány se silným odhodláním ještě jednou v životě milovat a s pomocí této lásky učinit čekání na smrt snesitelnějším.

Pokud bychom zde tyto dopisy chtěli věrně zobrazit, museli bychom stránky knihy roztrhat na často jen pět centimetrů široké proužky papíru. Člověk je musel například schovat v uvařeném bramboru nebo v kousku chleba nebo je napsat na dopisový formulář, který v horní části obsahoval vytištěný rozkaz: „Pište čitelně! Pište jen na řádky! Levý okraj nechat volný až k tučné lince!“ Aby bylo možné historii těchto dopisů pochopit, musel by člověk tyto stránky poslat tajnou, ne právě bezpečnou cestou skrz zdi vězení a nechat je nakonec upadnout v zapomnění. Tato kniha je však má právě ze zapomnění pozvednout, nechat je vyprávět o neobyčejné ženě, neobyčejném milostném příběhu a troše německé historie.

Jsou to dopisy Marianne Golz-Goldlust, dnes zcela neznámé ženy. Ve 20. letech 20. století byla jako operetní pěvkyně oslavována kritiky a vystupovala na jevišti s miláčky německého publika. O téměř dvě desítky let později zemřela zcela bez povšimnutí krutou smutnou smrtí, neboť se tato známá umělkyně mezitím stala „nepřítelem říše“. Dne 8. října 1943 byla Marianne Golz po osmiměsíční vazbě nacisty popravena v pražské věznici na Pankráci. Hitlerův Zvláštní soud v Praze ji pět měsíců před tím za „činnost nepřátelskou říši“, „sabotáž“ a „napomáhání nepřátelům říše“ odsoudil k smrti.

Marianne Golz-Goldlust patřila k příliš malému počtu těch, kteří tenkrát měli odvalu alespoň u okruhu svých přátel učinit vlastně samozřejmost – pomocí lidem, kterým hrozilo pronásledování a smrt. „Zločin“ spáchaný Marian-

ne Golz-Goldlust spočíval v tom, že byla ve spojení s lidmi, kteří v nacisty obsazené Praze převáželi přátele a známé do bezpečí. Pomocí utajených kontaktů a s falešnými doklady umožňovala tato skupina židovským ženám a mužům, krátce před jejich deportací do vyhlazovacích táborů, útěk do bezpečí v cizině.

Marianne Golz-Goldlust nebyla účastnicí odboje, jak je dnes, i když příliš zřídka, nacházíme v učebnicích dějepisu. Nepatřila k žádné politické organizaci a nevíme ani, zda si byla vědoma rizika, které svou činností podstupovala. Dělal prostě to, co jí radily každodenní zkušenosti a její lidský rozum. Nechtěla přihlížet tomu, čemu se také přihlížet nemá, tomu, že přátelé, sousedé, známí byli najednou prohlášeni za nelidi, jen proto, že byli Židé. A pomáhala tyto ohrožené lidi dostat do ciziny a pomocí převodů peněz jim umožňovat život v exilu. „Pašování Židů“ a „zločiny proti vyhlášce o sabotáži“ nazývali soudci pražského zvláštního soudního dvora tyto záchranné akce a odsoudili za to Marianne a devět jejích spoluobžalovaných v květnu 1943 k smrti.

V posledních měsících před popravou, s jistotou blížící se smrti, ale vždy znovu se slabě rostoucí nadějí, psala Marianne téměř denně několik dopisů: zprávy sestře Rose ve Vídni, líčení svého života v cele smrti a, co je zvláště neobvyklé a působivé, milostné dopisy. S vědomím blížící se smrti učinila Marianne rozhodnutí alespoň ještě jednou se zamilovat. S pomocí několika důvěryhodných dozorců posílala motáky, malé smotané proužky papíru, schované v kouscích chleba do sousední cely 41. Kdo jí odpoví, napsala zcela otevřeně, se má stát jejím milencem. A odpověděl také k smrti odsouzený Dr. Richard Mácha. Mezi Marianne a Ríšou se rozvinula za zdmi cel a jen prostřednictvím dopisů a slov prožívaná láska, o které oba věděli, že nebude mít žádnou budoucnost. Tato láska byla ale to jediné, co jim umožňovalo snášet přítomnost.

Dopisy přežily Marianne Golz-Goldlust a přežily také válku. Ale ačkoliv se jednalo o lidské a dobové dokumenty ojedinělé naléhavosti, nebyla jim věnována velká pozornost. To, že se teď poprvé vynořily ze zapomnění, se stalo nejprve jen díky náhodě, později také díky intenzivnímu soukromému bádání: Podnícen poznámkami v rodinných spisech, se v Berlíně žijící Ronnie Golz vydal po stopách první manželky svého otce Hanse Goldlusta, který změnil jméno na Golz. Ronnie Golz chtěl vědět, co se stalo s ženou, která zůstala v Praze, když jeho otec, jako

Žid, musel uprchnout z Hitlerem okupovaného Československa. Při pátrání po osudu Marianne narazil Ronnie Golz na knihu v českém jazyce s názvem „Žaluji“, jistého R. Karla. Byla vydána v roce 1946 v malém nákladu jedním českým nakladatelstvím a od té doby už vydána nebyla.¹

Rozhodující pro hledání Marianiny stopy bylo, že se za pseudonymem „R. Karel“ skrýval bývalý pomocník vězeňského fotografa v Praze na Pankráci, na místě, kde Marianne musela strávit poslední měsíce svého života. Karel, který se ve skutečnosti jmenoval Rameš, popsal na těchto stránkách podrobně život vězňů na Pankráci v době vlády nacistů a což je ve vztahu k Marianne Golz-Goldlust podstatné, uveřejnil zde totiž část korespondence mezi Marianne a jejím milým Ríšou.

Karel byl v době nacistické okupace zatčen za delikt, který nebyl klasifikován jako politický a měl ve své funkci značnou svobodu volného pohybu ve věznicích. Pracoval také v oddělení IIa, „oddělení odsouzců k smrti“, ve kterém byla uvězněna Marianne. Stal se, jak sám napsal, „spojkou mezi v průměru 50 vězni a jejich rodinami“, Karel pašoval motáky vězňů od cely k cele a vynášel ven dopisy, které vězni svým rodinám

a přátelům chtěli nechat doručit mimo dosah německého vězeňského cenzora. „Ten, kdo seděl v pankrácké cele se mnou, jistě bude souhlasit, že dopis znamená víc než oběd nebo cigarety“, píše Karel v předmluvě ke své knize. „Dopisy znamenají duševní pomoc. Dopis od vlastní rodiny tam měl největší hodnotu.“

Karel umožnil cestu za zdi věznice několika dopisům, které psala Marianne své sestře Rosi ve Vídni. S jednoduchým podpisem „přítel“ poslal také Mariannin poslední dopis Rosi a současně jí musel zpravit o Mariannině smrti.

Karel nebyl pro Marianne Golz-Goldlust jen tajným kurýrem, byl také přítelem, se kterým byla v kontaktu prostřednictvím dopisů. Krátce před svou smrtí mu potají doručila část dopisů, prostřednictvím kterých si Ríša a ona

¹⁾ Zde autorka textu zmiňuje, že dopisy jsou uveřejněny poprvé – je zde míněno poprvé v německém, případně anglickém jazyce. V roce 1946 byla jejich část poprvé uveřejněna v knize „Žaluji“ Karla Rameše, která byla vydána ve dvou dílech (i v dotisku) významným československým nakladatelstvím Orbis.

denně do cel smrti posílali kousičky života. Mariannina osobnost a neobvyklý milostný vztah mezi těmito dvěma k smrti odsouzenými na Karla udělaly takový dojem, že uveřejnil jejich dopisy ve své knize. Bylo to poslední, co pro Marianne a Říšu mohl udělat.

Karel sám mluvil o tom, že ve své knize uveřejnil pouze část dopisů. Jak obsáhlá byla ve skutečnosti korespondence mezi Marianne a Říšou nelze dnes již zjistit. Pátráním v Praze bylo zjištěno, že Karel před několika lety zemřel a nikomu dopisy Marianne Golz nebo Richarda Máchy nezanechal. Tak jsou v této knize poprvé zdokumentovány především ty dopisy, které chtěl Karel uchránit před tím, aby byly zapomenuty.²

Kým ale byla Marianne Golz, jejíž hrdost fascinovala její přátele a jejíž inteligence provokovala nacistické soudce? Jaká to byla žena, když dala v sázku svůj život pro jiné a nakonec, když se už smrt nevyhnutelně blížila, chtěla alespoň ještě jednou milovat?

Marianne se narodila 31. ledna 1895 ve Vídni jako dcera polského řemeslníka Josefa Belokostolskeho a jeho z Čech pocházející ženy Amalie. Spolu se svými dvěma sourozenci Josefem a Rosou, pozdější Rosi Haala, vyrostla Marianne ve Vídni a vystudovala herectví a operetní zpěv. Již ve věku kolem dvaceti pěti let se stala pod uměleckým jménem Marianne Tolska první operetní pěvkyní městského divadla v Salcburku.

Euforické kritiky z této doby oslavují vystoupení „slečny Tolské“ jako „obzvlášť milou podívanou.“ „Hrála, zpívala a tancovala úchvatně a nosila hříšně krásné šaty“, nadchl se jeden kritik pro Marianninu roli Madame Pompadour v roce 1923. Ještě v témže roce stála na jevišti s tenkrát nejznámějším německým operním pěvcem: jako partnerka státního komorního pěvce Richarda Taubera hrála a zpívala v „Netopýrovi“.

²⁾ Originály části Marianniných tajných vězeňských dopisů (tzv. motáků nebo škrabek), pocházející z pozůstalosti R. Karla (vl. jménem Karla Rameše), se později staly součástí Archivu ministerstva vnitra. V současné době jsou, společně s originály některých dalších dopisů pankráckých vězňů, uloženy v Archivu bezpečnostních složek České republiky.

V té době byla Marianne provdána za známého hudebního nakladatele Ernsta Wengrafa, s kterým se krátce na to rozešla. V roce 1924 poznala v Berlíně svého druhého manžela, o sedm let mladšího Hanse Goldlusta, a v roce 1929 zde měli svatbu. Od té doby žila Marianne v blízkém vztahu s rodinou svého muže. Hansovi rodiče Josef a Rosa Goldlustovi se později nastěhovali do téhož domu a jeho sestra v něm se svou rodinou měla byt. Tento úzký kon-

takt s rodinou byl důležitý pro pozdější Mariannina rozhodnutí, neboť Goldlustovi byli Židé.

Když se dostal Hitler roku 1933 k moci, byla pro Goldlustovy doba, která se zdála být tak bezstarostná u konce. Rodina byla ohrožena už jen svým židovským původem a navíc musela být nacistům trnem v oku i Hansova práce. Hans Goldlust, mezitím změnil jméno na Golz, byl prokuristou „Literárního světa“ vycházejícího v nakladatelství Rowohlt. Do tohoto literárního časopisu psali mimo jiné i nacisty opovrhovaní spisovatelé jako Bertolt Brecht a Walter Benjamin. Hans a Marianne se cítili ohroženi, a proto emigrovali v roce 1933 do tehdy ještě bezpečné Prahy. O rok později přijeli do Československa i rodiče Goldlustovi a později také sourozenci.

Hans Golz pracoval z Prahy pro různé zahraniční noviny, mimo jiné pro agenturu Mitropress v Paříži. Také Marianne v té době pracovala jako novinářka, jak později sdělila svému prostředníkovi Karlovi, „byla známá ve všech pražských redakcích“.

Když nacisté 15. března 1939 obsadili západní část Československa a vyhlásili ji německým „protektorátem“, byl Hans Golz jako politicky činný Žid na zatýkacím seznamu. Několik dní po okupaci byl zatčen. Ale, jak později napsal, Marianne sehrála vyslychajícím úředníkům „takové divadlo“, že Hanse po prvním výslechu propustili pod podmínkou, že druhý den musí opět přijít. I druhý den Marianne úspěšně naléhala, aby byl

její muž večer propuštěn. Třetí den už se Hans k „výslechu“ do k tomu určené tělocvičny nedostavil a tím se zachránil před transportem do koncentračního tábora. S pomocí své agentury Mitropress získal Hans Golz vízum do Polska, kde však zůstat nesměl. Přes Varšavu se mu nakonec společně s jinými emigranty podařilo utéct do Anglie.

Marianne zůstala na vlastní přání v Praze. Chtěla se starat o svou tchýni Rosu Goldlust, která zůstala v Praze. Se svým optimismem, který si zoufale pokoušela zachovat až do konce svého života, se domnívala, že jí jako „Árijce“ se stejně nemůže nic stát. A snad by se jí také opravdu nic nestalo, kdyby neměla oči otevřené pro to, co se kolem ní dělo. To, co Marianne pozorovala, se nelišilo od toho, co viděli a mohli vidět jiní. Ale na rozdíl od mnoha jiných Marianne jen nepřihlížela, ale také jednala, když stále víc židovských sousedů a přátel muselo nastoupit k „evakuaci“, jak nacisté cynicky vyhýbavě nazývali transporty do koncentračních táborů.

V zimě roku 1941/1942 začaly první systematické masové deportace českých Židů. O rok dříve, česká vláda závislá na Němcích, přistoupila na německou žádost o sčítání lidu s odděleným zaznamenáváním Židů. S přesně zaznamenaným jménem a adresou, se teď mnoho set z nich muselo téměř denně hlásit u „Centrálního úřadu pro řešení židovské otázky“ k transportu do koncentračního tábora. Některým Židům se s falešnými doklady podařilo zmizet nebo utéct do ciziny. Přesto musely tisíce každý měsíc nastoupit cestu do koncentračního tábora, tak byla také 20. června 1942 deportována do Terezína Mariannina tchýně, jejíž stopa se ztratila ve vyhlazovacím táboře Treblinka.

3. července 1942 vydal proto Heydrich výslovnou vyhlášku k „odvracení podpory činnosti nepřátelské Říši“, která byla namířena proti všem, kteří pomáhali Židům na útěku nebo při schovávání se. Tato vyhláška se o několik měsíců později stala základem obžaloby proti Marianne Golz.

V jakém rozsahu a jakým způsobem „pachatelka sabotáží a nepřítel Říše“ Marianne Golz pomáhala Židům „vyhnout se evakuaci“ můžeme vysledovat jen nepřímo z rozsudku nacistického soudce a z několika odkazů v Marianiných dopisech. Ti, kteří se na těchto záchranných akcích také podíleli, byli z větší části odsouzeni k trestu smrti společně s Marianne a svědci, kteří možná vděčí za život pomoci Marianne, nebyli dodnes nalezeni.

Jasně je pouze toto: Marianne byla ve čtvrtek 19. listopadu 1942 spolu s několika přáteli zatčena ve svém pražském bytě. Ve čtvrtek se pravidelně u Marianne scházival, jak později přiznal jeden z jejích spoluobviněných, okruh lidí, kteří diskutovali především o politice „štvaní“, mínili soudci v rozsudku. Při těchto setkáních německo-jazyčných Židů, umělců a intelektuálů bylo pravděpodobně také domlouváno, jak by se kterým židovským přátelům a zná-

mým dalo nejlépe pomoci. Marianne a jiní členové tohoto okruhu potom kontaktovali lidi, kteří, zčásti za peníze, umožňovali cestu přes hranice. Jedna židovská přítelkyně, jak o tom Marianne Golz později byla přesvědčena, tato čtvrtetní setkání prozradila gestapu. V naději, že tím zachrání život sobě a své rodině, udala Evženie Synková skupinu a její pomocníky a dala tak v sázku životy deseti lidí.

Společně s Marianne byl zadržen také zaměstnanec Otokar Zápotecký z Prahy, kterého soud později obvinil, že krátce před vyhlášením výjimečného stavu, ve svém bytě schovával židovské manžele Levitovy. Zápotecký měl Levitovým obstarat falešné občanské průkazy, se kterými pod falešnými jmény mohli uprchnout do Lipska. Rodina Levitových dostala krátce před tím výzvu dostavit se do „sběrného tábora v tržnici“, což bezpochyby znamenalo ohlášení jejich deportace.

Zatčena, a později společně s Marianne k trestu smrti odsouzena, byla také 47letá posluhovačka Emilie Flunková, u které rodina Levitových po určitou dobu bydlela. Pomocí ukradených úředních formulářů a razítek obstarala Levitovým falešné doklady.

Do rukou gestapa padl také cukrář Ladislav Dlesk z Vídně, kterého soudci obvinili z toho, že v listopadu 1942 propašoval ve vlaku dva muže přes hranici do Rakouska.

K pomocníkům v okruhu Marianne Golz patřil také český Žid Emil Samek, který v očích soudu spáchal „zločin“, že nevydal gestapu židovského obchodníka a spoluobviněného Josefa Goldschmidta při jeho návštěvě ve Vídni.

Přestože věděl, že Goldschmidt uprchl krátce před svou deportací, Samek ho neudal, ale dokonce ho zabezpečil penězi a potravinami. „Napomáhání nepřátelům Říše“ se to nazývalo v řeči soudců a pro Emila Samka to znamenalo jistou smrt.

K smrti byl odsouzen rovněž Josef Goldschmidt, jehož „sabotážní činnost“ spočívala pouze v tom, že se vyhnul „evakuaci“ a „po nepovoleném překročení hranice se schovával.“

Obrázek, který lze načrtnout na základě soudních spisů o okruhu kolem Marianne, zůstává kvůli chybějícím svědkům nezřetelný. Jasně je to, že to většinou byli obyčejní lidé, bez politické organizace za zády, kteří pomáhali tam, kde to bylo naléhavě třeba. Dělal to i přesto, že ve stejné době, po atentátu na říšského protektora Heydricha, vytvářela atmosféru trvalého strachu zatčení a zastřelení na základě stanného práva.

Když byla skupina v listopadu 1942 zatčena, podávali mnozí ze spoluobžalovaných Marianne Golz rozsáhlá doznání, kterými svým přátelům a spolčníkům velmi přitížili. Pouze z těchto výpovědí můžeme dnes vysledovat, jakým dílem Marianne při záchranných akcích pro židovské uprchlíky přispěla. Sama Marianne před soudem jakoukoliv vinnu popírala a, jak soudci v rozsudku rozčileně poznamenávají: „Prezentovala se jako naivně pomýlená žena.“ Jeden ze spoluobviněných, kterému předtím pomohla k útěku, Marianne přitížil. Poskytla mu, když za ní ze strachu před deportací přišel, útočiště v jejím bytě a zprostředkovala mu kontakty se členy její takzvané „čtvrteční společnosti“. Ti ho pak měli skutečně dostat přes hranice do Rakouska. Přes svoji sestru Rosi mu Marianne po jeho útěku dále posílala peníze. Při jednom zatčení ve Vídni našla policie u jednoho Žida doklad o převodu z Prahy s Marianniným podpisem – ještě stejného dne stálo gestapo před Marianninými dveřmi.

Nejtěžší obvinění vůči Marianne však soudci pražského zvláštního soudu vznesli kvůli tomu, že umožnila svému starému příteli Josefu Goldschmidtovi útěk do Vídně. Protože Goldschmidt, jak usuzovali soudci, „udržoval stálé kontakty s existencemi, které se zabývaly pašováním Židů přes hranice do ciziny“. „Vedoucím centrály pro nelegální vycestování Židů“ nazval dřívějšího přítele Goldschmidta jeden ze spoluobviněných. Když Josef Goldschmidt sám krátce před svou deportací uprchl do Vídně, Marianne Golz o tom věděla, mínili soudci. „Obžalovaná měla povinnost informovat úřad o pobytu Goldschmidta ve Vídni. Těto povinnosti si obžalovaná, i když to popřela, dle přesvědčení soudu byla plně vědoma.“ Rozsudek dále pokračuje: „Nejen, že oznámení navzdo-

ry povinnosti neučinila, ale poskytla obžalovanému Goldschmidtovi veškerou podporu, která byla v jejích možnostech.“

Tou podporou byly dopisy a převody peněz, pomocí kterých se Marianne snažila svému známému Goldschmidtovi pomoci. „Napomáhání nepřítelům Říše a napomáhání při trestných činech týkajících se pasů“, jak to nazývali nacističtí soudci.

Již bezprostředně po jejím zatčení v listopadu 1942 bylo přesto jasné, že Marianne a její spoluobžalovaní nebudou v budoucnu moci provádět žádné podpurné akce pro ohrožené Židy. Sami teď naléhavě potřebovali pomoc.

Marianne byla po svém zatčení opakovaně vyslýchána komisářem gestapa Röllichem a byla dva měsíce vězněna v samovazbě. Dne 24. ledna se poprvé mohla spojit se světem venku: Směla napsat dopis své sestře Rosi Haala do Vídně. Těmito prvními řádky začíná také sbírka jejích dopisů, které jsou v této publikaci zdokumentovány. Některé z nich byly opět nalezeny až teď ve Vídni³, díky pátrání Ronnieho Golze. Mariannina sestra je schovávala více než 40 let před vlastními vzpomínkami a příbuznými. Dopisy zrcadlí část rozpolcenosti vězněné, která byla ještě plná zážitků uplynulých měsíců. Zároveň se přesto pokoušela přizpůsobit se vězeňské realitě. První dopisy se mohou výčtem naléhavě potřebných věcí denní potřeby na první pohled zdát banální. Tyto běžné každodenní věci jsou však pro vězně často životně důležité. Současně byly pro Marianne tématem, o kterém mohla bezpečně psát před očima vězeňské cenzury.

Vězni v Praze směli psát a dostávat jeden dopis měsíčně. Marianne však brzy našla důvěrníky, kteří jí umožnili zaslat její sestře několik necenzurovaných dopisů. V těchto dopisech se mohla poprvé zmínit o svém zatčení a mluvit o tom, co ji čekalo. V těchto dopisech obcházejících cenzora, mohla psát o obavách, ale také o svých nadějích.

Pro Marianne bylo totiž ještě tehdy nepředstavitelné, že by se jí mohlo stát něco zlého. Jako žena, které se dosud téměř vše dařilo díky síle a charismatu, nemohla zřejmě uvěřit, že existovaly situace, které nemohla ovlivnit ani při tak velkém úsilí. A tak se možná jednalo o směs politické naivity a bezmezného sebevědomí, neboť Marianne své sestře opakovaně psala: V jejím případě se přeci dá něco dělat, není to přece nic politického, co udělala. Její švagr, jako

³) Autorka text psala ke konci 80. let 20. století. Marianniny dopisy sestře Rosi nalezla Mariannina neteč Erika Haala v roce 1985.

důstojník, měl intervenovat na nejvyšších místech a také neteř Mimi se měla zapojit, aby byla Marianne propuštěna. Dům v Berlíně-Lichterfelde, který ještě vlastnila, by se dal prodat, protože s penězi, jak Marianne věřila, bylo vše možné – také u nacistů. Doufala dokonce, že komisař gestapa Röllich, který její skupinu vyslyšel, by se dal obměkčit. „Röllich může všechno“, napsala svojí sestře v jednom dopise. Ale příslušník gestapa Röllich učinil jen jedno: Připravil přitěžující protokoly o výsleších, o které se později opíral rozsudek smrti proti Marianne.

Marianne Golz žádala opakovaně až do své smrti svou sestru o návštěvu. Ale jen neteř Mimi se pokusila navštívit Marianne v pražské věznici. Tento pokus však skončil již zamítnutím povolení k cestování do protektorátu. Marianin švagr Hellmuth naproti tomu kategoricky odmítl se za švagrovou zasadit. „Je už dostatečně špatné mít takovou švagrovou. Nemohu a ani jí nechci pomoci“, prohlásil.

Nejméně od ledna 1943, tak to dokládají soukromé dopisy, usilovala Mariannina rodina ve Vídni o advokáta. Po dlouhých peripetiích se přece jen podařilo najít v Praze advokátku. Advokátka Dr. Schramek prohlásila, že je ochotna případ převzít a Marianne byla ráda, že ji zastupuje žena. „Mysli na to, že tato žena jedná zcela nezištně“, připomínala své sestře Rose. Dodala mi tolik odvahy, je to přeci žena. Ženy mají srdce, a když k tomu mají ještě rozum, jsou lepší než muži.“ Advokátka Schramek byla pro Marianne v dalších týdnech důležitou důvěrnou osobou: podařilo se jí dokonce, aby ji Marianne v procesu přidělili jako povinnou obhájkyni. Pro obžalovanou však ani tato angažovaná advokátka nemohla učinit mnoho.

Dne 18. května brzy ráno zasedl pražský zvláštní soud, aby rozhodl o Marianne Golz a jejích spoluobžalovaných. Jednání bylo, jak stálo v rozsudku, veřejné, avšak bylo tak „veřejné“, že Mariannina advokátka byla zavázána k absolutnímu mlčení o průběhu jednání. Rose Haala mohla na konci května pouze sdělit, „že záležitost s její sestrou je velmi vážná, a že byl vynesena rozsudek smrti.“

Od tohoto okamžiku, kdy bylo vše jasné, se Marianniny dopisy změnily. Sice v nich byla pořád naděje, že smrt bude odvrácena, ale byly klidnější. Ojedinele obsahovaly stále ještě žádost, aby její sestra usilovala o udělení milosti a švagr Hellmuth jako důstojník, využil svých kontaktů. Prosba o jed, který sestra měla zaslat schovaný v lahvičce od šampónu, byla však stejně naléhavá. Marianne se rozhodla, že když už musí zemřít, nesmějí jí nacisté ukrást ještě

i tělo. Marianne se začala vyrovnávat se smrtí a současně opět žít v přítomnosti – ve vězeňské přítomnosti. Žila a trpěla s pěti ženami, se kterými sdílela celou 38 pankrácké věznic, a které tam, stejně jako ona, musely po měsíce čekat na smrt.

V té době, muselo to být začátkem července 1943, napsala Marianne svůj první dopis neznámému na celou 41 a její milostný vztah s Richardem Máchou začal. Tenkrát 30letý zaměstnanec pojišťovny Dr. Mácha byl, stejně jako Marianne, odsouzen k smrti dle „Nařízení

o odvracení podpory činnosti nepřátelské říši“. Svému příteli z mládí, brněnskému komunistovi Stanislavu Živnému, který se musel skrývat, měl Mácha obstarávat potraviny, doklady a zbraně. Při jednom ze setkání byli Mácha a Živný zatčeni gestapem a později odsouzeni k smrti. Richard Mácha přežil Marianne jen o několik měsíců. V květnu roku 1944 byl i on odveden do popravčí cely pankrácké věznic. Přesto měli ještě čas si navzájem v zoufalé odhodlanosti dodávat odvalu k životu. Téměř denně si psali několik řádků a vždy se našel nějaký dozorce, který tyto milostné dopisy schované v jídle nebo v novinách přenášel mezi celami 38 a 41. Jednou se Ríšovi dokonce podařilo přesvědčit jednoho dozorce, aby ho při holení dovedl před Marianninu celou a nechal na okamžik otevřené dveře. Na okamžik si tak ti dva, kteří se znali pouze z dopisů, mohli podat ruce a podívat se na sebe.

Vězni na Pankráci směli mít ve velkých odstupech návštěvy a dostávat balíčky a, což je pro Marianninu a Ríšovy dopisy podstatné, dozorcům jim přenechávali přečtené noviny. Ze zpráv v těchto listech čerpali Ríša, Marianne a ženy v její cele

vždy novou naději. Marianne, která na rozdíl od Ríši rozuměla němčině, ho ve svých dopisech, jak jen to bylo možné z novin zjistit, informovala o aktuálním dění na frontě. Každý náznak porážky německých jednotek, každý postup vpřed spojenců byl zábleskem naděje. Každý den, o který byla poprava ještě oddálena, přibližoval vězně o kousek blíže ke konci války a k vysněnému osvo-

bození. V létě 1943 Marianne sice tušila, že ona i její spoluvězni tento závod s časem nemohou vyhrát, ale že by museli vydržet ještě téměř dva roky, než bude Praha a tím i vězení osvobozeno, by ji nejspíš nenapadlo.

Nervózní doufání v rychlou politickou změnu se stalo podstatným prvkem Marianniných dopisů Ríšovi, neboť na porážce nacistů závisela jejich budoucnost. Toto doufání bylo zároveň vždy znovu zastíňováno realitou, jistotou, že o smrti vězňů již bylo dávno rozhodnuto a jde jen o neprůhledný a nevypočitatelný odklad o dny nebo týdny. Přes kontakty k několika důvěryhodným dozorcům se Marianne a její družky v utrpení v cele 38 většinou dozvídaly už týden dopředu, pro koho nastane „Velký den“, jak vězni nazývali den popravy. Ženy se navzájem pokoušely utěšit. Loučily se, zpívaly, byly smutné a smály se, aby každé z nich ulehčily cestu na smrt. Marianne zažila vícekrát, jak byla v 9 hodin ráno jedna z žen, se kterou sdílela poslední týdny, odvedena na její „Velký den“. Jednou týdně, vždy v pátek procházel dozorce „Papa“ Sauer ráno v devět hodin chodbami pankrácké věznice a vězni naslouchali se zadržným dechem, jestli se zastaví před obávanými dveřmi. Jména těch, u kterých byla nařizována poprava, byla vyvolána, ženy, často s výrazem nevěřícnosti ve tváři, byly vyvedeny z cel. Několik nelidských hodin byli vězni ponecháni v takzvané přípravné cele, kde je nechali čekat na smrt. Pro zachování zdání zvyku a slušnosti jim byl dán papír a tužka, aby napsali dopis na rozloučenou rodině. Většina z těchto v poslední hodině napsaných dopisů však nikdy nedošla. Stovky jich byly nalezeny nakupené v jednom rohu, když byla pankrácká věznice v květnu 1945 osvobozena.

Aby byl zachován dojem formální správnosti, byli všichni vězni před popravou ještě jednou předvedeni před výbor složený ze státních zástupců a vládních radů. Muži v černých róbách a uniformách však jen kontrolovali podle čísla na zápěstí, zda kat vede pod gilotinu, která byla ve vedlejší místnosti, zakrytá jen závěsem, „správnou“ vězeňkyni ve správný čas. Každé dvě minuty, jak zaznamenal popravčí Alois Weiss pečlivým rukopisem ve své popravčí knize, byl jeden vězeň odveden do popravčí cely, před zraky státních zástupců ze zadu uchopen a s černým šátkem na očích násilím položen na gilotinu. Popravčí místnost byla zařízena zcela racionálně za jediným účelem, který měla splňovat. Stěny byly obloženy dlaždičkami jako na jatkách, podlaha měla prohlubně, aby krev lépe odtékala a každý večer byly dlaždice postříkány hadicí, aby vše bylo pěkně čisté a v pořádku, když příští pátek znovu začalo vraždění. Přesně jednu minutu trval akt popravy, i to popravčí protokolovali s udáním přesného času.

Za každou useknutou hlavu dostali odměnu třicet marek. V pankrácké věznici museli vězni naslouchat tomu, jak jejich druzi a družky v utrpení v posledních vteřinách života sténají a křičí nebo, jak mnozí z nich ještě posílají poslední pozdrav na rozloučenou pozůstalým. Marianne a ženy v její cele volaly nazpátek a pokoušely se zpívat, aby přehlušily hrozný zvuk gilotiny.

Když dozorcí ráno 8. října 1943 chtěli odvést z cely na popravu „nepřítele Říše“ Golz, pokusila se Marianne své katy předejít. Jak v dopisech sestře doufala, podařilo se jí, v úplně poslední chvíli získat tablety s jedem. Přesto její přání, nebýt popravena a surově zohyzděna nemělo místo v této smrtící mašinérii. Už polomrtvá byla Marianne dovlečena do popravčí místnosti. Možná proto, že dozorcí chtěli utajit, že vězni měli příležitost získat jed, možná proto, aby do posledního okamžiku ukázali, kdo je pánem, byla Marianne v bezvědomí položena pod gilotinu. Zadostiučinění, tuto silnou a chytrou ženu zničit také fyzicky si její soudci a popravčí nemohli nechat vzít.

Smutný dopis, ve kterém spoluvězeňkyně Ottylie Hynková popisuje Marianniny poslední hodiny a několik doprovodných řádek kurýra Karla Rose Haala jsou posledními stopami, které po Marianne nacházíme.

Tím však příběh Marianne Golz ještě nekončí, protože k jejímu příběhu patří také příběh jejích vrahů. Ze strany státních míst není ani dnes, 40 let po Mariannině smrti, vítáno a už vůbec ne podporováno dozvědět se něco o těchto mužích. Stejně jako u Marianne, je patrná i u soudců a státních zástupců snaha ponechat je v zapomnění. Kdo však vzpomínky hledá, bude ohromen starostlivostí státu. Ne, k tomu bohužel nemůžeme podat žádnou informaci, odpovídá příslušná centrála zemské justiční správy v Ludwigsburgu na žádost o informaci o místě pobytu soudců a státních zástupců. Jen, co se týče hlavního státního zástupce, který v případě Marianne Golz žádal o trest smrti za „napomáhání při pašování lidí“, se informace poskytují, protože státní zástupce Dr. Franz Josef Ludwig zemřel již v roce 1970. V roce 1966, jak centrála sděluje, bylo v Düsseldorfu proti Dr. Ludwigovi nařízeno vyšetřovací řízení pro „podezření z účasti na zločinech zabití při výkonu úřední činnosti“, přesto k žádnému formálnímu řízení nikdy nedošlo. Co centrála nesděluje: vyšetřování státních zástupců proti Dr. Ludwigovi byla vyšetřováními ze strany kolegů. Neboť v Düsseldorfu, kde by musel být za napomáhání k vícenásobné vraždě obžalován, se státní zástupce Ludwig sám stal žalobcem.

A jiní, kteří Marianne Golz, a nejen ji, pro trochu lidskosti a odvahy poslali pod gilotinu? V ludwigsburgské centrále chtějí prozradit pouze toto: ni-

kdo z nich se nikdy před žádným německým soudem za tyto rozsudky smrti nezodpovídal. Všechny další informace nelze bohužel poskytnout vzhledem k ochraně osobních údajů.

Přesto další pátrání na jiných místech ukazují, že nejen ochrana osobních údajů samotná, byla tím, kdo držel po roce 1945 ochrannou ruku nad odpovědnými právníky. Soudce Robert Hartmann, který vynesl rozsudek smrti proti Marianne „ve jménu německého národa!“, hned po konci války získal úřad a hodnost v Königswinteru jako předseda místního obvodního soudu. Jako mnoho z jeho kolegů-soudců z doby nacismu využil pravděpodobně Hartmann na začátku 60. let možnosti, se nechat, při zachování všech výhod, předčasně pensionovat. Za tento tichý a uctivý odchod vděčil zákonu odhlasovanému německým spolkovým sněmem v roce 1961, kterým se justice Spolkové republiky Německo pokoušela „vypořádat“ s minulostí. Aby bylo možno čelit rostoucí kritice, že vysocí nacističtí soudci téměř bez výjimky zaujali opět vedoucí pozice v soudnictví Spolkové republiky Německo, bylo právníkům dáno ultimátum: kdo dobrovolně v určité lhůtě odejde do penze, může předejít svému nectihodnému propuštění.

Této dobře placené možnosti odstoupit využil pravděpodobně také Mariannin státní zástupce Dr. Wolfgang Zeynek, kterému je dáváno během jeho činnosti u Zvláštního soudu v Praze k tíži nejméně 117 rozsudků smrti. V Československu narozený Zeynek nevyužil jako jediný v roce 1945 možnosti včas z Prahy utéct. Byl za svou činnost u Zvláštního soudu v Praze v Československu jako válečný zločinec postaven před soud a odsouzen. V polovině 50. let mu bylo umožněno vycestovat do spolkové republiky, kde během krátké doby postoupil na funkci zemského soudního rady u Zemského soudu v Norimberku. V roce 1959 zahájili jeho kolegové proti němu na základě trestního oznámení vyšetřovací řízení. Převzetí odpovědnosti za své dřívější činy zůstal však i on ušetřen. Člověk už se skoro ani nediví. Proces proti přesvědčenému nacistovi Zeynekovi se nikdy nekonal.

Před soudem nikdy nestál ani Dr. Erwin Albrecht, který rozsudek smrti Marianne Golz také podepsal. Dr. Albrecht, člen NSDAP a SA, v roce 1944 ve služebním hodnocení chválen za „správné přesvědčení“ a aktivní přístup k „cílům nacionálně-socialistického hnutí“, se po konci války stal jedním ze zakladatelů sárské CDU. Jako člen sárského zemského sněmu a zástupce zemského předsedy CDU seděl v rozhlasové radě, ve výboru pro kulturní politiku a zřejmě obzvláště rád ve výboru pro ústavní otázky. V roce 1957 se Albrecht

vzdal svého úřadu, v roce 1959 byl z CDU kvůli příliš pravicovému přesvědčení vyloučen. O rok později mu odňal sárský zemský sněm poslaneckou imunitu, aby proti němu mohlo být umožněno vést vyšetřovací řízení kvůli jeho činnosti v Praze. Přesto se ani tento proces nekonal.

Ještě je třeba dodat, že konečný vykonavatel rozsudku smrti Marianne Golz šel po stopách svých nadřízených. Alois Weiss, který byl jako stálý popravčí v roce 1943 převelen do Prahy na Pankrác, se na konci války stáhl do spolkové republiky, kde žil v Řezně, aniž by kdy byl za svou hroznou činnost odsouzen. Když zde dosáhl důchodového věku, žádal kvůli vyššímu důchodu svého dřívějšího zaměstnavatele, ještě dosud existující věznicí Pankrác, o písemné potvrzení, že tam od roku 1943 do roku 1944 byl zaměstnán jako kat.

Marianne Golz už žádný důchod nepotřebovala. Její rodina se však pokusila získat alespoň kousek oficiálního uznání za její utrpení. V roce 1958 podal její mezitím již znovu ženatý, manžel Hans Golz žádost o odškodnění u odškodňovacího úřadu v Berlíně. Zde bylo shledáno, že Mariannin osud spadá do kategorie žádosti „škody na svobodě (§43 – §50 Spolkového zákona o odškodnění)“. O dva roky později převedl svědomitý úředník Mariannino utrpení do podoby čísel. Do kolonky „odškodnění za omezení svobody“ schvalovacího formuláře, který neobsahoval žádnou kolonku pro „odejmutí života“ nebo „strach ze smrti“, zanesl 10 plných měsíců a 19 dní. Při deseti plných měsících a devatenácti dnech věznění, jak vypočítal korektní úředník, mělo utrpení Marianne Golz přesnou hodnotu 1500,- německých marek.

Vera Gaserow

Dopisy a tajné vzkazy

Dokumenty týkající se Marianne Golz-Goldlust a těch, kteří byli společně s ní odsouzeni, pocházejí ze tří různých zdrojů:

Část z nich lze nalézt v knize Žaluji, kterou v češtině publikoval R. Karel v Praze v roce 1946. Sbíрка dopisů, z nichž některé prošly vězeňskou cenzurou a některé byly tajné, a proto propašované (tzv. motáky nebo škrabky), byla nalezena v roce 1985 ve Vídni v domě Marianniny neteře Eriky Haala (Mimi), dcery Marianniny sestry Rosi Haala⁴. V roce 1996 (50 let po vydání Karlovy knihy) byla nalezena třetí část tajných vzkazů v originále v bývalém archivu československého ministerstva vnitra. V něm je uložena část Karlova ztraceného archivu.⁵

Dopisy jsou většinou uvedeny v chronologickém pořadí. Pro větší srozumitelnost byla v některých případech chronologie porušena.

V dopisech Ríšovi Marianne podává zprávy o válce na základě článků v německých novinách, které dostávala od vězeňských dozorců. V tomto kontextu přejímá text, a proto mluví o „naší armádě“ nebo o „naší frontě“ nebo o „našem nepříteli“, kterým byli spojenci.

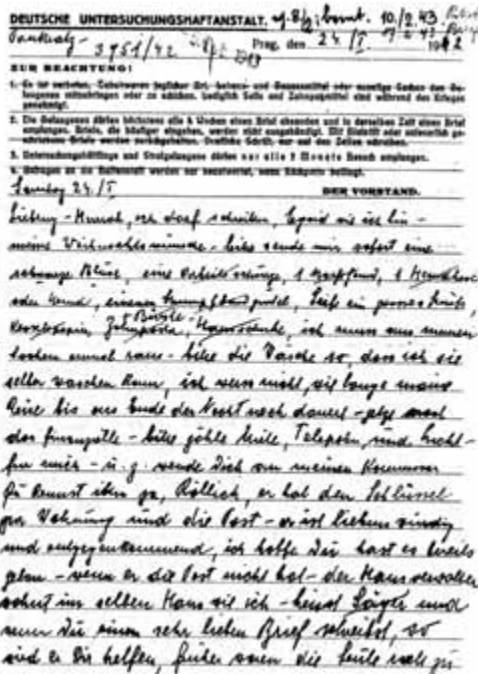
⁴) V překladech dopisů Karla Rameše, publikovaných v knize Žaluji, je Mariannina sestra Rosa Haala nazývána Růženkou.

⁵) Originály velké části Marianniných tajných vězeňských dopisů (tzv. motáků nebo škrabek), pocházejících z pozůstalosti R. Karla (Karel Rameš), se staly součástí Archivu ministerstva vnitra (ČSSR, později ČSFR a ČR). V současné době jsou společně s originály dopisů dalších pankráckých vězňů z cel smrti, uloženy v Archivu bezpečnostních složek České republiky. Po prostudování originálů mohla být tato publikace doplněna a některé údaje v dopisech upřesněny.

Mariannin dopis sestře Rosi Haala

Cenzurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

Praha – Pankrác, 24. 1. 1943

Drahoušku!

Hurá, můžu psát! Znáš mě, jsem egoista – moje vánoční přání. Prosím, pošli mi hned černou halenku, pracovní zástěru, noční košili, košilové kalhoty nebo košili, podvazkový pás, mýdlo – velký kus, toaletní papír, pastu na zuby a kartáček, bačkory. Musím ze sebe sundat svoje staré oblečení. Prádlo prosím takové, které si budu moci sama vyprat. Nevím, jak dlouho bude moje cesta až na konec noci ještě trvat.

Teď ještě finanční záležitosti: Prosím plat za mě nájemné, telefon a světlo. Obrat

se prosím na mého komisaře, znáš ho přeci, Röllicha. Má klíč od bytu a moji poštu; je milý a vstřícný. Doufám, že jsi to už udělala. Kdyby poštu neměl – správce domu bydlí ve stejném domě jako já, jmenuje se Säger, a když napíšeš velmi milý dopis, pomůže ti.

Dřív ke mně tito lidé byli milí. Teď nemám ponětí, jak se ke mně staví.

U komisaře je dost peněz, já se ale k žádným nedostanu. Prosím, Rosel, udělej to.

Teď, drahoušku, ke všemu ostatnímu: Novoroční a narozeninové přání v jednom – všechno, všechno nejlepší.

Moje svátky byly takové, jaké jsem si nedovedla představit ani ve snu – a nikdy na ně asi nezapomenu. Měla jsem o tebe strašný strach. Doufám, že se tvoje nepřijemnosti daly snést. Nedělej si o mě dál starosti, zatím jsem vše vydržela a jen jednou jedinkrát plakala vzteky.

Jídlo je opravdu dobré; hodně jsem zhubla, ale to s jídlem nemá nic společného. Moje nervy jsou ještě v pořádku. Až od tebe dostanu nějaké zprávy, budu přímo šťastná. Tedy, Rosel, určitě všechno dobře dopadne a ty potom dostaneš dlouhý dopis.

Správně: vazelína, šicí potřeby – černé a barevné, jehly, žádné nůžky; určitě všechno zařídíš.

Utěšuj tetu Agathe. (...) Jak se má Hellmuth? Snad na mě není úplně rozuzlený?

Líbám tě, zůstanu sama sobě věrná, neměj strach.

Marianne

Dopis Franze Sägera

Originál v němčině

V Praze, 1. 3. 1943

V odpovědi na Váš dopis z 24. února 1943 Vám sděluji, že v záležitosti bytu Vaší sestry, paní Marianne Golz již není co vyřizovat.

Gestapo delší dobu byt drželo zapečetěný, potom jej vyklidilo a nyní je obsazen novým nájemcem, panem vládním radou A. Herbstem.

V případě, že Vám toto vysvětlení nebude dostačovat, obraťte se prosím přímo na gestapo v Praze.

Heil Hitler!

Säger

Mariannin dopis Rosi

Cenzurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

Praha – Pankrác, 31. 1. 1943

Drahoušku!

Druhý dopis, doufám, že nepíšu cenzorovi – nebo koši na papír. Mám se docela dobře. Nedělej si o mě starosti. Hezký život je sice něco úplně jiného, ale je to zde snesitelné. Začátek byl zlý, ale teď už to jde.

Potřebuji nutně věci, velmi tě prosím, pošli mi hned noční košili, podvazkový pás, kombiné – vše snadno pratelné; dva ručníky, mýdlo, mýdlový prášek, pastu na zuby, vazelínu, toaletní papír, šicí potřeby, pilníky na nehty, zástěry, pokud možno vše dvakrát.

Budu mít klidný spánek, když budu vědět, že jsi za mě vše zaplatila: nájem, telefon, světlo. Jak už jsem jednou psala, pan Säger ve stejném domě nebo komisař Röllich.

Bačkory, a pokud by to mělo přeci trvat déle, potřebuji od tebe boty a šaty. Ale tomu nevěřím, vůbec o tom nepřemýšlím. I přemýšlet si tu člověk odvykne. Zeptej se pana Dr. Neubauera, Praha

VII, Hermannovo náměstí 8, jestli je postaráno o psy. I o ty si dělám starosti. Když začnu přemýšlet o starostech, už z nich nevycházím. Byla bych šťastná, kdybych od tebe měla zprávu.

Zeptej se pana Röllicha, jestli pro mě můžeš něco udělat, myslím, že ne. Už jsem zažila dost – i to je život – viděla jsem vyplakat hodně slz, věci, které nejsou pro mě. Cizí žal se pro mě lehce stává vlastním, ale jednou se o všem bude vyprávět nebo se na to zapomene, což by možná bylo lepší,

protože je to moc smutné a při nejlepším vůli se nic veselého nedá najít. Hlad nemám.

Jsem v nějakém „polo-vězení“, kláštere s jeptiškami, s hezkým výhledem a velkými okny. Spím špatně, chtěla bych jednou spát alespoň tři hodiny v kuse. Jsou to myšlenky, které člověku činí život nesnesitelným.

Dítě, napiš teď ty. Pozdravuj tety. Doufám, že pro mě nemáš ještě nějakou špatnou zprávu.

Prosím, když pošleš ty věci – černou halenku –, nemám nic jiného.

Drahoušku, moc tě líbá a neuvěřitelně moc na tebe myslí

Marianne

Dopis Rosi Dr. Neubauerovi

Originál v němčině

Vážený pane doktore!

Od své sestry, paní Marianne Golz, jsem dostala dopis s tím, abych se informovala o „dětech“, které jí dělají velké starosti. Předpokládám, že patříte k dobrým známým mojí sestry a byla bych Vám velmi vděčná, pokud byste o nich mohl něco bližšího sdělit. Já sama nic bližšího nevím, dosud jsem dostala dva dopisy, ve kterých však mnoho nestojí. Byl byste prosím tak laskavý a splnil mou prosbu? Předem mnohokrát děkuji.

Rosi Haala

Mariannin dopis Rosi

Cenzurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

Psáno v ženské věznici v Řepích u Prahy

V Řepích, 1. 3. 1943

Milá Roserl!

Toto je můj třetí dopis, od tebe ještě žádný nemám. Mám naříkat? Mám si dělat starosti? Dostala jsem ale tvůj balík plný až po okraj, připadám si jako nebeská princezna. Ten krásný pracovní plášť – vše tak milé, obzvláště šicí potřeby, velmi ti děkuji.

Teď prosím o boty, ručník, vazelínu, černý twist, dva velké kapesníky, mýdlový prášek. Tak ráda bych se dozvěděla něco o světě tam venku. Co je s Hansem, jestli přeci jen zaplatil moji činži; jestli už ji můžu platit sama, ještě nevím. Lámu si hlavu s tím, proč adresu napsal Hellmuth, ale jinak se snažím všechny myšlenky odsouvat daleko od sebe. Rosi, drahoušku, zeptej se přeci Dr. Neu-

bauera, Praha VII, Hermannovo nám. 8 na moje psy, je to můj dobrý přítel. Psi byli nejprve u majitele domu a já jsem žádala, aby byl Dr. Neubauer vyrozuměn. Podívej, dítě, mám přeci jen tebe, a když to musí být, umíš být ohromně silná.

Všichni už mají nějakou odpověď, jen já ne, jsem zoufalá. Napiš Glin-dowiezovi, Praha-Břevnov, Říšská ul. 1421, má se o mě postarat a vyžádat si líst-tek k návštěvě. Nevím, jak vypadám, on v každém případě pohled na mě unese.

Kdy mám termín nevím – já vím něco jen o šití papírových krabic a nic o všednodenních záležitostech. Studuji obličej a nalézám mezi nimi opravdu krásné, čisté obličej mají jen klášterní sestry, které se modlením zbavily nedob-rych myšlenek. Je na ně vždycky tak milý pohled – jen je vídám zřídka.

Nyní ležím v posteli, kašlu a špatně se mi dýchá. Ale s plícemi nic nemám, prostě nachlazení. Roserl, chceš mě nechat čekat? Prosim, tak tě miluji a stýská se mi po tobě, mám opravdu jenom tebe. Jsem ale přesvědčena, že Gusti Glin-dowiez a Neubauer budou mít radost, že o mně slyší, ti pro mě rádi něco uděla-jí. Za měsíc už určitě budu vědět víc. Tak zatím, líbám tě a nemysli na mě příliš. Je to skutečně snesitelné a všechno to přejde. Polib za mě rodinu a stůj při mně.

Marianne

Mariannin dopis Rosi

Censurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

V Řepích, 28. 3. 1943

Roserl!

Toto je čtvrtý dopis, psaný ubohým perem, člověk přestává mít chuť psát podrobněji. Mám od tebe jeden dopis – proč tak krátký? Proč tak málo po-drobný? Musím si s tím zase lámat hlavu. V každém případě čekám se steskem na tvůj další dopis. Pokud jsi ještě neposlala: naléhavě od tebe potřebuji boty a černé šaty – velmi jsem zhubla. Napiš Glin-dowiezovi, že mě má navštívit.

Potom černou štepovací nit na punčochy, vazelínu, ručník, mýdlový prášek, pár černých punčoch. Ještě pozdrav tetě Johanně, může přinést Glin-dowiez a ještě další pozdravy. Chtěla bych mu dát také boty, které potom už nebudu potřebovat.

O psy a byt už se staráš. Doufám, že se budeš starat i o mě, mám přeci jen tebe. Teď si přeci jenom vezmu advokáta, abych měla rychlejší spojení. V kaž-dém případě od něj dostaneš dopis rychleji než ode mě. Pořád přemýšlím, co ještě potřebuji. Pomalu ale už určitě hloupnu. Všechno zapomínám a najednou

mě to napadá. Pracovní plášť mi dobře služí, jsem ti za něj ohromně vděčná. Snad bude tato odyssea brzy za mnou a ty zase dostaneš pracovní plášť zpět – určitě ale ne v dubnu, pokud vím.

Jak se mám? Možná lépe, než si představuješ. Zoufalá jsem ještě zatím nebyla a dokonce i trochu prožívám jaro. Dívám se celý den na fialky a poupata na stromech a slunce. Odvykla jsem přemýšlení, čtu knihy, které odloží jedenáctiletá dívka. Jsem tu ve společnosti, která se snadno rozčílí. Ale jde to, Roserl.

Nejprve jsem žádného advokáta nechtěla, protože moji věc vidím jako méně závažnou a předpokládám, že jsi něco podnikla ty, zvláště u Röllicha. Jeho vliv nelze podceňovat – snad by mu mohl napsat Hellmuth? A vůbec: Jak to, že byl Hellmuth v Praze? Doufám, že mi tu advokátku pošleš častěji, je to velmi milá žena – kvůli platbě ji musím přeci odkázat na tebe. Prosím také, pošli mi 20 marek, musím k zubaři. Teď ti zase na měsíc říkám sbohem. Moc na mě mysli a zasaď se za mě, jak nejvíce budeš moci. Můj stesk po mnohém je nevýslovný, ale jednou přijde ten den, že. Všem dej za mě políbení.

Marianne

Advokátka Dr. Schramek nadporučíku Haalovi⁶

Originál v němčině

V Praze XII, 7. 4. 1943

Vážený pane nadporučíku!

Sestra Vaší paní Marianne G o l z je vězněna v Řepích a včera mě požádala, abych ji zastupovala a podepsala mi plnou moc k zastupování v trestním procesu, o čemž Vás tímto informuji.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

⁶⁾ Hellmuth Haala byl Mariannin švagr, byl manželem její sestry Rosi.

Rosin dopis Dr. Schramek

Originál v němčině

Ve Vídni, 10. 4. 1943

Vážený pane doktore!⁷

Mám velkou radost, že jste převzal zastupování mojí sestry, za což Vám velmi děkuji a velmi Vás prosím, abyste mé sestře v této těžké situaci pomohl.

Byla bych Vám velmi zavázána, kdybyste mě průběžně informoval o stavu a průběhu všech jednání, resp. rozprav. Také Vás prosím, abyste mi sdělil důvod obžaloby.

O sestru mám velkou starost a velmi Vás prosím, abyste učinil, vše, co bude ve Vašich možnostech.

R. Haala

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 15. 4. 1943

Věc: Marianne Golz – trestní věc

S ohledem na Vaš dopis z 10. tohoto měsíce Vám sděluji, že jsem včera ve vězení navštívila Vaši sestru. Je čilá a veselá, vazbu snáší zcela pokorně odevzdaná osudu a má ještě hodně smyslu pro humor. Přeje si věci z bytu, avšak nevím, jak je mám získat. Obrátím se na její bývalou poslu-

hovačku a není vyloučeno, že mi požadované věci přinese.

Dovolím si Vás průběžně informovat.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

⁷⁾ Rosi se zpočátku domnívala, že se jedná o advokáta – muže.

Mariannin dopis Rosi

Cenzurovaná vězeňská pošta, original v němčině

Praha, neděle velikonoční 1943

Můj drahoušku!

Když se mi dříve stýskalo po sestře, šla jsem k telefonu a uslyšela tvůj hlas. A teď? Vzpomněla jsem si, že jsem o velikonočních také jednou byla ve Vídni. Tyto velikonoce jsou smutné, ale před očima mám kvetoucí ovocné stromy, zahradu s květinami a výhled do daleka, jen stesk je na jaře mnohem větší.

Tvůj druhý dopis s věcmi jsem dostala, moc děkuji – mám radost z mámina kapesníku. Musíš sama vědět, že jsem do vězení přišla se zimním oblečením a že přeci jen už nastane léto, že se něco bude dít. Pověřila jsem advokátku, už tu jednou byla. Musím mít spojení s vnějším světem, to znamená s tebou. Neubauerova adresa

nebyla správná. Napiš Steffi Piackové, Praha VII, Johannes-von-Saaz-Gasse 22, mému děvčeti, co se stalo se psy. Prostřednictvím advokátky mi dej vědět o všem, co jsi udělala s bytem a ostatní. Ten byt je přece můj majetek.

Píšeš tak krátce. Tvé dopisy by mohly docela dobře být delší a podrobnější: je smutné, že nevyužíváš všechno místo. Víím, že se na tebe mohu spolehnout. Udělala jsi ale všechno, o co jsem tě prosila? Zasadila ses hodně u Röllicha, odpověděl ti? O tom teď můžeš podrobně povědět advokátce. Také ti řekne, kdy je termín a zavolá ti, jak to dopadlo. Mám menší strach o sebe, než o mnoho jiných, může to dopadnout jen úplně špatně. Lidí, o které mám starost, je velmi mnoho, jako vždycky. Nemám čas se před Bohem litovat.

Jsem velmi ráda, že žiješ v rodinném kruhu. Lísteček s mými přáními: hřebec, vazelína nebo tučný krém bez zápachu, mýdlový prášek, vatu, šaty, boty, mohou to být i sandále, nemáš nic černého?

Punčochy, potřebuji velmi málo, vystačím už tak dlouho se dvěma páry punčoch. Steffi se potom má postarat o mé zimní věci.

Tak, moje milá, posílej mi často tu advokátku, jinak mě nikdo navštěvovat nemůže. Můžu psát jen tobě. Líbám tě a také ostatní a hrozně se mi po tobě stýská.

Marianne

Panu referentovi: S ohledem na to, že překladateli není znám obsah spisu předloženého cenzurovaného dopisu, prosím pana referenta o laskavé prověření záludně znějícího podtrženého obratu ve větě.

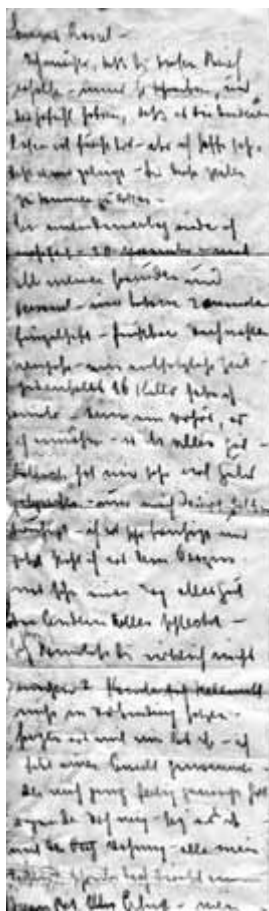
Dr. Kuhn

Překladatel: 8. 5. 1943

Poznámka referenta: povoleno

Mariannin dopis Rosi

Moták v originále – nedatovaný

Milá Roserl,

chtěla bych, abys tento dopis dostala. Psát pořád tak a mít pocit, že to druzí čtou, je hrozné. Ale moc doufám, že se mi podaří ti tyto řádky nechat doručit.

Byla jsem zatčena ve čtvrtek 20. listopadu⁸ se všemi přáteli a personálem. Dva měsíce samovazby, hrozné vánoce, nový rok. Strašlivá doba. V každém případě jsem shodila 16 kilogramů. Potom jeden výslech, kde jsem myslela, že je vše dobré. Röllich mi slíbil hodně dobrého a kvůli tobě mě uklidňoval. Byla jsem klidná a teď stojím před procesem. Jeden den se vše zdá být dobré, druhý den špatně.

Řekni, opravdu jsi ničeho nemohla dosáhnout? Nemohl Hellmuth využít spojení – zeptat se, co se se mnou děje? Vzala jsem si advokáta, který mě, co se týče mého bytu, úplně zničil. Řekni, co je s tím bytem? Všechny můj majetek. Napiš přeci přímo panu radovi Ahnemu. Moje pražská adresa, můj soused a také můj soudce, zeptej se ho přeče, co můžeš udělat. Röllich byl opravdu slušný – alespoň mně do obličeje.

V našem procesu padlo mnoho rozsudků smrti, proto ho vůbec nechci vidět. Osud si jen těžko

⁸⁾ Zde se Marianne zmyšlila. Čtvrtek, o kterém mluví, byl 19. listopad 1942.

budu moci vybrat. Nemám to tu špatné, požívám úcty, mám „postavení“ a kdybych zrovna nebyla zavřená. Jde všechno.

Moje děvče se o mě stará jako jediné. Napiš jí přeci: Steffi Piacková, Johann von Saaz Gasse 22. Pošli jí peníze, aby mi koupila něco k jídlu.

Prosím, nebuď ve svých dopisech tak málo podrobná. Prosím, nenech mě na holičkách a udělej v mých záležitostech všechno. Přijdu o celý svůj majetek, pokud ne i o hlavu. Člověk nikdy neví, co ty lidi napadne. Přišla jsem na příliš hodně.

O Levitovi a Kühnelovi nic nevím (...). Žiju už tak dlouho pod zámkem, že všechno zapomínám. Můj drahoušku, udělej všechno, líbá tě

Marianne

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 28. 4. 1943

Věc: Marianne Golz – trestní věc

S ohledem na Váš dopis z 21. dubna 1943 Vám sděluji, že věc Vaší sestry je velmi vážná. Obžaloba už byla vznesena, takže za několik dní mi bude umožněno nahlédnout do spisů.

Byt Vaší sestry byl zabaven a bydlí tam již někdo jiný. Kam se poděly její věci, mi není známo, takže pro ni nemohu získat ani boty, ani oblečení. Protože kromě sněhulí nemá nic, prosím Vás, abyste na mou adresu zaslala nějaký pár bot, abych jí je mohla předat.

Jakmile se dozvím něco bližšího, budu Vás informovat.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 10. 5. 1943

Věc: Marianne Golz – trestní věc

Ve výše zmíněné záležitosti Vám sděluji, že se obžaloba Vaší paní sestry již nachází u zvláštního soudu. Nevěřím, že ji budu obhajovat, neboť jí bude určen

povinný obhájce a já bych také v této záležitosti, která je velmi vážná, nemohla udělat více.

Pražský byt Vaší sestry je již pronajat a Vaše sestra se nechává ptát, komu jste jej pronajala, neboť jste jí před časem psala, že pravidelně hradíte nájemné.

Až se dozvím termín jednání, neprodleně Vás o něm budu informovat.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 13. 5. 1943

Věc: Marianne Golz – trestní věc

V odpovědi na Váš dopis z 12. května 1943 si dovoluji sdělit, že jsem byla Vaší sestře určena jako povinný obhájce, z čehož můžete vidět, že věc je velmi vážná, jak jsem Vám již psala. Boty již přišly a Vaší sestře je doneseno.

Jednání se bude konat

18. května 1943 v 9 hodin dopoledne.

Vaše sestra se nyní nachází v Řepích u Prahy, kde jsou umístěny ženy, které čekají na jednání. Samozřejmě se jí snažím utěšit a udržet v dobré náladě, přesto ji musím naopak připravovat na těžký osud, který ji čeká.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 21. 5. 1943

Kurýrem!

Věc: Marianne Golz – trestní věc

Ke svému dopisu z 13. tohoto měsíce Vám sděluji, že jednání ve věci Vaší sestry 18. května 1943 se konalo. Státní zástupce žádal nejpřísnější trest, který

existuje. Rozsudek nebyl vyneseno, jednání bylo odročeno na

25. května 1943 v 8.45 hodin dopoledne,

kdy bude vyneseno rozsudek.

Zasílám tento dopis, neboť se mi nepodařilo Vás vyrozumět telefonicky.

Heil Hitler!
Dr. Schramek

Mariannin dopis Rosi

Cenzurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

Praha, neděle, 23. 5. 1943

Moje milované srdce!

Když už píš o srdci: Moje není v pořádku. Víím, že ti dělám hodně starostí, ale když už Bůh někomu daroval sestru, nejde to bez starostí. V době, kdy tento dopis dostaneš, rozhodnutí už padlo. Tak či tak to můžeš brát jako zrcadlo mých myšlenek, protože podstatné ti sdělila paní Dr. Schramek. Je to báječný člověk. Roserl, nemůžu disponovat svým majetkem, ale myslí na to, že tato žena jedná zcela nezištně. Dodala mi tolik odvahy, je to přeci žena. Ženy mají srdce, a když k tomu mají ještě rozum, jsou víc než muži. Jsem ráda, že mám ji a ne nějakého advokáta.

Tady ve vyšetřovací vazbě se mi nedařilo zle. Nebyly to lehké chvíle, ale, ať již to dopadne jakkoliv, daly se snést. Jsou tu ženy, které jsem měla ráda, a všichni nadřízení byli dobří. Ať ti je útěchou, že to nebylo příliš trpké.

Nemám od tebe žádný dopis – už celý měsíc. Nenapsala jsi mi v dubnu nic? Kdybych neměla paní doktorku, měla bych pocit, že jsem úplně opuštěná. Samozřejmě jsem měla přátele, ale nikoho jsem nevyrozuměla. Proč také? Moje děvče (pozn. př. služebná) za mnou přišlo, je to věrná duše.

Prosím: dochází mi vazelína, mýdlo, mýdlový prášek, černá látací vlna. Boty jsem dostala, velmi děkuji. Steffi má kozačky, paní doktorka má její adresu. Ráda bych si vyměnila oblečení, ale ještě je mi velká zima; jsem ráda, že mám teplé věci. Cítím se opravdu nemocná, už týdnů nejím a ležím už 14 dní. Až to úterý bude za mnou, budu vědět, jak to mám uspořádat sama se sebou, se svými myšlenkami.

Velmi se modlím a myslím na dobu, kdy jsem v kostele zpívala sólo Ave Maria. Z kláštera jsem teď pryč, bylo to tam přeci hezké. Ale všechno to přejde, všechno bude pryč. Hezké pozdravy Mimi a ostatním. Jako vždy tě líbá

Marianne

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 29. 5. 1943

Věc: Marianne Golz – trestní věc

Jak už jsem Vám sdělila, je věc s Vaší sestrou velmi vážná a vynesena byl rozsudek smrti. Od té doby se s Vámi snažím bez úspěchu telefonicky spojit, takže Vám zprávu mohu podat teprve dnes.

Vaše sestra prosí o Vaši návštěvu. Žádost o milost podám v těchto dnech.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 9. 6. 1943

Věc: Trestní věc Marianne Golz

S ohledem na Váš dopis z 5. tohoto měsíce Vám bohužel nemohu sdělit nic bližšího o průběhu procesu nebo Vám zaslat spis obžaloby, neboť proces byl tajný a já jsem vázána mlčenlivostí.

Vaše paní sestra se nachází ve vazbě v Praze a velmi touží po Vaší návštěvě, přesto si myslím, že by to pro ni bylo velké nervové vypětí a pomoci byste jí tak jako tak nemohla.

Jinak Vám kdykoli ráda poskytnu jakoukoliv informaci, která se netýká procesu.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

Mariannin dopis Rosi

Nedatovaný moták, originál v němčině

Roserl,

dnes jsem dostala tvůj dopis z června. Šel rychle, 3 dny. Odvaha, naděje, to jsou slova, která se těžko přeměňují do pocitů. Tady jsem strašně bezmocná. Kdybych to věděla dříve. Člověk by určitě mohl udělat zázraky! Kdybys přijela, tak určitě promluv s Röllichem, ale nevěř mu, ten za to může. Soud je jen fraška! Řekni, dáš ten dům⁹ Červenému kříži nebo tak. Každá věc má svoji cenu. Ale nedávej ho dříve, než bude milost v tvých rukou a ty ses přesvědčila, že žiju.

Pokud nechceš, tak nutně prostředek¹⁰ od tvého švagra v sáčku od šampónu na vlasy. Počkám, dokud to nenastane, ale ušetří mě toho divadla při popravě. Aby to (...) dobře dopadlo, protože kvůli německému vítězství padají hlavy.

Zeptej se Ahneho, co máš dělat. Jed' do Berlína. Myslela jsem, že jsi tam už byla. Můj zdejší čas ubíhá strašně rychle. Hellmuth přece musí mít možnost něco udělat. S běžnou žádostí o milost přeci nepočítej. Ta nebude úspěšná. Všechno se dá koupit, i můj život. Ale jestli nemůžeš, prosím tě, jed' do Berlína k nejvyššímu úřadu spravedlnosti. Hellmuth musí podat žádost. Není to politické. Může to udělat.

Pořád ale doufám, že se takto zničím. Nic nejím. Uvidím, jak dlouho se to dá vydržet. I jinak se cítím úplně nemocná. Přines s sebou, co můžeš. Nepočítej tedy s žádostí o milost. Normálně to u mě neprojde. Dá se to jen vykoupit. Klekni si před Röllichem a já ale věřím, že na tuto sprostou věc nejsi stavěná.

Tak, můj poklade, závod se smrtí začal. Kdo se stane vítězem?

⁹⁾ Marianne hovoří o domě v Berlíně-Lichterfelde, který patřil Rosi z prvního manželství

¹⁰⁾ Zde Marianne „prostředkem“ myslela jed, pomocí kterého by mohla spáchat sebevražku.

Mariannin dopis Rosi

Cenzurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

V Praze, 4. 7. 1943

Milá Roserl!

Tvůj dopis byl hezký, mnohokrát děkuji. Jestli to pomůže? Je těžké se vmyslet do mojí situace, je příliš neobvyklá. Prosím tě, pokud přijedeš, přijed' brzy. Bydli u mého děvčete¹¹. Dej vědět Saxi/Saximu, abys nebyla v Praze sama. Zůstaň ve spojení s paní Dr. Schramek, ale neplýtvej časem a hned napiš. Vede se mi tak, jako bych nebyla na světě. Nemyslím na nic, všechny myšlenky na minulost odsouvám pryč. Moje mládí mě neláká, ani ten opravdu hezký život – to všechno už se nevrátí, to máš pravdu. Smysl života jsem dnes téměř poznala. To prý hodně znamená. Filozofové si lámali hlavy, ale člověk musí životu rozumět až ke sklonku, aby mu porozuměl jako celku. Moje cesta na konec noci je v poslední stanici a na jiné stanice nevěřím. Poddávám se – jiné síly jsou tedy větší než ta moje. A co tvoje a Hellmuthovy síly? A Mimi – hodně se, i když se to podobá mě, z této doby naučí: Nevěř svému nejlepšímu příteli. Hořké, ale je to tak. Mít srdce je nadbytečnou zátěží. Paní Dr. Schramek doufá, že dokáže, že jsem „dáma“. Nediv se tomu, už se vůbec ničemu nediv, je podivná doba. Zůstaň dobrou. Potřebuji tě jako nikdy dříve a pokrevní pouto zdá se nejsilnějším poutem. Přijed brzy, jinak bude pozdě. Mělo by být možné pomoci, ale můj optimismus je pryč. Zvláště nevím už nic nebo vím příliš, myslím na všechno. Pozdravuj především Hanse. Možná je takto vše dobře a musí to tak být. Samozřejmě vřele objímám všechny tety. (...)

Líbá

Marianne

¹¹⁾ Pozn. přek.: děvče – zde je míněna Mariannina posluhovačka Steffi Piacková

Mariannin dopis Rosi

Nedatovaný moták, originál v němčině

Drahoušku,
organizují svůj život a svou smrt. Pokud můžeš, vyrozuměj Saxi/Saxiho, Praha, ul. Kleegasse 5 nebo 15 u firmy Schnickert & Schütte, tel. 23 480, abys v Praze nebyla sama. Bydlí u mojí Steffi Piackové, ul. Johanna von Saaz 22, Praha 7. Má místo.

Do knih napiš zprávy, které nemůžeš říct. Vše, co přineseš je dovoleno. Před smrtí jsou k nám velkorysí. Steffi ať vše shromáždí. Tady ti dávám s sebou různé věci.

A prosím, přines dobrý prostředek od tvého švagra. I bez toho jsem nemocná a nikdo na to nepřijde. Je to vůbec zvláštní. Přibližně 100 lidí čeká na smrt. Víím, že všech 5 žen, od té doby co tu jsem, už odešlo. Znáím přesně postup a toho mě musíš ušetřit. Nemám vůbec strach ze smrti. Ale sekera je pro mě nedůstojná. Jestli mě miluješ, pomůžeš mi. Vedle v cele jedna žena pomalu podléhá šílenství, čas se blíží, hrozné! Napiš klidně častěji, poštu dostávám.

A teď můj život. Jedna dlouholetá přítelkyně mě má na svědomí. Eva Synková, její manžel pracuje v Anglii pro Německo. Je Židovka. Aby zachránila sebe a svou rodinu, bude se koulet 30 hlav. Röllich může všechno. Mimi ho má velmi prosit a zavolat Hansovi – nebo ty. Ale je velmi prohnaný, člověk musí jít najisto. Mě poslal mimo dosah. Počítá s tím. Peníze ho nezajímají, jen ten dům. Hellmuth pro mě musí podat žádost o milost. Musí říct, že je to pro něj nepřijatelné, že se v jeho rodině přihodí taková smrt. Že byla zneužita jen moje dobrosrdečnost. Může mě zachránit. Nadřazenému úřadu: Berlín, Kancelář vůdce. Nemá žádné kontakty? Advokátka je dobrá. Napiš jí přeci častěji. Ahne je soudce. Může hádat, ale můj rozsudek už byl 18. V. hotov. Soudci jsou pro kočku. Žádosti o milost – jen na správném místě. Mimi, jako hezké děvče se musí zasadit. Musí tam jet. Mohla bych venku všechno zařídit. Tady je to těžké. Velmi v tebe věřím. Požaduj návštěvní lístek na ½ hodiny. Nenech se odradit. Jdi také za státním zástupcem. Domluv se s (advokátkou) Schramek, musí také něčeho dosáhnout. Za 4 týdny bude již pozdě. Roserl, už jen 4 týdny. Jsem připravená i zemřít, ale přines v prášku na vlasy-šampónu ten prostředek. Vezmu si ho až na závěr. Ale pomoz, tak nebo tak.

Líbá

Marianne

Mariannin dopis Rosi

Cenzurovaná vězeňská pošta, originál v němčině

V Praze, 15. 7. 1943

Moji milí!

Někdo už snad na tento dopis odpoví, každý den očekávám Vaši ohlášenou návštěvu. Paní Dr. Schramek mi řekla, že sepsala dopis týkající se pozůstalosti. Když se na to datum podívám, musím si říkat: Vy jste s milostivým Bohem uzavřeli dohodu a musíte si být tak jisti, že jste sem ještě nepřijeli. Možná víte opravdu víc než já. Určitě to nebude ani pro mě, ani pro Vás hezké shledání. Ani už si to tak velmi nepřeji, protože teď mám co dělat se srdeční slabostí a nemůže to ani být dobré. Pokud byste pohled na mě snesli, když jsem bývala hezkou ženou – a teď jen páchnu vězením? Jak se daří po zdravotní stránce, Roserl? Je možné, že náš spis bude znovu otevřen, státní zástupce to řekl jedné ženě. Ale paní Dr. Schramek to ví lépe. Předpokládám, že víš všechno.

Nutně potřebuji mýdlo a jinak můžeš také něco poslat. Řeknu ti, člověk si zvykne na všechno, a bohužel člověk také nekonečně mnoho vydrží. Moje víra v předurčení a osud je neotřesitelná a nemůžu věřit, že to, čeho jsem v životě měla nejvíce – štěstí – má teď být navždy pryč. Ale i tehdy je to předurčení. Co je s Hellmuthem – má se dobře? (...) Jestli toho chci hodně vědět? Ne a ano, už to tak bude správně, jak jste to udělali.

Mnoho milých pozdravů.

Marianne

Mariannin dopis Rosi

Nedatovaný moták, originál v němčině

Frau Rosi Haala
Böcklinstraße 34
Wien II

Roserl,

z tohoto pekla, které člověku opravdu usnadňuje odchod ze života, ještě několik nápadů, jak bych se odsud mohla dostat. Velcí muži nebo velké peníze by pomohli. Všechno je to otázka peněz. Nemá to nic do činění se spravedlností.

Doufám, že už jsi něco podnikla. Teď ještě pořád můžeš psát. Posílat potraviny a co máš. V této cele člověk vše dostane. Nemám od tebe žádný dopis, piš častěji. Jsem už celá zoufalá, a že od tebe, která jsi teď mojí jedinou nadějí, nic neslyším, je hrozné.

Poslyš, pokud je všechno marné, pak přijď, navštiv mě a přines mi s sebou účinný prostředek od tvého švagra, který mi pomůže tomu divadlu předejít. To musíš udělat. Musíš mi pomoci – tak nebo tak. Už toho mám dost. Nebo mám pomalu vyhladovět?

Zůstaň ve spojení s paní doktorkou, je to anděl a lámej si svoji hezkou hlavu. Napiš a všechny ode mě pozdravuj. Teď jsem teprve námětem pro rozhovor a je to dokonce celý román, ve kterém hraju tak příšernou hlavní roli!

Líbá Tě

Marianne

Dopis Dr. Schramek Rosi

Originál v němčině

V Praze XII, 1. 9. 1943

Věc: Marianne Golz – trestní věc

S ohledem na Váš Vaši sestře adresovaný dopis Vás prosím, abyste přijela do Prahy, abyste Vaši sestru směla navštívit.

Vaše sestra se nachází ve vazbě a nutně potřebuje Vaši návštěvu kvůli podání žádosti o znovuotevření případu.

Heil Hitler!

Dr. Schramek

Dopis Richarda Máchy Karlovi

Moták, nedatovaný (část 1)

„Marianne...

Poznal jsem ji nejprve jako Tebe – dopisy. Dne 7. července jsme dostali na naši celu č. 41 přírůstek z Brna: Frantu Janouška. Bylo nás na cele 5: František Menšík (krádeže, 40 roků, Praha), František Kadlec (obilí, 40 roků, od Příbrami), Josef Vejmelka (kasař, 32 roků, Praha), Alois Hlavička (napomáhání,

33 roků, Brno – můj komplic) a já. Janouškem stoupl počet na 6, což nemohlo být natrvalo a také druhého dne ráno šel první kamarád z mé cely na sekyru. – Fr. Menšík. S Janouškem přišla na Ila i jeho manželka Mařka, a sice na celu sousední č. 40. Hned druhého dne nám poslala Mařka na náš podnět chleba, který jim na sousední cele zbýval. Pak chodil chléb častěji a jednoho dne to začalo – v chlebě našel Franta Janoušek škrabku a ne jednu, ale hned dvě. Jednu psala Mařka a druhou, ta byla psána německy – Marianne.

Smutný dopis jedné z nešťastných žen o bezcitnosti světa, o beznaději, plný hořkosti a slz. Pociťil jsem nezměrnou lítost a soucit. Teprve jsem si uvědomil, co to znamená jít na smrt, a huře, co to je pro ženu, která jedná více citově a pudově a nedovede v sobě umlčet pud sebezáchovy

rozumovou úvahou o nezbytnosti šílené doby. Na konci dopisu byla prosba o odpověď. Co jsem měl odepsat? Věděl jsem, že je nad mé síly, abych tu otevřenou ránu na duši zahojil a vyléčil, to by dovedl jen návrat do života a pak dlouhá, dlouhá doba. Chtěl jsem tedy jen zmírnit horečku a uklidnit rozjítřenou duši.

Začal jsem tedy o sobě, o kamarádech na cele, o klidu, který mi poskytuje vývoj politické situace a vědomí, jak vše skončí, že i když odejdu, odejdu klidný. Přišla odpověď, rozbor politiky, rozhled, jaký jsem u ženy nehledal, ale ještě něco – prý nikoho ve světě nemá a že tedy ten, který jí píše, bude jejím milencem, kterému bude o všem psát.

Nevěděl jsem, jak ta má nová milenka vypadá, ani jak je stará, nic bližšího, jen dva lístky s několika větami mi ji zosobňovaly. Odepsal jsem jí, že souhlasím, ovšem ihned jsem připojil, že jsem ženat a že to bude jen platonické kriminální milování, což ostatně nebylo zapříčiněno jen naší vůlí, ale již hranicemi, do nichž byla naše láska zasazena – dopisováním.

Tak začala a rostla naše korespondenční láska a byla tak nevinná a čistá, že jsem ji nikterak nepokládal za projev nevěry ke své legitimní ženě. Marianne mi rozuměla stejně jako já jí. Byli jsme si vzájemně vším, co pro každého z nás znamenalo druhé pohlaví. Marianne mi zosobňovala všechny mé již prožité lásky, všechny mé touhy a city se soustřeďovaly na ni a já byl totéž pro ni.

Dopisy jsme si vyměňovali téměř denně. Marianne mi posílala své vězeňské jídlo každého poledne a z omáček, kaše, guláše a salakvard¹² jsem vytahoval to, co mne více těšilo než jídlo – její dopisy. Svě jsem jí posílal opět s dárky z mých balíků z domova, nebo s korespondencí Franty Janouška, kterou posílal své ženě k přečtení.

Ríša

Dopis Marianne Ríšovi

Nedatovaný moták, originál v němčině

Můj miláčku,
jsem dnes tak rozčilená. Srdce mě ošklivě bolí. Protože – totiž – nedělní noviny jsou tááák dobré. Je mi hrozně líto, že nemůžeš mít také takovou radost, ale nechám Marii večer hlasitě křičet, abys také něco slyšel. Ty noviny jsem si obstarala s velkými nesnáze.

Takže, Němci drží Angličany tak silně v šachu, že po velkých ztrátách došli až do Neapole. Ale Rusko říká, že Neapol je od Ruska daleko. Na západě – Chukow – částečný průlom. Ale zastaveno. Těžké boje trvají všude. Silné bombardování Paříže a Berlína. Velké ztráty. Válka nervů v Turecku. Ti sprostí Angličané se snaží narušit přátelství Turecka s Německem. Je tam vážná situace. Dánsko je po velké sabotážní akci. Byl velmi posílen výjimečný stav. Všichni musejí odevzdat zbraně do 7.10. Ti zlí Švédové nechávají Angličany klidně letět přes Švédsko, když letí do Berlína. Smuts říká, napněte veškeré síly, blíží se konec. Nesmí nastoupit vyčerpání.

Vidíš už ten obraz tvých 3–4 front? Moje chytrá hlavičko, mám radost, že se o tvých narozeninách dozvídám tak pěkné věci. Komentáře Němců jsou tak ubohé a směšné. Je mi líto. Uměla bych to lépe. V pondělí budu pokračovat. Ne, mé dítě. V pondělí v poledne přijdou pondělní zprávy. Neděle je pro mě tak důležitá, že si jich chci nechat. Chci, abys měl o narozeninách radost.

Dnes jsem v koláči dostala jiný německý dopis. Ten muž v trenýrkách mi ho sám přinesl. Chtěl vidět „Marianne“. Sauer se ptal, jak to, že se všichni chtějí seznámit s Marianne. Je to snadno vysvětlitelné, když nikdy nechodím na obchůzky po chodbě. V každém případě zásobuji celý Pankrác zprávami a dostávám dotazy, jak tomu má člověk rozumět. Nechávám Marii vždycky mluvit

¹²⁾ Pozn. překl.: salakvardy – sušená zelenina

nahlas, aby to bylo dobře slyšet. Všichni z toho potom mají radost. Ale člověk potřebuje vysvětlení. Naše dary jsou od srdce. Víc nemáme. Příští narozeniny už budou hezčí.

K obědu bude pokračování, s láskou

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

6. 9. 1943, pondělí

Můj milý narozenče!

Jen docela malé přáníčko, tak malé jako můj dáreček. Chtěla bych Ti gratulovat k narozeninám ještě jednou, abys ještě jednou takovou čokoládu jedl – byla z Paříže. Jakou já mám vždycky radost z Tvého psaníčka. Překládáme je a máme všechny radost – je to ten jediný moment dne, kdy spolu všechny mluví, jinak mluví jenom se mnou – já nevím, odkud ty ženy berou ten vztek na sebe, já vůbec nevím, proč se zlobí. Krásný den je dnes. Sestra mi psala – posílá mně mýdlo a trochu čokolády – neví, že je zde všechno dovoleno. Ale vůbec to, že mám od ní zprávu, je krásné, moje neteř to nechce, neboť moje sestra je tím případem úplně zničena. Dnes jsem jí udělala naději, podle všeho prošlo toto psaní censurou mé neteře – já jsem vůbec teď více plná naděje, snad kvůli Tobě, Ty s Tvou dětskou vírou ve štěstí – s Tvou vírou v zázrak. Prosím osud, abys měl pravdu. Ale také to Ti věřím, že jsi velmi mlád, Tvůj hlas je zcela mladý a Tvé myšlenky také, ale je mládí vůbec něco zvláštního? Schopnost, život správně prožítí se svými výškami a hloubkami – to mládí vůbec nemá – žije se jen tak – více živočišně – vidím to také zde – Růžena má vedle smrti také v hlavě lásku k vrchnímu strážci Müllerovi – a je šťastna, že prý ji také miluje. Jen se nemají probouzet lidi, když mají hezký sen. Doufám, že u nás všechno dopadne dobře, protože všechny přesvědčuji, že válka brzo skončí a my všichni půjdeme domů. Věřím mně bezpodmínečně. Ne, že by byla ta zpráva tak hezká, nýbrž že jim to tak vykládám a pomalu tomu věřím sama. Goebbelsova řeč v posledním „Reichu“ je také moje mínění – nevím, jestli jsem to už psala – ale Švýcarsko je velmi chváleno – odmítlo vyjednávat, komu se má povolit právo azylu, když Angličané a Američané žádají, aby byli viníci války vydáni. Chtěla jsem Ti jeden výtisk „Reichu“ přenechat. Ale Marie se svým šovinismem shle-

dala, že české noviny jsou lepší a Sauer nesmí vědět, že dávám „Reich“ dále – je to dárek od něho. Dnes se pokusila Otti přenechat „Reich“ Židům, kteří jsou úplně bez novin. Jsem vůbec redakce Pankráce, politický díl – dodávám skoro všem celám, proto nikdy nevím, psala-li jsem to nebo ne. Dnes dostanu ještě noviny. Sauer si je jde vypůjčit. Každopádně říká také G., že každý den může přinést dokonalou změnu a překvapení – jsem téhož mínění. V cele 40 umírá paní Kubíková – je jí strašně špatně, kdybych ještě věděla, nechám si ještě místo pro politiku – nevím, bude-li toho mnoho, ale Ty se to dovíš. Ne, musím přece také v pondělí psát – a to povídání s biblí souhlasí, není-liž pravda? Je to velmi zajímavé, už se myslelo, že se to hodí na Napoleona, v Tolstém „Vojna a mír“ už to také je, ale pouze na Hitlera se to hodí. A ti velcí ptáci, kteří přinesou oheň a kteří města zničí? Ale jen těch 42 měsíců – tomu nerozumím. Člověk by musil být talmudista – vůbec je zjevení taková talmudská povídka.

Ještě jeden krásný polibek k narozeninám.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

7. 9. 1943, úterý 4 h

Miláčku – jsem už z toho úplně blbá – jsem skutečně Bohem nadaná vykladačka karet. Vykládala jsem včera večer Růženě karty a ta má dnes velmi, velmi šťastný den. Myslím, že jsi ji slyšel se smát. Je dokonale šťastna – návštěvy, balík, nějaká zpráva, které ani ona sama dobře nerozumí, natož já. Zde kromě Otti přece nikdo nemluví německy – a moje čeština je kriminální čeština – ale ona je šťastna. A vidíš, tomu nerozumím. Já si nepřeji žádnou návštěvu, nechci dělat sebe i jiné ještě nešťastnějšími. Tak už mně to přišlo všechno do vědomí, ale ostatním ještě ne. Zítra je jich 5. Víím přesně, že cela 43 nahoře jde. Dnes píše celý den advokátovi. Potom víím, že od 5. IV. 150 lidí bylo operováno, to je dost, co? Ale co je to proti frontě, není-liž pravda? Ale já už víím mnoho předem, věříš na takové věci? Já rozhodně. Mám už proto tolik důkazů a začínám věřit, že jsem „Kasandra“. Přes to nemám však na zítřek dobrou předtuchu, přestože mám jistotu, že ženy nejdou. Čestné slovo. Věděla jsem také už předem o nemoci paní Kubíkové, už v té době, kdy ona byla docela zdráva. Pro

sebe mám momentálně dobré tušení. Včera jsem říkala, že něco v naší blízkosti je silně bombardováno a podívej. Dnes v noci byla čirá tma, jsem zvědavá, kde byli. Věřím v nějakou velkou politickou událost koncem tohoto týdne – zkoušej mne – to nemusí přece přijít hned sem, věřím ve všechno, jen už ne ve své štěstí a ve svou schopnost vytvářet štěstí – je to těžké. Ti to vysvětlovat, ale mám pevnou jistotu, i když říkáš, že to závisí na chtění – vážně – já mám svůj život za sebou a když se teď zde s Tebou těším, vím, že my oba máme pocit, že nejen tělo, ale i duch žádá potravu. Jsi chytrý, můj milý. Je tě škoda.

Ale hlava přece zůstane. Tomu Ty pevně věříš, doufám. Musím se jednou opravdu zaměstnávat Tvým osudem. Svého muže jsem poslala násilím a s křachem v únoru 39 do Polska – nechtěl – byla jsem skoro šílená, že nechtěl – bez důvodu – žurnalista, který pracoval pro Anglii a Francii. Ale on vždy ve mne věřil a šel k svému štěstí. Pro Tebe jsem viděla všechno přicházet, ale proti osudu se nedá nic dělat. Mohla jsem si také lehnout do postele, jako to teď dělám a očekávat osud. Dělá mně to radost sepisovat myšlenky. Mohla bych dnes všechno říci, nemám pro to žádné překážky a ráda bych jednou s Tebou mluvila. O novinách jsem to říkala. Nemůžeš Sauera něčím podpíchnout? To by šlo – je to dobrý chlap – opravdu je mám oba ráda – Wagnera i Sauera. W. mne chodí stále navštěvovat – poradit se ve věcech lásky. Kdyby nebylo právě tohoto oddělení, byl by kriminál docela veselý. Směji se často této tragikomice. Nechám druhou stránku pro politiku. Zítřka a ve čtvrtek. Dítě, moje noc byla strašná – ve 3 jsem usnula a v 5 jsem už byla zase vzhůru. Dnes nejsou žádné „4“, zítřka jdou naše ženy, to vím jistě. Jde 13 osob. Zdali jsme my také při tom, každopádně nechávám M. dopis – kdyby mne to mělo potkat, abys znal trochu mé poslední myšlenku.

Dnes je mně zle. Nenechám to na sobě příliš znát. Mám jen o sebe strach, což je také pravda. Neumím si představit, že se někdo může chodit na to dívat. Politika je báječná. Úvodní Finsko – nenechají na sebe působit nervovou válkou, potom žádné udání místa na východě, totéž na jihu – tam se nebojuje, nýbrž se propouští na svobodu – až Neapol, Stuttgart a Štrasburk ve dne a Mnichov v noci bombardovány – velké ztráty – ztrácím snad všechno, co dnes mám – ale já sedím a nemohu se uklidnit, nebo sním o jiném světě a o mé poslední lásce. Odpovím na Tvůj dopis zítřka, nevím o sobě nic, vím jen, že místo, kde sedí srdce, velmi, velmi bolí, že nemohu dýchat bolestí a strachy, že ten týden přežiji a nemohu spát a budu mučit svůj mozek až ke ztrátě vědomí. Dát mně dobrou myšlenku.

Chtěla bych žít už dnes poslední den a už nikdy se neprobudit – abych měla konečně všechno už jednou za sebou – strach – bolest a pak přijdeš Ty, vytáhneš mne z toho a nyní bojuji opět s tím nejstrašnějším, co je – věřím, že mně budeš rozumět.

Co nejsrdečněji Tě líbá

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

9. 9. 1943, čtvrtek

Můj milý,

myslíš na mne, že ano – celý den – já vím – včera večer jsem byla radostná a veselá – mnoho jsme se smáli – a přiměla jsem Jarku a Rosu všechno sníst – až na jednu hrušku – nejkrásnější tohoto roku, velikou a šťavnatou – tu jsem za nimi poslala do kukátka¹³, nic netušily – jen Otti a já jsme to věděly a zůstaly jsme veselé a pevné – dnes to bylo zlé – radovaly se tolik nad kapitulací Itálie a nad velkým vyklizením prostoru na východě – celá Doněcká pánev – Stalino – a příprava na další velká vyklizování – jasně – bez okolků je psáno – „kdo četl pozorně vojenské zprávy posledních týdnů, musel shledati, že se nalézáme na ústupu. – musí se to dít, abychom šetřili lidské životy.“ – byli tak rády – mne tato zpráva, která přichází o měsíc pozdě – tolik netěšila – neboť mi bušilo srdce – tu přišel W. a řekl, že bude nejdříve Rosa odvedena – stála u dveří a naslouchala, naslouchala – až konečně se otevřely dveře – bylo to hrozné, dítě, nemohla jsem plakat – snažila jsem se být klidná – ale jsem jako mrtvola s šílenými myšlenkami – nyní se zabývám bezvýjimečně svou smrtí – nepůjdu tam, dítě, – ne, dítě, nepůjdu, nepodrobím se nejukrutnější a nejbolestivější smrti – jenom ne hrátí „duševně silnou“ – když jsem malý slabý člověk – mohu při ukrutné a bolestivé smrti alespoň křičet – rozumíš? Jak mohu spojit politiku s našimi záležitostmi. Když budou Rusové ve Varšavě, bude konec, – budou tam za týden – dítě, vysvětli mi tu politiku – má tak pravdu se svými předpověďmi, ale chybí mi vždy ten jeden měsíc – lavina padá již rychleji – Angličani již uzavřeli příměří, ale bude to až potom uveřejněno – až si to budou Angliča-

¹³⁾ Kukátko = kukr = něm. Guggler – tak nazývali vězňové přípravné cely, kde odsouzení strávili poslední hodiny před popravou

né přát – a to spadá dohromady se Stalinem – fakticky s celou Ukrajinou – teď přijde přeci Jugoslávie na řadu, Francie a Finsko – a já též, dítě – slyším Rosu plakat. – dostala injekci – malá... k ní potom půjde – snažím se to prosadit – a všechen náš chléb jde dnes do kukátka – jedenáct mužů, dvě ženy – jeden muž se shora, tři zvenčí – rychlý způsob – během tří dnů tak se to nyní dělá s politickými případy, s tajným stanným právem – jsou tu již od včerejška – jsem opravdu pankrácké noviny a pankrácké rádio – že ano, ale dnes jsem ještě více popletená než jindy – píše celý den, až bude dopis hotov, budu psát dále, snad mi přeci jen napadne nějaká odpověď – když tu otázku vidím před sebou – která teď bude následovat. Itálie nebude bojištěm – protože tam vojsko bude odzbrojeno – Němci teď hrozně nadávají na „zrádce“ – Můj milý, promiň, že jsem tak popletená – ale nesnaž se mne posilnit nadějí, že se dožiji konce, to velké je zde – ale musí to přijít ještě větší – zničit Berlín. Východ a revoluce ve všech oblastech zároveň – Finsko bude příští území. Děkuji Ti za „Schillera“ – miluji jej – vždyť teď hraji „Marii Stuartovnu“ v jiném kostýmu – a v jiné době¹⁴ – víš, co je bolest, duševní bolest? – velké prázdno a hlad

Marianne

Mariannin dopis Říšovi

Moták, originál v němčině

11. 9. 1943

Tak miláčku, teď nemám žádný dopis – nepodařilo se to – škoda – ještě k tomu se Wagner nekoukal – je mi to hrozně líto – co mám dělat bez Tvého dopisu a bez Tvé filosofie – která se dá báječně uplatnit – na mě účinkují takové věci velmi dobře – nechám se lehce ovlivnit, čela jsem samozřejmě Tvůj dopis ještě jednou – teď dokonce shledávám i smrt krásnou – ale svým způsobem – i to je osud – také se mně to podaří – někdo musí udělat začátek – ženy jsou vynalézavější než muži a tentokrát muži už něco vykonali u státního zástupce a u soudu – ale nechat se vést na jatky? Ne, mé dítě, je teď rozčilující číst noviny – mám stejně se srdcem dost práce – ale to nejdůležitější jsem Ti dala dále – doslova tam stojí – velká tíha spočívá pouze na bedrech německé armády – ale

¹⁴) Marianne zde odkazuje na Schillerovu divadelní hru „Marie Stuartovna“ o skotské královně Marii

ta je pevně rozhodnuta. Fronta není pouze v Itálii, nýbrž i ve střední Itálii- Řím je 50 km v okruhu v německých rukou – pravidelná fronta neexistuje – neboť píší, že Italové Angličanům přenechali důležité přístavy – tvrdí ale, že Milán a Padovu ještě mají. V již. Tyrolech jsou zase nejednou sami Němci, kteří se těší z osvobození. Potom se říká, že také Balkán se stal frontou, Pola Ragusa ale pevně v německých rukou – dole u Neapole bojuje jedna armáda, ale střední Itálie nepatří Němcům – tak není žádný přehled v té věci – čekám na zítřek, dám Ti ještě ty pondělní zprávy a zítra začne nový týden. Vkládám velké naděje do toho týdne – Černé moře, Azovské moře mají Rusové zcela, Desna tj. řeka u Kyjeva je také udána, jsem pevně přesvědčena, že ta fronta je úplně vyřízena a proto tolik o Itálii. Pro Boha člověče, přežít příští týden a já věřím ve velké události. Neboť nedělní zprávy jsou již vlastně také 4 dny staré – a čas utíká – mám svůj osud také tak očekávat jako Ty? Viděla jsem Tě dnes – byls tak smutný – Tys mne necítil – takřka jsi spal dále – máš pravdu, s jídlem to mám lehké – náš listonoš už není dost šikovný – přijdu zkrátka. Ty přece ne – neboť Tobě píší přece dále – jsem pěkně hodná – pokud žiji, dostaneš jídlo s dopisem. Dnes jsem Emě zase dodala odvahy – každému z Vás umím tak pomoci – jsem taková žena, která všechno prosadí – i že jsem ty dva ještě pro můj dopis poslala – a teď pozoruji, jak ty zprávy na Tebe účinkovaly – báječně – vidíš to opravdu tak – psala jsem Ti všechno, jak to stálo v novinách, a co nestojí v novinách, věř mi, že je to jen třetina, co se opravdu venku děje. „Das Reich“ přišly ode mne. Proto jsem psala jen poloviční dopis. Teď to klidně dočti – jak dlouho chceš a dej tomu novému – ale zalep dovnitř dopis pro mne – ale trochu později – teď mám přece jeden dopis. – Příští týden je jich na řadě 6. Tak jeden týden Ti zůstanu zachována. Máš nevěstu, která jest na smrtelném lůžku a já ženicha, který měl těžký úraz. U Tebe jsem přesvědčená, že to přežiješ kvůli novému vyšetřování s Aloisem¹⁵. Každý akt jde společně. Dítě, uvidím-li Tě jednou jako svobodná žena, dostaneš polibek. Teď flirtuji s těmi strážci – všechno mně řeknou – škoda, že Wagner je pryč – tomu by se nechaly dát i dopisy. Moučník jsem snědla sama. Když mně něco posíláš, nikdy dvojitou obálku, jen tak obyčejně Sauerovi dávat pro tu nemocnou nebo taky Hochmeistrovi. Celé hodiny bych tak mohla psát. Slunce je venku tak krásné a teplé – byla jsem u okna, jsem opilá vzduchem. Nechci tak bláznivě doufat, ale myslím, že teď máme opravdu velkou šanci. Moje sestra, paní městského velitele Paříže, psala mně taky. Dou-

¹⁵⁾ Spoluvězeň, spoluobviněný Richarda Máchy

fá, jako já doufám. Ona ví dobře, že neexistuje milost. Tak na co doufat. Třebas mně zabijí jednou Tví lidé. Také kismet. Dobrou noc.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

14. 9. 1943, úterý

Můj milý!

Doufám a doufám a srdce to nesnese, nahoru a dolů a v žádném případě není klid. Tady přece zase čtvrtek a já už doufala, že tento týden už nic nebude. Richarde, já už nemohu dále – to neustále nahoru a dolů, dala jsem Ti tu zprávu dále, protože jsem jí sama nechtěla věřit – a chtěla jsem vědět, jaký dojem na Tebe učiní. Na druhé straně zase – všechny cely až ke kanceláři vyklidili jako „kukry“, protože nemají více než dva do cely. Otto¹⁶ přišel taky nahoru – půjdem jeden po druhém? A proč by byl mně neměl říci to první, když už mně to druhé také řekl? Každopádně jich tentokrát není tak mnoho jako posledně. Nezlob se, že Ti všechno tak píši – myšlenky jsou těkavé, smutné, zoufalé – zvíře je chyceno a nemůže si pomoci.

Noviny jsou dnes opět dobré. Na východě opět ustupují. Místa už se neudávají, jenom řeky a při Itálii se v tom nikdo nevyzná – včera byli v Albánii, dnes jsou v pochodu na ni. Nad osvobozením Duceho je veliké nadšení¹⁷ – ještě stále pozdvižení kvůli zradě. Boj s italskými rychlými čluny občanská válka – Itálie s Němci, Itálie proti Němcům – strašný zmatek. Nemohu Ti pomoci, já ten konec taky nevidím, přestože mně nazývají „Kassandrou“. Na 10 místech se Angličané vylodili – včera říkali Tarento, dnes mluví o Salerno, nedávno to byla Neapol – potom říkají, že střední Itálii mají Angličané a přesto mají Němci přísun na jižní frontu. Příkladá se velká důležitost tomu, že je Pola v německých rukou – potom se říká boje s italskými bandami a někde jinde zase s Badogliovými trupami, tedy kde a jak a co. Dnes se mnoho překládá, poznám to podle bouchání dveří. Děkuji mnohokrát za cigarety a koláče – bylo to spravedlivě rozděleno. Děkuji velmi za milá slova. Tvoje žena Tě asi nezastřelí.

¹⁶) dozorce ve věznici

¹⁷) Benito Mussolini byl zajat partyzány a později zachráněn německými jednotkami

Žárlivost? Nepřežiji to. Kočka chytání myši nenechá. Pracovala jsem se svým mužem v novinářském oboru. Víím, jak se noviny čtou, zvláště německé. Škoda mé hlavy – ale mnoho lidí pro mne plakat nebude – moje sestra, která mne velmi miluje a můj muž? Mladý, bohatý, hezký a elegantní – vždy byl miláček žen – snad je to tak dobře – zůstanu až do své smrti zajímavou ženou – nikoho nebudu obtěžovat pohřbem a slzy jsou také někdy laciné. Věříš v dobro – věř – chtěla bych na to věřit, ani židovské ženy nejsou stoprocentně přesvědčeny.

Jídlo přece došlo k Vám. Z. přece nerozumí německy. Dvačtyřicítka měla to předat třičtyřicítce. On tam teď je. Dověděla jsem se, že ho přeložili. Jinak jsou nešťastní, že to nemohou číst a nemají žádné. Budu mluvit s Emou skrz okno, nebo se zeptej, mají-li někoho v cele, kdo rozumí německy přes dvačtyřicítku – ano?

Vidíš, tak se dostaneme k zprávám – Já se pořád ptám a vždy dostanu odpověď. Nový strážce je báječný chlapík. Ta služba zde se mu opravdu nelíbí – je slušný a třese se před čtvrtkem jako my. 5 mužů přišlo nahoru. Doufejme, že ty ne. Měla jsem se také na to zeptat. To by bylo pro mne katastrofa, musím se rychle na to zeptat. Tak Ti posílám mnoho milých políbení a jsem Ti vděčná za všechno. Mám zde málo lásky.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

16. 9. 1943

Vždycky, když jsem smutná, čtu Tvůj dopis. – Tedy skoro celý den. A kdyby mne přece jednou překvapil „kukur“, což neočekávám, tak si objednáвам od Tebe dopis s mnoha milými slovy. A snad by to bylo potom lehčí. Při tom se neplet, já jsem, jako vždy, smrti přátelsky nakloněna. – Sekera je to, která se mně dotýká a která ještě dnes bude zabíjet. – K té radostné zprávě: ta listina odešla, každý si jen potajmu šušká a žádný neví, co je. Jednoho dne musí být přece konec. To je přece jisté. A to vraždění přestane. – Strašlivý den je dnes. Rozloučení nemůže dnes nikomu připadat těžké. – Richarde, Ty velké, silné dítě. Chtěla bych držeti Tvé ruce a jen o kráse života mluvit, ale já jsem to tak důkladně zapoměla. To ošklivé člověk daleko silněji cítí. – Otti zde žije zvláštním životem. Je rozkošná, ještě k tomu zajímavá tím rozsudkem. Flirtuje šíleně se všemi strážci, a přináší dosti k jídlu domů. A vypravuje o polibcích a já se

divím, že něco takového ještě je. Ne morálku, ne, nebyla by na místě. Jsem bez porozumění, že by flirt mohl situaci ulehčit. Já jsem „duševně“ zatížená. Dnes to vidím, na následujícím případě. Pokoušela jsem se zachránit paní L., ale bylo to asi trochu málo. Dělán si strašné výčitky, že jsem s tím výsledkem nikomu nepomohla, ale třeba i poškodila. Nevím. Ale Ty to nazýváš osud. Zeptej se jednou Tvého souseda 42 Levita nebo Samka, oba patří ke mně. Neznám je vůbec, jako jsem neznala žádného ze svých kompliců. My máme v jednom týdnu 4 vraždy. Nejsou žádné zázraky. Něco se stalo. Třebas oni něco vědí. Já nejsem o našem případě informována. Říkají mně vždycky, že mohu klidně spát. To nebyl žádný oficiální hovor. Jenom jsem přiměla Sauera k tomu, aby o něj požádal, až Oswald přijde. – Jsi velmi smuten, miláčku? Bylo to tomu kamarádovi velmi těžké, když šel? – Chceš nedělní noviny? Nebo jsi je už četl? Řekni to oknem. Jestliže ano, dostaneš je ještě dnes. Papír nám došel, nebo Marie všechno schovala.

Marianne.

Mariannin dopis Rosi

Moták, originál v němčině

22. 9. 1943, středa

Milá Růženko...

Můj bože, jak ten čas utíká – a já ještě žiji. Možná, že se něco děje s mými akty¹⁸, ale nikdo o tom nic neví a nejméně já. Nevím vůbec nic. Čtu sice denně noviny, mám tu množství čtení, ale to není to. Jsem zadobře i s wachtmeistry¹⁹, život byl by tu téměř snesitelný, kdyby – ano, kdyby... mně už je to všechno jedno, jak vidím, člověk už má svou cestu předem určenou.

Proč mi víc nepíšeš? Ty nevíš, jaký já jsem sirotek proti těm druhým zde, oni dostávají tolik dopisů, censurou vše projde, můžeš mi poslat i balíček a dovnitř dát co chceš. Já tu všechno dostanu netknuté, ani balíček neotevřou. Mám tak ráda cigarety a marmeládu a vůbec, co máš, tak mi pošli. Musím tu přece také ukázat, že mám někoho venku, kdo na mne myslí a má mě rád. Já prozatím dostanu tu a tam nějaký balíček tím způsobem, že přišel poštou pro někoho jiného, kdo je už u Petra (v nebi). To víš, u nás cestuje každý týden mnoho

¹⁸) Akty = spisy

¹⁹) dozorcí

lidí k Petrovi. Žen je tu teď málo, nepřicházejí žádné nové případy. Ta 23 letá z naší cely je už mrtvá a ta 60 letá také. Jedna byla dána do blázince, tak tomu ušla. Když šla ta naše Růženka Kodadová, to Ti bylo strašné, a já jsem to již předem věděla. To jsem zas byla jednou se srdcem hotova. Šly dvě najednou – 23letá a asi 30letá, byly to přítelkyně a provedly – velké nic. Byli jsme tu všichni rozrušení, celé IIa. Byl to nejhroznější den, jaký jsme tu zažili. Ale proč Ti to vypravuji, stejně tomu životu zde nemůžeš porozumět, ani pochopit to nemůžeš, proč Tě s tím obtěžovat. Ještě někdy doufám v nějaké východisko, ale stále méně. Dny tu letí tak rychle, divím se, že ještě žiji. A nejen to utrpení, i zdraví mám namále, jsem tak nemocna a přece – ještě zde dostávám milostné dopisy od spoluvězně, který mě vlastně ještě ani neviděl, ale kdybych chtěla, i toho bych docílila, ono je tu všechno možné. Budu-li mít jednou příležitost Ti všechno vyprávět, ani mi to nebudeš chtít věřit.

Tak Růženko, nebuď smutná nad mým osudem, můžeš napsat státnímu zástupci dopis nebo přijď konečně jedenkrát také sem, nebo napiš alespoň dlouhý dopis, když už nepřiđeš. Ale dlouhý, Růženko, dlouhý! A sděl mi také, co jsi ode mne dostala, víš, ty mé různé věci.

Má milá sestřičko, brzy Ti zas napíše a nebuď tak zlá na mne!

Zdraví Tě

Marianne

Dopis Richarda Máchy Karlovi

Moták, nedatovaný²⁰ (část 2)

...

V sobotu jsme se vždy holili před 38tkou, a tak mne jednou konečně Marianne uviděla a já kukátkem uviděl ji v cele. Znali jsme se již tak dokonale z dopisů, že na našem tělesném zjevu nezáleželo. Marianne byla již starší, přece však měla v tváři něco uchvacujícího a její oči – temné a ostré, byly krásné až nebezpečně. Kdyby se na mne nedívaly s takovou láskou a něhou, snad bych se pod tím pohledem až zachvěl. Než to předbívám. Ty oči jsem uviděl zblízka později. Marianne mi půjčila knížku a v dopise mne požádala, abych řekl

²⁰⁾ Přestože je dopis nedatovaný, je pravděpodobné, že Ríša odkazuje na sobotu 18. září, a že dopis Karlovi byl napsán krátce potom. V dalším dopisu z 23. 9. Marianne poprvé zmiňuje, že Ríšu osobně viděla.

wachtmeistrovi při holení, že ji chci poznat osobně. Věděla, že jsem tak trochu nesmělý a proto hned dodala, že ví, že to neudělám, že se budu bát, to víš, šla na mne od lesa. Nemohl jsem si přece zadat a nechat na sobě příhanu bačkory. A tak jsem skutečně řekl dozorcí, že bych jí chtěl vrátit knihu a osobně poděkovat. Vyhověl mi a po holení mi otevřel 38. Promluvili jsme spolu několik slov a podali si ruce. A to jsem viděl ty její oči, ale její pohled hladil jen chlapce, který jí psal psaníčka, nemusel jsem se bát – i pohledem jsme si rozuměli. Jen dozorce nechápal a jak také mohl, když neznal její duši, a tak se zmohl jen na větu, na kterou také do smrti nezapomenu: No, nic pěkného na ní není.“

To mi řekl, když mě pouštěl na mou celu. Jak slepým a uboze nízkým mi připadal, to Ti snad nemusím říkat. Usmál jsem se jen útrpně a mlčel jsem, že ta útrpnost patřila jemu, to asi také poznal.

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

23. 9. 43 čtvrtek

Můj zamilovaný,

proč jste nepřiznali, že tam byl dopis – místo deníku – nechce být za hlupáka, beztak přivírá všechny oči, které má. Při příštím dopise musíš obětovat tvého Charlese Dickense. Máš ještě něco? Ale to už půjde. Poslat přímo mě je ještě nejlepší. To opravdu nevadí a také se nic nestane. A nikdy nelhat, když se na to přijde.

Moc jsem se nasmála, protože to udělala moc nešikovně.²¹ V každém případě jsem se bála o můj dopis. Teď opravdu vím, že láska je nejkrásnější mocí na světě. Soustřeďuješ všechnu tvoji schopnost milovat na mě, protože přijde rychlá a milá odpověď, která tento sen, který je hezký neruší, ale zvětšuje. A i když míníš tvou ženu nebo jakoukoliv jinou ženu, jsem to já. Hraju teď roli všech žen tvého života, a hraju ji dobře. Že? Činím tě dokonce šťastným, snivým, toužícím. (...) Chci ti sama dát ten pocit, že je tě škoda na to, abys teď umřel. A že tě potřebuji, což je také pravda. Opravdové malé páže, které chce, zemře nebo musí zemřít s Marií Stuartovnou? Jestli jsem někdy byla Marií Stuartovnou? Nebo Marií Antoinettou? Byla tam velká skála, která ji milovala

²¹⁾ Zde není jasné, k čemu Marianne odkazuje.

a chtěla vidět – a tady jsi to ty, který mě miluje²² a nemůže mi pomoci, ale miluj mě dál – jsem díky tomu šťastná a veselá, dává to těm krátkým dnům obsah a člověk zapomíná, kde je – nebo ne – tak jsme se těšili na klid, zatím.

Zrychlené řízení 88 hodin. 2 ženy. Gestapo ještě tento týden. Jedna žena 22 let. Venku musí být nějaký druh stanného práva. Co na to říkáš? Myslím si, že se přeci jen nezachráníme – přitom všechno vypadá tak příznivě.

Zkouška v Berlíně teď bude rozhodující. Emmi má velmi špatný pocit, přesto přijde od prasat a husí. – Láska – sekýra²³ – politika – stesk – naše téma pomícháno.

Tak ještě můj ženich. Včera se hodinu bavil o politice a měl radost, že bude brzy konec, protože se potom sejdeme. Už nikdy více nepůjde k volbám. (...)

Víš, proč jsem u Sauera vysoce inteligentní ženou? Rozluštila jsem totiž tuto hádanku. V jednom mlýně jsou 4 rohy. V každém rohu stojí jeden pytel. Na každém pytli sedí kočka se 4 koťaty. Ve mlýně je ještě mlynář se psem. Kolik nohou je ve mlýně. Tak buď taky inteligentní.

Teď u mě byl Wagner a chtěl vědět, komu píšu. Řekla jsem, že jemu. Příští týden má noční službu. Zas nebudeš moci spát – já doufám, že budu příští týden spát tak dobře jako tento.

V sobotu očekávám velkou politickou událost. Doslova očekávám mír. Proč je Mussolini u Hitlera? Chci mír pro všechny lidi, pro tebe a pro náš polibek, protože pak ho dostaneš. Dnes myslím na líbání málo. Také nedostatečně jím. Dnes jsem dostala jen kousek perníku od wachtmeistera. (...) Dnes večer mám přeci jen kávu. O jídle jsem nechtěla mluvit. Mluví se o něm momentálně jen tady. Nechám tě účastnit se mého života.

Dnes jsme se viděli. Tlouklo tvoje srdce, nebo mě přehlížíš? Přijdu někdy přeci do cely, pokud máme ještě čas. Od soboty zase začne to ptaní a ten třes. Kdyby se tak v sobotu stalo něco velkého. Ale přijde tvoje sestra. Bude určitě mnoho vědět. Máš pravdu, nelámejme si tak hlavu. Věřme v naše štěstí. Dnes jsem malou optimistkou, protože přišlo to zrychlené řízení.

Obávám se, že s Rusy se bude hrát nějaká dvojaká hra. Když už je člověk v Rumunsku a v Istrii – proč není tady? Rychle? Nejsme Německo! Sem se

²²⁾ Historický odkaz k lordu Babingtonovi, který je paralelou k Marianině situaci ve vězení. Lord Babington byl zatčen a mučen královnou Alžbětou za intriky směřující k dosazení Marie na trůn.

²³⁾ Sekýra – slovo, kterým označovali vězni gilotinu.

přeci dá přijít. Do Německa neprojde nikdo, aniž by se bojovalo až do konce. Půjdu od té bídné politiky pryč. Myšlenky jsou tak roztroušené.

Miláčku, ve stádiu nejvyšší smyslnosti shledávám smrt velmi krásnou. Při mém masochistickém založení si vůbec smrt přeji. Škoda, že nemohu zemřít v tvém náručí. Srdce by nevydrželo ani štěstí. Tak by mi měli vzít život. Neměla bych strach. Také sen: nenaplněná touha. Láska je vždy něco nenaplnitelného, touha. Existuje touha po něčem „více“, po milostném aktu, a také pocit „nasytění“. Přisahám, že bys u mě nebyl nikdy sytý. Také láska je umění a nadaná pážata se mohou stát velkými mistry. Budeme-li mít čas na jednu noc a jeden den, tak je prožijeme. Dnes žijeme v síti velkého světového dramatu a svobodu vidíme jako ztracenou. Neprožili jsme to už jednou v Paříži, kde byla sekera vynalezena?

Dobré ráno, miláčku

Dnes už tě vidím – (...) často se teď dívám ven kvůli tobě. Ta dlouhá chodba je naše jediná dálka. Tak moc jsem na tebe myslela, jestli máš stejné myšlenky jako já. Budeme zachráněni? Každý kandidát na smrt má být otestován na možnost pracovního nasazení. I tak, miláčku, ty jdeš domů.

Dnešní noviny jsou tak hezké, že můj dopis bude velmi dlouhý. A řekni mi ještě, co si myslíš o tom zrychleném řízení gestapa? 6 lidí sedí v kukru. Ti mají být zítra nebo dnes pryč.

Ale teď k politice, po té, co se moje láska k tobě spíše posílila, než oslabila. Běží rozpadající se ruská fronta. Slovo rozpad se dnes objevilo ve zprávě, takže pomalu několik hezkých vět. Čti je s potěšením. Polavoj vyklizen. Úhybný manévr dle předpokládaného plánu. Všechna území, která spoutávají velké množství jednotek, budou vyklizena, aby jednotky dorazily na nejkratší obrannou linii (?) Největší ofenziva válečné historie. Úhybné manévry jsou pod silným tlakem nepřítele. Na jednom úseku o 250 km nepřítel dotírá. Zdá se, že nechce dosáhnout jen k Dněpru, ale má vyšší cíle. Díky tomuto tlaku se ještě bojuje. Sověti mají ambice urychlit úhybné manévry a s velkými silami nám zůstávají v patách. Protivník dělá revizi. Pro Němce to ale není přesvědčivé. Itálie klidná. Hannover, Oldenburg byly po dlouhé době napadeny. Úvodník: Když Rusové zvítězí, bude vlast Čechů na Urále. Čechenci by měli ještě jednou zvážít, co je čeká. Všechno nasvědčuje tomu, že Čechenci ještě vstoupí na protikomunistickou frontu. Dnešní noviny jsou hezké, ale velmi mnoho mi chybí. Zamlčuje se povstání. Nevyprávějí nic o Itálii a o Francii. Nantes bylo bombardováno.

Máš noviny? Miláčku, 10 listů je dost. Víc nic. Jsem hodná. U nás už je zase zmatek: hádka. Marie je ale se všemi zadobře. Je to moc hodné dítě, prosím, řekni to Františkovi. Napíše to a ona bude šťastná. Jsem šťastná, když můžu myslet na to, že na mě myslíš ty.

Líbá tě

Marianne

Ríšův dopis Marianne

Moták

25. 9. sobota odpoledne

Miláčku,

Berliner Zeitung už je zas venku, já jej koupil jen tak na deset minut, ale myslím, že bych k tomu čtení potřeboval půjčit ještě Tvoji chytrou hlavu. Zpráva o italském ministerském předsedovi, který se vrátil od Vůdce a hned po návratu řečnil. A tak tam stálo, že občanstvo je zachráněno atd. Dnes je také v novinách, že král Petr s Majským přistál v Kyjevě a vůbec, že má v Anglii špatnou pověst a že ho nazývají polofašistou. Potom je řeč o nějakých velkých bandách na Sicílii, samozřejmě že se uplatnily a tak dále, zkrátka nám namlouvají, že bude jídla dost. Ze zpráv vysvítá, že všechny německé síly, jsoucí na Krymu, jsou uzavřeny, tak chybí jen zpráva, že se vzdají. Ale možná, že Krym vyklidíme a řekneme, že nějaká vítězná bitva umožnila, že jsme se mohli nerušeně stáhnout. Potom přirozeně překročíme Dněpr (pozpátku) a bude řeč o zata-rasených místech a pak už přijde prvně o popředí jméno Kyjev. Střední úsek fronty také trochu couvl, jinak dnes nic ohromného, ale i to stačí, nedá se vtom přece čarovat. V Itálii se zase málo bojuje, je to staronová metoda. Není prostě nic zvláštního. Ani nový způsob náletů mě nepřitahuje. Jen ta lež, že při náletu na Německo bylo sestřeleno 27 letadel. Laval měl řeč. Německé vítězství prý zachrání i Francii, a to před komunismem. Laval vůbec v poslední době mnoho řeční.

Tak mé dítě, teď zavírám oči a přemýšlím, jak na mne ty noviny působily. Dobře jsem spokojen. Mír se připravuje, to je jisté. Srbský král je v Kyjevě. Ale něco zvláštního mě napadá: jak daleko je Smolensk od Varšavy? Napoleon tam jel v koňském potahu; ale jak dlouho... Chtěl bych teď s Tebou být v Neapoli, to je jedno, jak to tam teď vypadá. Také mi napadá, že v Itálii vlastně žádné

oboustranné nálety nebyly? Tak konec politiky. Kdo ví, budou-li nějaké zprávy v neděli...

Ríša

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

25. 9. 1943

Miláčku,

z duše Ti dávám za pravdu. Nyní Ti píši několik vět z dnešního úvodníku. Ještě nejsou žádné předpoklady, do jaké míry je ukončen ústupový vývoj posledních týdnů, neboť se už vše blíží ke konci. Fronta je zkrácena o stovky kilometrů, aby se ušetřili lidé a materiál, aby se zlepšily přísunové spoje. Vyklizování postihuje již také bojiště, která jsou teprve ve vývoji, zatížení německých vojáků je veliké, poněvadž celková situace se nedá přehlédnouti. Je nutné, udržeti souvislost fronty. Zkrácení činí 400 km, fronta je nyní lepší. Roztahování je pryč, činnost band vystupuje na povrch, poněvadž etapa je tak velká. Nyní dlouhé pojednání, že bandy jsou vinny na špatném přísunu a doufá se, že nyní bude možno lépe jej kontrolovat. Madrid praví, že německý ústup je velkolepý. Sověty útočí nyní stále do země nikoho, poněvadž před nimi je již vše vyklizeno. Rostov a Smolensk vyklizeny. Čerkasy (od Kyjeva) také vyklizeny. Stále pokusy o přechod Dněpru, tentokrát nic nepíší o nějakém jejich zabrání. Potom článek, že Finsko řeč o separátním míru, který asi brzy nastane. Prohlášení nezávislosti Albánie, řeč Dr. Goebbelse, ale .. jen naznačuje, že národ nesmí ztratit odvahu.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi:

Moták, originál v němčině

26. 9. 1943, neděle

Miláčku

– při čtení novin mi působí radost ruská válečná zpráva, tak nepokrytě se přiznává ústup, že se sama divím a jsem připravena na veliké vyklizování. Všechny fronty jsou v pohybu a nepříteli se nedaří rušit naše odsuny. Průlom se ovšem stal neúčinným zpětným dobytím frontového úseku, na mnohých místech byly mezery ve frontě zahrazeny teprve po tuhých bojích. Itálie – nové přistání ne-

přátelských sil, které jsou v převaze, tvrdé boje v prostoru Neapole, těžká lodní dělostřelba, silné letecké skupiny podporují nepřítel, potom první řeč Mussoliniho, četla jsem ji jen zběžně, nemohu ji číst. Potom Maďarsko, kde prý jsou stejné elementy jako v Itálii. Rumunsko je pobouřeno, Švýcarsko zdůrazňuje neutralitu, Řecko a Balkán jsou v klidu, všecko je v pořádku. Angličané říkají, že druhou frontou je vlastně Itálie. Němci převzali také italské železnice. Kde jsou fašisté? Potom jsem slyšela, že všechny rozsudky budou dobře přezkoušeny a že máme naději, ale jsem již nedůvěřivá. Tentokrát pravil Hoffmeister, že je zde čistá listina (popravní) a on věří v to nejlepší. Jsem zvědavá, ale raději souhlasím s Tvým stanoviskem.

Marianne

Mariannin dopis Rose

Nedatovaný moták, originál v němčině

Milá Růženko,
obrat se na paní Annu Elmerovou v Praze XII, Norská 3, ona je přítelkyní v mém utrpení, ví o Tobě, mnoho pro mne dělá a je přesně informována o mém případě – máš-li ovšem vůbec o to zájem. Vždyť jsi mne nechala už tak dlouho beze zpráv. Snad nejsi nemocná??

Zdraví Tě

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Nedatovaný moták, originál v němčině

27. 9. 1943, pondělí

Dobře jsi spal, miláčku?? U nás byla špatná noc – mluvíme zase jen o smrti – která nás navštíví v pátek. Vykládala jsem karty pro všechny – pro Marii se vyložily špatně – přirozeně se zpívalo – ale ona měla také domněnky – a žádný život, duševní agonie, neboť tělo je v pořádku. Ve 2 hodiny v noci pokusila jsem se usnout a kolem 5. jsem se probudila. Jsem smutná a nyní Ti píši noviny. Když člověk nečetl nedělní noviny, pondělní mu nepůsobí žádné radosti. Pokračující útoky ve středním úseku a na Dněpru. V Itálii odražený nepřátelské nápory. V podstatě byly všechny útoky odražený a je jmenováno nové město, kde se

bojuje. Několik malých pokusů o přechod se podařilo také na Dněpru. V Itálii se bojuje opět u Salerna ... bojují den a pak udělají přestávku. Apel maršála Grazianiho. Badoglio je prý vším vinen, Řecko, Albánie, Libye a Itálie – pak říkají naše noviny, že Němci mají starosti a co s Emanuele, tzn., Angličané hledají nějaké pěkné místo, poněvadž na Sicílii nemají krále rádi. Roosevelt vytvořil nový úřad: hospodářské vedení zahraničí pro znovuvýstavbu.

Hoffmeister má starosti, že Rusové přijdou na Balkán, pozdravuje se se německé úsilí o uklidnění Balkánu, což dokazuje návštěva Nedičova u vůdce – a o řecké suverenitě. Francouzové mají prý převzít sami protiletectkou ochranu – povolávají k dobrovolné službě ... dělají cvičení se zatměním apod. Nyní víš všechno a dostaneš polibek.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Nedatovaný moták, originál v němčině

27. 9. 1943

Miláčku,

těším se Tvým dopisem, četla jsem ho již 4 krát za sebou, ale velmi jsem se při tom červenala, aspoň mi tak řekli. To, že jsem zčervenala, má své zvláštní důvody. Musím se Ti ještě z něčeho vyzpovídat, něco jsem udělala. Dala jsem v sobotu čísti Hoffmeisterovi Tvůj dopis. Bylo to tak hezké a vím, že Hoffmeister zanechá svého malicherného podvádění. Má dobré oči a chtěla jsem mu říci, že jsou Tvoje dopisy pro mne důležité v tomto snad posledním týdnu a chtěla jsem, nu, ale to nic nedělá, že? Ty jsi už taky jednou byl pro otevřenost. Politika je pro nás velké zklamání, žádná důležitost, vezmeme skutečnost a zaujmeme správné stanovisko a Ty miluješ přece zajímavým způsobem. Také se to stává, bohužel je politika pro nás důležitá a já jsem doufala, že Angličané už udělají mír, doufám tak i nadále, bez politické změny jsme smetení. Moje malé páže, nechme toho, svět je právě tak ošklivý jako ten náš zde, zůstává skutečně jenom svět snů. Miluj méně a buď hodný.

Ale Van der Velde?²⁴ Přirozeně jsem to také četla, velmi jsem se zlobila a shledala, že nakladatel i autor hodně vydělal. Tady můžeš vidět, jak to působilo na lidi, i když to u Tebe mělo úspěch. Jsi přece kritický. Všechno je možné,

²⁴) Marianne odkazuje na knihu vlámského autora Antona van de Velde 1895–1983

můj nynější muž byl mladší, byl také „začátečník“ a bylo to nádherné manželství, nyní je určitě mistrem u některé jiné. Ale tuhle záležitost řídit učebnicí, bylo by mi nesympatické. Ráda držím svůj slib a musí to být brzy, poněvadž cítit smrt tak nebo tak, jako je to u mne, mělo málo lidí to štěstí. Seděla jsem dnes a nemyslela na nic, bylo mi tak blaze, veselo a nevěděla jsem, sedím-li nebo vznáším-li se. Ostatní se ptali, zda je mi špatně, neboť jsem byla celá bílá. Nebylo to ale nic, jenom jsem nemohla chvíli vstát, nyní zase pocituji hodně srdce a země je mi tak těžká, ale chtěla jsem zemřít na nemocné srdce a božské obvykle vyplňují přání svých miláčků. Také darovat život jsem si přála, vyslovovala jsem přece přání, mít dítě. Chtěla jsem se také naučit hluboce života. Všechno štěstí jsem měla v bohaté míře, ale neštěstí pouze v tomto roce. Mám ještě snad jedno přání v životě. Potom přece naše noc a den, tak jako vždy a k tomu ještě síla. Ale touha po něčem je vždy krásnější než splnění, nevyplněná přání dělají život hodný žití a já sotva vím, které přání mi zůstalo nevyplněno. Zvláštní. Přála jsem si kdysi určitý pár bot, dostala jsem je ve všech 4 barvách, ani trošku mne to netěšilo, a to je pouze příklad. Shledávám nyní, že mám už jen tři přání. Rychlý konec války, Tebe políbit a přece už víc nežít. Jsem slabá, nestačím přece na život. Důkladně jsem selhala. Napsali mi kdysi k přednesu pro mne osobně šanson a na tu píseň musela jsem myslet a musela jsem se s ní srovnávat. Miláčku, líbí se Ti vše, co píš? Mnohé se mi zdá neuspořádané a napsáno proto, poněvadž to byla myšlenka, ale ne každá myšlenka je hodna toho, aby byla sdělována. Máš někdy také prázdno v mozku? Já ano, mnohdy vůbec nemyslím, ani na popravě, mechanicky pokládám vše za sebe a nevím ani, co jsem si při tom myslela. Teď tady byla E., je už také velmi nervosní. Nevím, jak jednou budeme moci být normální Otty a Emma byly pro mne ... vidím, že dopis ... přijde, spi dobře, můj miláčku a tvoř naši lásku dále, nebude snad žádné nevhodné probuzení, žijme ještě, jak dlouho můžeme. Hodně milých myšlenek.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Nedatovaný moták, originál v němčině

28. 9. 1943

Miláčku,

nejprve rychle, co mi dnes padlo do oka, samozřejmě v novinách. Provolání srbského předsedy vlády, jak je hezké, že národ žije v míru a ani slovo o Německu. Norsku byla také slíbena volnost, když bude potírat bolševické nebezpečí. Změna vlády v Anglii, Richard Law byl jmenován sídlícím italským ministrem, Ibn Saud do Washingtonu. Od Bělorusa Kubeho se dovídáme, jak silné jsou tam skupiny tlup. Řeč zahraničního ministra, týkající se 3letého výročí uzavření paktu 3 mocností²⁵. Úřad pro znovuvýstavbu v Americe je v židovských rukou. Zpráva branné moci: Na Dněpru odrazeny pokusy o překročení řeky na četných místech v tvrdých bojích, oddíly přistály také za frontou, zvláště na středním úseku východní fronty se tvrdě bojuje. Nepřítel útočí zase na obou frontách. Na jihoitalské frontě jihovýchodně a severovýchodně od Salerna se bojuje. Ve východním úseku se naše bojové skupiny odsunuly po zničení dopravního zařízení. Jednotlivé nálety nad západoněmeckým územím, nevypadá to vše na mír? V novinách je již tichý přechod. Zpráva z hlavního stanu je nějak jiná, nebo se snad mylím, V zahraničních zprávách se možno hodně dozvědět. – A nyní opravdu.

Miláčku, co se vlastně stalo? Včera mi vyprávěl Hoffmeister, že Židovky chtěly dodat zprávu svým mužům o nenávidějící politice, ukrytou v chlebě. Přišlo se na to? Píši nyní velmi mnoho a on přichází denně dovnitř, nemohu a nechci před ním dopis ukrýt, vyprávím mu tedy během hovoru o Tobě o radosti, kterou mám z Tvých krásných dopisů, a mám zde dopis, může si ho sám přečíst...že v něm není nic, dala jsem mu ten dopis. Hoffmeister ví, že jsem chytrá žena a chce být ještě chytřejší než já. Četl Tvůj dopis v knize, přinesl mi knihy a řekl, že četl ten dopis. Tvoje politika se mu líbí, není nenávidějící, nýbrž správná. Mně zůstalo stát srdce a byla jsem již velmi zvědavá, pak jsem se ale musila smát, když jsem četla dopis. Na každý pád vypadám asi velmi zajímavě v očích Hoffmeisterových. Napsala jsem včera také dopis, aby viděl, jak odepisuji. Ostatní věci mají zůstatí tajemstvím, brambory jsou zajisté dobré, nemyslím, že by i nadále chtěl být o nás informován, ale když politika, tak ano, ale

²⁵) Pakt tří mocností – aliance mezi Německem, Itálií a Japonskem.

pravá politika. Už se cítím dobře, ostatně dnes mi zavolali, že už jsou na ruské hranici. Nyní znáš historii naší korespondence. Ale Hoffmeister je milý člověk, mám ho docela ráda. Je to dobrák. Nechci být pokládána za hloupou, co rozumím. Celkem to bude pro Tebe výhoda a ne nevýhoda. Zapadl jsi do spojení se mnou a nyní tu stojíš jako zvláštní hlava, nic si z toho nedělej, vždycky jsem dobře uměla postavit muže svého srdce do nejlepšího světla, tedy si dej říci! Včera jsem měla veselý večer. Sklenice vodky, velmi silné, dostala mne do dobré nálady a jedna noc zase uběhla. Hoffmeister zpíval píseň, od níž neznal ani text ani melodii, bylo to stále jen lilili Liebe. Bylo to tak veselé. Ale nemysli, že jsem dnes méně smutná pro trochu smíchu. Včera v noci si kdosi tam shora otevřel žíly, víc nevím. V pátek má být něco velikého, ale neví se kdo, ve svoji věc nevěřím. Dnes večer se to dovím přesně, ale zeptám se také Hoffmeistera, poněvadž mám velkou starost o Marii. Má tolik domněnek a karty leží špatně. Ostatně, snad se v pátek nahoře nestane nic, jsem optimistka. Věřím vždycky raději na věci hezké než smutné. Hoffmeister nám dal dnes 4 rajská jablíčka a 1 cibuli, to se sní večer, udělám pro všechny chlebičky s rajskými jablíčky a cibulí. Marii musím dát něco jiného, jinak cibule nestačí pro všechny. Večer musím kuchařit, ještě zbude něco dobrého. Dnes bude určitě mléko. Ostatně jídlo je stále horší, nejvyšší čas, aby se Angličané o nás postarali.

Jsou-li Rusové na polské hranici nebo tam v krátku budou, co se pak stane? Psala jsem Ti o větě, že Hoffmeister má docela jiný charakter, nežádá porážku, Němci se to může klidně říci, vzdali jsme se celého východního prostoru a Rusové jsou ve východních Prusích, on však zůstane klidný. Tentýž pisatel píše dnes, že v italských novinách byla Němcům dána rada. Tedy také konečně přece prohráli válku. Ano, jak to řeknu svému děcku? Wachtmeister Müller přišel z Mannheimu, řekl, že tam nestojí ani jeden dům, mrtví jsou zasypáni, živí po okolí, příšerný hlad a hrozný nepořádek. Ztratil celou svoji rodinu, řekl, že tam byl zase nálet, nevěděl proč? Vždyt už není žádný Mannheim, tedy tak budou Němci donuceni. Nyní je zase klid, tedy snad se přece vyjednává. Miláčku, je to láska co Ti píše, to jsou myšlenky k situaci, k naší situaci, k naději na lepší časy. Je Ti zima? Nemáš plášt? Já tu mám svoji letní i zimní garderobu. Mně je dnes méně zima, dobře jsem spala a myslím, že je jedno, pláče-li člověk nebo se směje, když zúčtoval se životem tak jako já. Já jsem zaměstnána pozorováním, intenzivně studuji dobrá i špatná znamení a zrovna tak propadám německé propagandě až ke končenému vítězství atd., to znamená ještě dlouho, ale obráceně. Měly by mi býti vysvětleny skutečnosti. Stal ses chytřejším

po přečtení mého psaní? Měla jsem přece psát o lásce o duši. Dnes chci napsati pojednání o našem životě zde, ale teprve po jídle, když všichni spí. Dvě spí už nyní, až na Marii Pospíšilovou, ta pláče a píše, prosím Tě, není to žádný div, je mladá a touha po lásce, co pak má to ubohé dítě dělat. Je jí 26 let, vzpomínám si, že já jsem si tehdy už nepřipadala mladá a dětská vůbec ne, odmítala jsem všechny příliš mladé úlohy a nechtěla jsem vůbec být mladá, ostatně jsem taky nikdy nebyla. Byla jsem vždycky zralejší nad svoje léta, nikdy žabec, provdala jsem se strašně mladá a také jsem pak byla pohromadě vždy se staršími ženami a necítila jsem se nikdy mladým děvčátkem, poněvadž jsem jím nikdy nebyla. V 26 letech jsem již byla samostatná, zámožná žena. S Marií se jedná jako s děckem, protože je malá, je hrozně chudá ve svých výrazových schopnostech a to se ukazuje také v obličejí. Ale je nešťastná a já ji mám ráda přes její chyby. Jen o svém okolí, ale přes to, Ty víš, že všechny mé myšlenky putují k Tobě společně s mým srdcem.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

29. 9. středa

Ty mé milované hrdinské baby!

Nyní jsem Tě několikrát viděla, každopádně mi bušilo srdce, snad následkem namáhání nebo následkem zlého tušení? Proč říkáte Vy všichni: Zítřka? Až dosud žádný člověk o tom ničeho neví. Může to být jen v pátek nebo dnes večer. V noci se dovím všechno docela přesně a zaklepu na Tebe, budeš-li v nebezpečí. Každopádně mi byla pro dnešní noc slíbena zpráva. Konečně přece jsi na tom stejně s Aloisem, ten přece ještě nemá určen žádný termín, takže Ty zůstaneš právě tak dlouho neurčen; než přijdou akta, nikdo nebývá odloučen. Proto jsme přece tolik prosili, aby byl někdo u nás znovu přijat, aby naše spisy zůstaly také ležet. Každopádně nemožno něco namítati proti domněnkám a ještě Tvoje závět, pošli nám ji, půjde ven, všechno dodáme ven a žij právě tak, jak sis předsevzal. Já nyní nemohu také ve svém případě nic dělat, však také jsem se jich ptala, ale pak mne znovu uspali a zase dodávali naděje a to je také moje obava, abych nebyla překvapena. Doufejme, že ne, a doufejme, že Ty také ne, přijdeš-li na řadu společně s Aloisem. Každopádně dosud nikdo ničeho neví, všechno jsou domněnky, Hoffmeister ví zrovna tak málo a úředníci zde

nevědí taky nic. Zítra přijde Sauer, snad bude ten něco vědět. Vládní rada tu také nebyl. Nuže, dítě, takové je téma popraviště....

Téma „politika“ Tě přece už nezajímá, je to taky pořád totéž. Německé pokusy ztroskotaly. Na Dněpru všechno hoří. Potom v Itálii Angličané dále postupují. Je jmenováno bojiště s bandami v severní Itálii,bandy byly prý obklíčeny a potřeny, Hannover a Braunschweig napadeny, rovněž německá zátoka, Praha je plna vojska a je silná kontrola na pouličních drahách. Venku se proslýchá, že Kyjev padl a že jsou 40 km od polské hranice. Všichni věří v konec, dnešní noviny se mi líbí...Konec není. Včerejší byly lepší. Už toho mám zase jednou dost a utíkám se k romantice, zemřít společně s Tebou, samozřejmě půjdeme ruku v ruce k popravišti, také s posledním polibkem, tak jako kdysi v měsíci máji Tvého života. Proč nemám zemřít s poslední láskou svého života. Dnes je u nás velmi zmatená nálada. Každý se ohlíží, každý je nervosní. Každý má strach a nikdo nechce umřít, jejich přepnuté nervy je nechávají ještě v nadějích. Tentokráte budu vyloučena, dozorcí k nám jsou milí, ostatně jsem byla včera úplně hotova, nešťastná a dnes mám pocit, že to není pravda. Budeš žít nejméně ještě týden, stane-li se něco v tomto týdnu. Dobré Rumunsko, dobrá Varšava, ale co potom? Přijdou také sem? V Srbsku se toho musí také hodně díť. Nyní zde byl pán ze zahraničního úřadu, myslím, že se Srbsko brzy obrátí zády k Němcům a osamostatní se. Dostaneš obědy ažaž do pátku, pak to přijde zase někam jinam. Zavolali mně dnes sem nahoru, že celá 43 chce opět moje dopisy. Nejprve ale musím určitě vědět, má-li to být můj poslední týden. Jsem Tebou tak jista, že Tě neztratím. To jsou tak hovory, ale nemohu nic dělat, mám dobrý pocit, i když přetrváme jen jeden týden. Tak můj drahý, dost, jako odpověď na Tvůj krátký dopis je toho ode mne dost. Buď tak laskav a nemysli na rozloučení, jsi-li na tom stejně s Aloisem, když ne potom já...ale přece jsi na tom stejně.

Líbám Tě

Marianne

Mariannin dopis Rosi

Moták, originál v němčině

29. 9. 1943 středa

Milá Roserl,
prosím, nedostala jsi můj pohled? Můžeš mi poslat, co můžeš a máš: pečivo, marmeládu, cigarety, mýdlo, salám. Můj Bože, je škoda, že nejsi tady v Praze, a že ti nemůžu říct, kde je to všechno k dostání.

Předběžně se mi ještě daří dobře. Člověk si zvykne na všechno. Naše spisy jsou mi hádankou. S paní Elmerovou, Praha, Norská 3 zůstaň ve spojení. Napiš taky Steffi Piackové, Johann-von Saaz Gasse 22, že mi má něco poslat a ty to zaplatíš. Nechci, aby mi to darovala.

Paní Elmerová pořád běhá kvůli našim spisům a doufá ve všechno dobré pro svou přítelkyni. Chtěla bych od Tebe nutně nějaký dopis a moc toužím po několika řádcích. Nebo jsem pro Tebe už mrtvá?

Hezkou knížku mi taky můžeš poslat – napínavou – vůbec, tady je všechno dovoleno.

Jako vždy tě, můj jediný chudáčku králíčku, upřímně líbá

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

30. 9. 1943

Můj milý Richarde,
prosím, věř mi – Ty a Franta (Janoušek) máte své rozloučení se světem oddáleno. Půjde sice 22 lidí a mezi nimi také jedna žena – Viktorka, ale Vy mezi nimi nejste.

Miláčku, Tvůj dopis mě přivedl k pláči. Já myslím, že mi nemusíš stále připomínat tu poslední chvíli a hledět, když to dobře dopadne s akty, tak co chceš víc? Napiš ven dopis své sestře i paní, ať jdou k státnímu zástupci, tam dostanou přesnou informaci. Svůj dopis na rozloučenou pro svou paní pošli raději k nám, dokud jsi živ (po smrti už to stěží dostaneš ven) nám funguje pošta ohromně. Potom potřebuji něco z Tvých dojmů pro později, moje pošta už je venku, neboť si myslím, že jim toho ven nesdělíme nikdy dost. Věřím, že poznáváš

již z tónu mého dopisu, že zítra ještě není Tvůj „Velký den“, nebo mi nevěříš. Znáš ten pocit a mám jej také, přes to, že jsem ještě zde, je mnoho okolností, které jdou na nervy. Dnes se ještě musím zeptat Wagnera, který mně to doposud vždycky říkal i Hoffmeistera se zeptám, ale zpráva bude určitě dobrá. Ale věř nebo ne, stejně mám ze zítřka strach. To převádění do přípravných cel činí mne již dnes nervosní. Chtěla bych už zase usnout a probudit se v neděli, ne, chtěla bych se probudit až po válce. Dnes ještě nemám noviny, píše tedy bez politiky a k Tvému dopisu se zatím nevyjadřuji. Žádný dopis na rozloučenou zatím psát nebudu, to bys neřekl, jak jsem se změnila. Viktorka již nemluví, Hoffmeisterovi nikdy nevěřila. Vždy hájila svou pravdu a i před soudem, kde stačilo několik slov, aby si zlepšila svou situaci, stála na svém. Na té pravdě, která jí byla něčím více než život. Po celý svůj život těžce pracovala, žádnou radost neměla, byla vždy pořádná a nyní jí osud připravil takovouto smrt. Kde je nějaká spravedlnost? Neexistuje. Nevěřím na ni. To jen ve snu se nám může zdát o spravedlnosti. Já takový sen měla a byla jsem v tom snu velmi rozčilená, že mne až vzbudilo pobouřené srdce. Je vlastně zbytečné o tom mluvit a činit si nějaké naděje. Posílám Ti zpět všechny Tvé dopisy, a když mně je přece jen daruješ, bude mne to velmi těšit. Přijmu je jako dárek i když jen na krátký čas – do konce svého života. Dnes to s politickými zprávami vypadá špatně. 40tka nemá žádné noviny a musí si je vypůjčit. V poledne mělo být něco zvláštního, tůkala jsem, ale už z toho nic nebude, škoda. Můj denní program jest vyčerpán a Ty musíš s tímto nervosním povídavým dopisem vzít zavděk. Richarde, něco příjemného a milého Ti napíše až později. Myslím na Tebe stále a doufám, že se opět uklidním. Je vůbec myslitelné, aby se „hrdinové“ rozčilovali? Ty sám nejsi také žádný hrdina, něco takového v těchto poměrech ani není dobře možné a rytíře vidíme jenom na divadle jako herce. Ještě k jednomu listu se dostanu, zatím však udělám přestávku.

Marianne

Dodatek. Tedy přece ještě dnes budou noviny, odpoledne si je pro mne někdo vypůjčí. Papá Sauera mám obtočeného kolem prstu, jeho pohledy mluví o veliké touze. Je celý pryč, udělal by pro mne vše, dal mi pročísti celý obsah listiny D, Ty mezi nimi nejsi a také Franta ne. Chlubil se mi, že bez jeho vedení by tohle oddělení bylo nemožné. Tak můj miláčku, snad Ti jídlo bude chutnat. Mimo to celé množství nových zpráv a chci Tě po celý týden dobře zásobovat. Uvidíš, že náš termín se protáhne nejméně zas o týden, o nějakém „překvape-

ni“ nemůže být řeči. Můj miláčku, chtěla bych Ti říci tolik dobrých slov a jen se obávám, že bys to mohl považovat za slova na rozloučenou. Stejně z tohoto dopisu nebudeš mít tu pravou radost, když Ti nemohu říci nic o tom, co se děje venku.

Mnoho pozdravů.

Marianne

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

1. 10. 1943

Můj miláčku,
jsem tak, ach tak nešťastná a na tu silnou ženu si hraji jen s malým úspěchem. Myslím na Tebe. Oba jsme se už viděli „tam“, a zatím jiní už nás předešli. Obdivuji Viktorku. Prosadila jsem, že jsem za ní ještě mohla do přípravné cely. Prosazují v tom boji vše možné, ale je to všechno jen bezmocnost – a za chvíli to začne a z dvaadvaceti lidí budou mrtvoly. Někteří mají jen šest týdnů za sebou, teď to jde rychle. Miláčku, doufám, za nás za oba, že my ještě tento týden projdeme, zítra a v sobotu nás očekávají krásné politické zprávy, úplná překvapení. Ovšem, vprostřed Itálie to stojí, ale jinak to bude dobré, uvidíš. Myslíš, že budeme moci ještě jednou žít? U Viktorky jsem dlouho pobyla. Mně je už všechno jedno. Já ji tak utěšovala, říkala jsem, že bude za 14 dní konec války a zatím... My máme ještě čas. Ještě přežijeme jiné... Věříš mi již, že jsem Ti přinesla štěstí? Věř tomu přece konečně. Věř, že já mám tu moc. Už mnoho lidí na mne dalo a věřilo a pomohlo to. Nic to nestojí – já přinesla všem lidem štěstí. Všem, kteří mě milovali. Chci i Tobě.

M.

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

1. 10. 1943, večer

Milý,
já jsem už hotová, u konce. Viktora je hrdinkou, ona se smála a byla připravena – a já pláči a jsem hotová. Nelituji sebe, jsme všichni nešťastní a musíme se s tím jak jen možno vyrovnat. Tvůj včerejší dopis byl tak milý a já byla tak

mnoho a moc šťastná. Budu Tě ještě celý týden mít na živu. To byla dnes doba s těmi novinami, ale jsou dnes velice dobré a zítra budou jistě ohromné. Co je to platné, jde to sice rychle, ale pro nás je to pomalé. Také pokusy vysazení vojska na četných místech a zvláště na úseku střední fronty. Vmlouvají se na deště, nepřítel je však silnější a tak jsou zas nové ústupy v chodu. A také na rumunské frontě. Ovšem, že naše úhybné pohyby následuje nepřítel jen váhavě, a se slabšími silami. Jižně od Vesuvu byly silně dotírající britské pancéřové síly zastaveny. Laval měl zase řeč proti bolševismu. Také Sven Hedin je toho samého mínění. Jak chce vlastně Německo válku rozřešit? V Churchillově odstavci je, že si pomocný lid může něco přivydělat... Doufejme, že to v Itálii půjde rychleji. Bylo by zapotřebí. Jinak vulkán revoluce jde přes Neapol dál a jistě je už v Římě. Zítra bude oznámeno nové postavení na východní frontě. Ty zažiješ ještě tento týden radost.

My už jsme tu zbyly jenom tři, teď- po odchodu Viktorky. Vzala jsem hodně prášků, srdce mi dělá potíže, počítám údery. Ne, ještě mi bude určitě zle, cítím to...Zítra doufám, že celý den uteče v klidu. Hoffmeister četl Tvůj dopis, já se těšila, až jej přinese. On tomu stejně nerozumí, piš klidně dále..! Miluji Tě, mé milé, chudé, lidské dítě. Je to zázrak, že jsme přežili tento týden, já doufám, že se můžeme mít ještě několik dní rádi. Chtěla bych s Tebou zítra při holení mluvit, ale to je jen stále já a co bych chtěla já. Jsem dnes tak unavená. Ovšem, když jsem hovořila s Otty, musela jsem zbystřit smysly – šel kolem Wagner a u okna říkal, že půjde celá celá 44, a to dnes. Není Alois (Hlavička) také konkurence? 22 lidí, to je úplná masa.

Tak vidíš, jak se to vše prolíná – politika, náš „Velký den“ a naše láska. Je to strašné, jak já to všechno semelu. Tys ovšem při tom nebyl, proto nevíš... I přes můj vzdor jsem plakala, a já mám hrozný vzdor. Viktorka byla hrdinka. Škoda, že ještě nepřišel dnes nějaký balíček, ona chudinka tak ráda jedla... a jí nikdy nic nepřišlo...

Milý, vezmu Tvou hlavu do svých rukou a vidím...co vidím? Tobě do očí se dívám a vidím mnoho lásky a přátelství. Až do smrti tvá

M.

Ríšův dopis Marianne

Moták

Pátek večer 1. 10. 1943

Moje milá!

Je večer po „Velkém dni“. Je to jistě důvod být smutným. Bohužel u mne. Protože jsem po celý den přemýšlel jen o samých smutných a vážných věcech, teď už toho mají mé myšlenky dosti a nutí mě k tomu, abych se upoutal na veselější věci. Přesto se v duchu vracím k dnešní trudné tragédii, ale znovu si umiňuji nemyslet na to. Vždyť už mi zbývá pouze jeden týden života a proto chci ten poslední čas prožít co možno nejkrásněji. Je to sice dosti těžký problém pro odsouzence, ale při troše dobré vůle co by nešlo? Co k tomu potřebuji, abych byl šťasten? Tvůj milý dopis, pěkné politické zprávy, něco hezkého ku čtení – a to všechno mi přijde od Tebe, v Tvých hodných rukou leží mé štěstí. Psaní půjde přes Aloise, to píši jen pro Tebe bez „censury“. Nechám se zas jednou unést svou fantasií, chceš? Tys mi přece také psala, že držíš mou hlavu ve svých dlaních a díváš se mi do očí... Bože, kdyby to byla skutečnost. Kdybych Tě tak mohl jen na hodinku k sobě přičarovat! Tu bychom sedli na náš slavník, ruku v ruce a dlouho, dlouho bychom se dívali jeden druhému do očí... Dal bych svou hlavu na Tvůj klín, zavřel bych oči a spal bych...já usnu tak lehce... A Ty bys bděla, spíš stejně tak málo, ale já vím, u mne bys také tiše usnula... nebo myslíš, že bys neusnula?

Kdybych Tvou hlavu položil na své rámě jako do polštáře, upadla bys jistě v hluboký a klidný spánek, lepší a delší než po použití nějakého uspávacího prostředku. Nevěříš-li tomu, prosím, nech se na jedinou noc uzavřít na celu 41, potom uvidíš...

Co asi teď děláš?? Jsi jistě smutná a já Ti nemohu pomoci. Dnes jsem Ti ani nenapsal jediného dopisu. Myslel jsem si: než smutný dopis, raději žádný. Zato Ti chci napsat dlouhý a krásný dopis, takový opravdu zamilovaný dopis. Ty mi jistě rozumíš. Jsem přitom sám své ženě nevěrným, ale vid' že mi to ona nebude mít za zlé. Vždyť je to jen sen, který nám dvěma nešťastným lidem na kratičkou chvíli zbývající čas života zpříjemní.

Nuže má drahá Marianne, Tvůj do Tebe zamilovaný Ríš se těší a má současně strach před zítřkem. Představ si to při holení, já jsem totiž tak nesmělý, to přece víš. Kdybych s Tebou mohl být jen sám, pak by tento pocit snad odpadl, ale před wachtmeisterem – nevím, nevím. Ty budeš jistě zklamána...

Až potud jsem včera napsal, potom chtěli kamarádi hrát karty a tak jsem toho musil nechat. A teď půjde Alois brzy holit a já musím končit, ale zítra (v neděli) dostaneš dlouhé psaní!

Buď srdečně pozdravena od Tvého Richarda!

P. S. Pošli mi něco ke čtení, ten druhý román jsem již přečetl – díky!

Ríšův dopis Marianne

Moták

2. 10. 43, sobota večer

Milá Marianne!

Předem Ti musím poděkovati za denní zprávy a za krásné psaní páteční. Ten dopis byl krásný a smutný. Ani nemožu říci, proč se mi tak líbil, četl jsem jej několikrát a vždy mne přivede do slavnostní nálady, ale přesto melancholické. Přesně tak na mne působí básně. Tvé psaní z pátku je báseň v prose. Snad proto, že je bezprostředně napsáno po těch zvěrstvech. Chci Ti také tak krásně odpovědět, mám k tomu dnes náladu, ale nevím, zda se mi to povede. Nikdy jsem veřejně nepsal, přes to, že cítím v sobě, že bych k tomu měl vlohy. Byl jsem vždy velmi skromný. Třeba později bych byl odvahu k tomu našel, ale teď je na to již pozdě a do popravky sekerou to nestojí za to. Já myslím jakou škodu má lidská společnost, když lidi v mém věku usmrčuje – ve věku největšího a nejplodnějšího dění. Ale takoví jsou již lidé. Když se do nějaké nesmyslné ideje zakousnou, myslí, že nikdo nesmí vlevo ani vpravo odbočiti. A při tom stačí pohled do dějin, aby se člověk přesvědčil, že každá idea, která by měla vést lid dopředu (a o této se to tvrdit nedá, které my padáme za oběť), končí vždy kompromisem. Nikdy se nevydaří vytvořiti na zemi ráj a z lidí udělati anděly. Tím nechci říci, že nemáme jít kupředu a nebyt nijak činní, naopak každý člověk má svoje touhy vyjádřiti a uskutečniti, neboť vše, co myslí, že je krásné a správné, to by mělo být cílem každého člověka. Jedno je při tom však velice důležité. Cesta k jeho ideálu nesmí být taková, aby se způsobilo tolik škody. Jsem přesvědčen, že Hitler opravdu pro německý národ chtěl to nejlepší, ale cesta, kterou volil, ho nikdy nemůže dovésti k cíli. Za prvé je německý národ

pouze synem všech národů a v žádné rodině nemůže jeden všechno snísti, aby druzí hladověli. Za druhé nemůže volit takové metody, které by zajistili jen jednomu národu blahobyť. Cestou, kterou nyní kráčí německý národ, nejde k blahobyti, ale naopak, všichni budou každý den platit tím nejdražším, co každý národ má – svou krví. Ještě se mohla najít cesta, aby se mohly všechny bolesti zahojiti, ale s tím nemohl nikdo počítat, když se začala tato válka. Tenkrát bylo jisté, že se může Německo obohatit na úkor Anglie a s totálním vítězstvím nad Ruskem, dále na trvalé germanisaci Ukrajiny, což je dle mého náhledu šílenství. Chtěli srovnávat Hitlera s Napoleonem. Prosím, já myslím, že právě Napoleon za svou šílenou myšlenku ovládat Evropu obětoval nejlepší jádro francouzského národa. Dnes má Hitler pro francouzský národ slova opovržení a podceňování. Není vlastně Hitler tím samým nebezpečím pro Německo jako kdysi Napoleon pro Francii? Ale mohlo by se říci, že Německo mělo pouze tuto cestu, aby nezaniklo a tu bych musel své názory rozvésti tak, že by k tomu ani čas ani tento list nestačil. Jedno je jisté: tato cesta, kterou kráčí Německo, je ta nejjistější cesta k zániku. Každý den přináší již teď takové škody, že to německý národ bude po léta cítit. Pomlčím o následcích, které tato válka po svém skončení německému národu přinese. Každý národ, který trpí touto válkou a ještě bude trpět, obviňuje Němce jako původce toho všeho a všichni společně budou žádat zadostiučinění. Přesvědčte Rusa, že všechna ta spoušť, kterou Německo v Rusku natropilo, byla zapotřebí pro záchranu Německa, myslím, že by to těžko chápal. Kdo německý národ jen trochu miluje, ten musí již dnes vidět následky toho šíleného válčení, a čím dříve se najde snesitelnější východisko, tím lépe bude pro německý národ, neboť jinak „Vae victis“!²⁶

Dnes jsem, jak vidíš, politicky naložen. Nevím, zdali jsem Tě tím neunavil, ale neškodí Ti zas číst jednou něco jiného než naše noviny. Je vidět, že nejsme jediní, kteří v takovéto skoro beznadějné situaci sedí, ale patří k nám skoro všechny národy. Nemůžeme žít všichni v míru a jeden vedle druhého pracovat každý ve svém oboru? Jeden pracovat u stroje, druhý péci chléb, nebylo by to krásné? To by ale byl ráj na zemi a byla by to země bez kultury a to nejde, musí být páni a otroci, jako musí být panské národy i národy otroků.

Richard

²⁶) Běda poraženým!

Mariannin dopis Rosi

Nedatovaný moták, originál v němčině

Roserl, miláčku,
moje nervy jsou na kousky. Tolik dobrých rad jsem ti dala. Paní doktorka může, musí vše napsat. Chtěla s tebou mluvit. Je nešťastná se mnou, že jsem sama. Ale musí to tak být. Osud.

Z týdne na týden doufám, a teď to vzdávám a docela tiše se vykradu ze života. Ne s velkým ohlasem.

Nikdo si toho nevšimne, a ty budeš mít klid a také na tuto dobu zapome-
neš.

Milovala jsem Tě víc než cokoliv v životě, to víš. Dnes jsem si v tomto pekle šedi také vybrala nejlepší díl. Jsem nemocná. Vykládám karty. Bavím se s wachtmeistry. Mám lepší jídlo. Denně čtu noviny. Všichni mě velmi milují a velmi o mě pečují. Jde to i tak, bez sanatoria.

Postarej se o zbytek mého majetku a modli se k Bohu, aby se mi můj zá-
měr vydařil. To je mé jediné přání, po té co jsem vzdala to, že vás uvidím. Moje
postava je teď prima. I obličej je bez vrásek. Vlasy mi opravdu zbělely. Nikdy je
nepomyslela na to, že se něco takového může stát.

Nesmíš se z toho zhroutit. Mimi tě potřebuje, a Hellmuth tě potřebuje.
Za to, že nemáš moji sílu a zkušenost nemůžeš, ale jsi milá a dobrá. A možná
v životě ještě budeš šťastná.

Život jde dál i beze mne. Kdo už mne potřebuje? Hans se naučil žít beze
mne, a já sobě samé nechci činit bolest. Moc na něj nemyslím.

S velkou láskou myslím jen na tebe a vím, že člověk může snést a vydržet
mnoho utrpení

Také ho překonáš.

Milá Roserl – líbám tě.

Marianne

Mariannin dopis Karlovi

Moták, originál v němčině

1. 10. 1943

Milý příteli.

Chcete vědět, „jaké to tu je“. Jsem přesvědčena, že nikdo „tam venku“ nemá tolik obrazotvornosti, aby si udělal představu toho všeho zde. Dokud jsem byla sama venku, neměla jsem ovšem také ani potuchy, jen mě snad na nejvyšší mrazilo pomyšlení, že tam někde v díře čekají lidé na smrt. Dnes čekám tedy sama na smrt sekerou na tomto oddělní IIa (tak se to u nás jmenuje) ještě s jinými třinácti ženami.

Růžena Kodadová

Dvacet už jich šlo před námi a mužů ani nevím, mnohem více... Zažily jsme odchod našich nejlepších kamarádek – Růženky Kodadové a Jarmily Živcové a mnoha jiných, slyšely jsme údery, kterými jim byla hlava sražena. Slyšet to tak přesně v samé blízkosti naší cely, slyšet

Jarmila Živcová

otevřít přípravnou celu, pak krok ke dveřím katana, kde jeho pacholci uchopí svou oběť, hodí ji na lavici a – hlava je pryč. Pak opuštěný trup odnesou, useknutou hlavu hodí mezi nohy do nejsprostší rakve, jakou kdy kdo viděl, a večer všechno odvezou kamsi ke spálení. I o tomto postupu jsme přesně zpraveny. Víme také, jak se naše ženy v tomto posledním okamžiku života chovají. Mrazí vás? To je jen malý zlomek...

Neděle je krásný, tichý den. Čteme, píšeme, spíme, bavíme se a zhotovujeme „černé dopisy“, které se dostanou do jiných cel – schovány v chlebě, v novinách neb ještě jinak. Nějaká cesta se vždy najde. A jsou to listy milostné, dopisy plné naděje, v kterých se střídá konec války s koncem naším a touhou, aby to vše dobře dopadlo. Spíme dobře, v neděli dostáváme návštěvy, balíky, jídlo. Pondělí – nic se nezmění. Pondělní novinky jsou vždy trochu méně dobré, než ty nedělní, proto se zprávám méně věří, každé slovo wachtmeistrovo je přijímáno s nedůvěrou. Začínáme se ptát, kdy budou tento týden „operace“ a kdo přijde „na řadu“. Jsou zde pouze tři ženy, které mluví dobře německy a které proto dostávají zprávy a spojení. Ty vyšleme a pak jsou odpovědi různé. Pátek

jest obvykle dnem, kdy přijde na řadu „velká porce“. Každý počítá své týdny a dny a má pocit, že přijde v pátek na řadu. V úterý (vždy jednou za 14 dní) je tzv. frajštunda, procházka po dvoře. To jdeme na půl hodiny na procházku bez disciplíny, mluvíme nervosně a rozčileně, vyměňujeme mezi sebou zprávy plny naděje i pesimismu. Odpoledne je doba návštěv. Někomu přijde někdo na návštěvu a přinese vždy stejnou útěšnou zprávu: velmi brzy už bude konec války a my všichni půjdeme domů a ujdeme „sekeře“... Také nějaké jídlo přichází s návštěvami a v jídle dopisy, které my zas sdělujeme dále, aby se všichni na Ila dozvěděli, co se děje venku a tak se nervosita zvyšuje.

Ve středu chodí muži zas frajštundu. My stojíme u okna a díváme se ven. Smíme, my si osvojujeme takové právo. Muži jsou spoutáni, procházejí se po dvou (ani jinak nemohou, jsou vždy dva a dva k sobě spoutáni) a volají nahoru k našim oknům: „Co je nového?“, neboť my jsme zpravodajská kancelář. Povíme, co víme; k tomu máme mladé, odvážné a drzé děvče, které to dovedně udá. Muži vypadají zpustošeně, uboze a nešťastně, jsou méně ve formě a kondici než ženy. Jsou zde také muži, kteří tu

mají manželky. Ti jsou při frajštundě šťastní, že vidí na chvíli své ženy a volají na ně „zdar“. Ve středu večer víme již s určitostí „kdo“ a „kolik“ a „kdy“. Jde-li pouze o muže, jsme klidné, víme-li však, že je v počtu i žena a víme dokonce která, chováme se my ženy v různých celách různě. Buďto jí to řekneme – té naší nejstarší jsme to řekli: byla klidná, oblékla se, byla tři týdny nemocná, a čekala, až pro ni přijdou. Neměla ani slzy v očích. Ale našim „nejmladším“, 23leté Růžence Kodadové a její přítelkyni mladé paní Živcové jsme to neřekly. Ležely jsme na slamníku těsně při sobě, přikryty pokrývkou a kožichem z lepších časů po šesti na zemi jedna vedle druhé a šeptaly jsme si mezi sebou to hrozné: „Ony půjdou v pátek!“ Měly už být na řadě před 14 dny, jak jim to bylo řečeno, a nyní byly plny naděje i beznaděje. Ležely vedle nás – mladé a hezké, vlasy natočené, tvář pěstěnou krémem, připraveny na odpoledne. Spaly dobře a my mluvily mezi sebou nervosně, chvatně, srdce tlouklo k rozskočení. Jsme přesvědčeny, že i naše postavení jsou beznadějná, že i my půjdeme touže cestou.

Mluvíme o sebevraždách, jsme bez slz, zoufalé, beze spánku. Neříkám nikomu, co víme, den je určen – pátek. Ve čtvrtek se jdou obě ženy ještě vykoupat, mají návštěvu z venku, jsou šťastny. Návštěva přinese jídlo: nádherný mírový koláč, hrozny, dort; ženy mluví o domově, o matce, o synovi, ale my se nemůžeme dost dobře radovati s nimi, neboť „my víme“, co zítřejší den přinese. Dostaneme svůj díl koláče, večerní zábava je nuceně veselá. Ženy se nás, zasvěcených, ptají, zda budou na řadě. Nelžeme, říkáme, že to nevíme určitě. Je to nesmyslné – kandidátky sebevraždy to nejsou, na co je určitě informovat? Spíme málo, zítra jich bude třináct, to si stále uvědomujeme. Mezi těmi třinácti jsou právě naše dvě ženy, s nimiž jsme po měsíce žily společně, dělíce si žalost i radost. I wachtmeisteri milovali naši „Rosu“ – Růženku Kodadovou. A přijde pátek. Jsou obě v ten velký den pobledlé a nervosní. Myjeme se jako obvykle – džber vody, malé plechové umyvadlo. Dostáváme vodu mezi prvními; ženy jsou nesvé, neboť jindy dostáváme vodu až naposled, ale myjí se celé a zcela důkladně. Čistota je povinností pro každou, poměry toho vyžadují. Potom se obléknou, bledší než jindy a pak, pak přijde nejtěžší hodina. Ženy půjdou, je pomalu devátá hodina. Přijdou páni staatsanwalti atd. předčítají kandidátům smrti ještě jednou rozsudky a pak je dají do čekacích cel. Tam jsou od 9 hodin do půl 5, jsou to nejtěžší hodiny jejich života.

„Rosa“ stojí u dveří a poslouchá, ke kterým dveřím jdou. Naše cela je poslední na chodbě. Posloucháme všechny, počítáme všechny – počítáme otvírání a zavírání dveří a já vím, že kroky „Papá Sauera“ (tak jmenujeme našeho hauptwachtmeistera) přijdou až k nám. Víím, že Rosa je první na řadě, potom Jarka.

Rosa si obléká plášť, bere si do ruky ještě svůj obrázek Ježíše Krista a stojí u dveří. Najednou se obrátí a říká Jarce, která pere prádlo: „Už sem jdou!“ Dveře se otevřou, Růženka vykřikne: „Nejdu! Nejdu!“ Tři, čtyři wachtmeisteri stojí venku, čekají – a tak ona přec jde, bezbranné zvíře, vedené na jatka. Pláče a křičí od té chvíle, kdy ji odvedli; od 9 do ½ 17, až do posledního výkřiku, kdy stála před sekerou, mohly jsme to slyšet a spolu prožívat. Jarka plakala jen ticho pro sebe, šla odhodlána, jak ostatně šly všechny ženy. Už jsou v kukru (tak říkáme přípravné cele) a zde u nás je najednou tolik místa! Díváme se na sebe a nemáme útěchy pro tuto vraždu. Pokoušíme se ty dvě ještě jednou spatřiti, víme, že budou psát dopisy na rozloučenou. Musíme pro ty poslední škrabky jít, neboť se mají dostat do rukou jejich přátel a příbuzných bez německé censury. I to se nám podaří, loučíme se s nimi ještě jednou, naposled. Říkáme Růžence, tomu zcela vyplakanému dítěti: „Děvče, buď silné!“ a ona chudáček: „Já nejsem silná,

já jsem přece nic neudělala!“ Pláče hrozně... Ještě je u ní „Papá Sauer“ a slibuje nám, že Růženku nesvleče do naha, což se jinak vždy děje, neboť to dítě má veliký pocit studu. Musíme jít, budou jí nahoru vyčesávat vlasy, ty její černé krásné vlasy, aby se nenamotaly na nůž. Musíme jít, sekera čeká na své oběti. Jdeme dlouhou chodbou k naší cele. Pak tlukou hodiny čtvrtou. Zavíráme okno, aby bylo všechno uvnitř lépe slyšet. A nyní sedíme docela tiše, bez pronesení jediného slova. Sedíme na zemi, na slamníku a čekáme, až se dveře kukru otevřou a první jdoucí na popravu zavolá: „Žijte blaze, přátelé!“ Dveře se zavřou a následuje rána číslo 1. Zpívá se „Kde domov můj?“, „Zasvit mi ty slunko zlaté“, všichni sborem zpívají a každý volá slova rozloučení...

A nyní před jedenáctou ranou – teď jde Jarka, volá na chodbě před sekerárnou: „Děvčata sbohem, sbohem! Pozdravujte mi mého Jiříčka!“ To její synáček se tak jmenuje! Pláčeme po prvé a křičíme jí odpověď. Rána, konec. A teď volá Růženka. Slyšíme všechno, ránu a potom ticho... Sedíme na zemi a slyšíme ještě stále její hlas. Již je po všem, když se otevírají dveře cely a vidíme wachtmeistry. Oni se cítí vinnými, mluví na nás a my říkáme: „To byla prostá vražda!“

Nejíme, hovoříme a hovoříme mezi sebou nervosně a nešťastně. Hledíme si staré paní Kubikové, která přišla mezi nás také pro smrt. Ona též sedí s očima upřenýma do prázdna, mluví málo, skoro nic, stále se ohlíží a hledá práci, které si po celý život navykla. Byla nemocná, ležela tři týdny mezi námi, věrně námi léčena a obsluhována, na zemi na špinavém slamníku nám zemřela a všimli jsme si toho až teprve za několik hodin, tak tichá byla. Svou přirozenou smrtí jim unikla, katanům, a ponechala si svou hlavu na ramenou a byla pochována, jak se patří, v rodné posvěcené zemi.

Hovořili jsme o naší Boženě (Dolejšové), kterou bezcitně zničili, odtrhnuvše ji od dítěte sotva několikaměsíčního. Ona teď jen sedí a nemluví; dohovořily jsme se už o tom, že ji budeme také „lčít“ z tohoto smutku a vida, docílily jsme toho, jsou už dny, kdy zpívá a tančí.

Vlasta Hellerová byla chrabrá a silná, ale bylo už mnoho takových, všechny zemřely v rozpuku nejkrásnějšího mládí – pro lásku.²⁷ Přemýšlíme, jak beznadějná je naše situace. Jednou i nám nastane „náš den“. Nám už nikdo nikdy dveře cely neotevře, aby nás odvedl domů, jsme celkem bez návštěv a bez pomoci. Politická situace se zdá být uspokojivou, ale zde na IIa život brzy končí...

²⁷⁾ Rozuměj: přechovávání pronásledovaného člověka.

Popravy budou prý se konat až zas za osm dní, máme tedy osm dní od sekery pokoj. Osm dní můžeme ještě žít! Ještě slunce vidět, jíst a plakat, smát se a zpívat, o lásce psát a o naději...Osm dní života leží před námi, dlouhá doba. Snad zatím přijdou Angličané, snad přijdou Rusové, nebo přijde milost.

Dvě stě nás umře pod sekerou, tolik nás tu právě je. Máme ještě věřit? V poslední den dostaneme cigaretu, popovídáme si, pohubujeme, nepatrný wachtmeistrčík bude nás okénkem ve dveřích přípravné cely pozorovati a beznadějně utěšovati hloupě banálními frázemi...

Spokojen, milý příteli „Karle“? Můžete nám život prodloužit? Vždyť Vy svou péčí o nás tak vlastně činíte. Nebo raději ne, my chceme už svět opustiti, díváme se smrti upřeně do očí a hovoříme o ní jako by to bylo něco samozřejmého.

My ženy z cely 38, Vás srdečně zdravíme, náš příteli drahý, náš „Karle“! A řekněte tomu světu TAM venku: My máme svůj vlastní svět, my žijeme níže, kde den ubíhá rychleji, nám již čtyři měsíce stojí smrt přede dveřmi a má-li se čekat jako obvykle tři měsíce na smrt, proč nás ještě nechávají o měsíce déle žít?

Zdraví Vás

Marianne

Mariannin dopis Karlovi

Moták, originál v němčině

5. 10. 1943, úterý

Milý příteli!

Tímto Vám dávám několik údajů k Vašemu archivu. Zde zemřely z žen: krásná 23letá cikánka, rozkošné děvče, byla zoufalá, bránila se této smrti a pokoušela se skončiti sebevraždou – prořízla si sklem stehna; nepodařilo se to.

Lotta Neumannová

Potom Lotta Neumannová, Němka, Berlínka. V poslední chvíli ještě musí padati hlavy pro vítězství Německa. Potom Anna Königová, také Berlínka, velmi plakala a zvracela. Oběma již bylo k třicítce. Dále paní Berta Kohnová, té bylo již 66 let, chodila úplně lhostejná. Potom Antonie Sazimová, mladá protekto-

Anna Königová

Berta Kohnová

rátní příslušnice, velmi zoufalá. Pak zemřela paní Marie Müllerová, 43 let, matka 13 dětí, poslední z nich se narodilo ve vězení; taková dobrá selka, až do konce nevěděla, že se blíží k popravišti, namlouvali jí, že bude omilostněna. Pak Annu Švehlovou, Vilemínu Průchovou a Vlastu Hellerovou. Průchová a Hellerová byly

Antonie Sazimová

přítečkyně. Ta druhá z nich byla odhodlaná, mladá, srdnatá, ta první měla nějak pomatené smysly: trvale psala dopisy prezidentu Háchovi, které byly úplně

Viléma Průchová

nesmyslné. Žádnou noc nespala a čínila dojem úplně šílené. Potom Růženka Kodadová a Jarka Živcová, ten příběh již znáte. Dále paní Lipenská, po 8 dní připravená, odhodlaná, klidná, 60 let stará. Pak ještě Viktorka Kroupová, dělnice, 48letá, hrdinka, milovala potají wachtmeistra Hoffmeistra, stiskla mu při poslední

Vlasta Hellerová

cestě ruku a on jí potom dal (jak jsme se doslechly) kvítek do rakve.

A nyní k ženám, čekajícím na sekeru. Otty Hynkovou znáte, 30letou, hezkou ze života se těšící. Ona jednou věří ve svobodu, po druhé zas ne. A Marie Pospíšilová, 26letá, miláček mnohých. Umí říct 20 slov německy a to stačí, aby si omotala všechny wachtmeistry kolem prstu. Marie Janoušková, 32letá, nervózní, nechápe ještě plně situaci. Je šťastna, může-li na chvíli spatřit svého muže a to je tu obsahem jejího života. Emilie Flunková, 38letá, pracovitá, zdatná, mluvící dobře německy, většinu smutných dní prožila zde.

Barbora Lipenská

Je silná, očekává svůj osud statečně, avšak má v srdci velikou touhu po svých 2 děvčátkách. To jedno několikaměsíční dala do cizích rukou a ti pěstouni prý nejsou dobří k dítěti. Její novou, skutečnou a velkou bolestí, o níž mluví a která ji nutí k pláči, jsou dvě sestry, 50

Marie Pospíšilová

Emilie Flunková

– a 30letá, nově příšlé (jména jsou mně neznáma), teprve krátce zavřené a ještě plné naděje, že je vývoj politické situace zachrání. Tu víru jsme měly všechny. Jakási Běla Měkotová, žena s mateřským znaménkem, pokoušela se zabít svého nevlastního syna. Velmi doufá v milost, protože nedávno tu byl omilostněn jeden vrah ženy. Má naději,

protože zde spíše vrahy omilostňují,

než sebemenší delikty politické. Nemáme ji rády. Dále Božena Dolejšová, zcela pomatená, zcela již přestala být člověkem. Je to vrak. Pak 5 Židovek: Levitová, Taussigová, Singerová, Grünbergerová, Stampferová. Je jim líp než kdekoliv jinde, zacházejí s nimi zcela jako s námi a ony doufají právě tak jako my v nějaký zázrak.

A pak přijdu já, Marianne Golz, manželka novináře, pracujícího v Anglii. Sama jsem byla dříve herečkou, pak též činna jako novinářka (Mitropress), známa ve všech pražských redakcích. Jsem Vídeňka,

otec Polák, matka Češka. Muž je teď Angličanem. Uměle jsem byla zatažena do jisté aféry, poněvadž jsem mnoho, příliš mnoho věděla (prosím, pamatujte si to pro později, je to důležité!) Vezměte také na sebe úkol, vyrozuměti o všem mého muže. Byl znám u všech novin – Hans Golz. Byla jsem po celý život duševně činna a pokouším se i zde nežítí úplně jako zvíře. Noviny mám denně a vím, jak je správně číst. I Das Reich a jiné týdeníky mně donesou. Potom zde „miluji“ mladého doktora a on mne. Neznáme se, viděli jsme se jen jednou, ale on potřebuje mou obrazotvornost a já jeho, abychom ty strašné dny přežili. Příkládám Vám několik těch dopisů, které si spolu denně vyměňujeme v knihách nebo časopisech, které nám sami wachtmeistři přenášejí. Tato „láska“ nám oběma okrašluje život a já vím, že pátek bude dnem jeho smrti. V něm ztratí český

Ernestina Grünbergerová

Margareta Stampferová

Marianne Ungerová

Elsa Taussigová

národ velmi mnoho. Ale Vy si to tu nemůžete dost dobře představit, nepřihlédnete-li k rozkladnému vlivu ženských čekatelek smrti. Udělaly zde mnoho, aby i mužům ulehčily život. Ženy mají vliv na všechny wachtmeistry, neboť jsou také jen obyčejní muži, velmi se o nás zajímají, flirtují s námi a sami pro to mají velké služební nepřijemnosti. Poslední dny jsou zde téměř snesitelné, je-li naděje a stálé volání: „Brzy bude konec!“ zamezí se tím sebevraždě. Muže hlídají mnohem přísněji. Trest za nepodařenou sebevraždu je velký: železa a bití. Ženy doufají v udělení milosti a potom jim chybí příležitost k sebevraždám. Jedna chrání druhou. Žádná k tomu dosud nebyla odhodlána, ač je to zde oblíbenou látkou hovorů. Oběšení není možné, jed se sem ještě nedostal a pak je to těžké: lidská naděje je až do posledního okamžiku velmi silná.

Muži bývají obvykle velmi překvapeni, nemají tušení, že jsou na řadě. Ženy znají přesně již 5 dní předem rozhodnutí. O všech ženách jsme věděly, kdy půjdou a měla-li některá z nich odvahu, řekly jsme jí to. Jen Vlasta Hellerová to věděla a pí Lipenská, obě nechtěly být v nejistotě. Vlasta zkoušela sebevraždu, ale nechala toho: inkoustová tužka nebyl přece jed dosti silný. Šla tedy na konec tou těžkou cestou k státnímu návladnímu. Milost ještě nebyla udělena žádné ženě. Celkem byly tu jen tři milosti, ty byly uděleny mužům, všichni ostatní podlehlí rozsudku.

V den poprav si přijdou o 9. hodině do cely pro odsouzence, předvedou ho před státního návladního, aby ještě jednou vyslechl čtený ortel, že propadl životem – a pak už jen sedí v přípravné cele a přísně hlídán, čeká až do půl páté odpoledne. Potom je předán katovým pacholkům (Čechům), potom popravčímu, který je v civilu a má plat 400 Mk měsíčně. Dnes jste již slyšel dost a doufám, že jste spokojen. Dovíte-li se od Otty Hynkové o mé smrti, potom prosím Vás, napište mé sestře Růženě²⁸ Haalové do Vídně II, Böcklinova tř. 34, neboť já už tak nebudu moci učinit. Nebo odešlete přímo Ottin dopis. Na mé šaty a věci se tu již všichni těší, má smrt je nutná, má pozůstalost se již teď všeobecně líbí. Pozdravuje Vás

Vaše Marianne Golz

²⁸⁾ Překlad tohoto motáku je původním překladem Karla Rameše pro knihu „Žalují“. Rameš ve své knize, jak bylo v té době obvyklé, překládá křestní jména. V případě Marianniny sestry se tedy jedna o: Rosu Haala, kterou ve svých překladech Marianniných dopisů nazývá Růženkou.

Dopis Richarda Máchy Karlovi

Moták, nedatovaný (část 3)

...

A potom přišly zlé chvíle. Hned já, hned Marianne jsme tušili konec, báli jsme se jeden o druhého, dodávali jsme si vzájemně odvahy a těšili se nadějí. Pak mi jednoho dne Marianne napsala, že je to její poslední dopis, že ví, že již půjde, že se však pokusí odejít sama. Hrozné dny, hrozné dopisy, o nichž ani psát nemohu. Být dělen jen několikerou stěnou od místa, kde se člověk chce pokusit vzít si život, je nepředstavitelně strašné. Ne, nemohu a nechci to pitvat.

...

Mariannin dopis Ríšovi

Moták, originál v němčině

5. 10. 1943, úterý večer

Richarde!

Děkuji ti a věř mi, jsem veselá a doufám i statečná – neboť to obtížné je ještě přede mnou – a s myšlenkou na Tebe, mé dítě, s Tvým posledním milostným dopisem, doufám, že se mi to drama podaří – mám přímo radost, že jsou kostky vrženy, neboť moje nervy jsou vyčerpané a už toho mám dost – Život byl hezký, umění veselé²⁹ a můj odchod zvláštní – ale ženy jako já neumírají v posteli, určitě přijdu znovu a jednou se setkáme jako duše, jako lidské děti, jako hezké květiny – nebo jako strom, který žije mnoho let a přežívá generace – je to můj poslední dopis – probud' se maličké, milé, veselé páže – královna odchází – odchází z prken života a teď prosím Boha, aby mi pomohl – nebude to lehké –

Marianne

²⁹⁾ Citát z „Valdštejna“ Friedricha Schillera: „Život je vážný, umění je potěšení“.

Ríšův dopis Marianne

Moták

6. 10. 1943

Milá Marianno!

Včera jsem Ti málo napsal, dnes to musím napravit. Dnes jsem Tě několikrát viděl, dokonce jsem Ti mohl říci své poslední „sbohem, žij blaze“. Počítám ještě se zítřkem a pátkem a proto Ti chci ještě napsat pár řádků na rozloučenou. Jsem smutný, ale s Tebou nechci vést melancholické rozhovory. Včera jsem psal své ženě psaní na rozloučenou. Poslední psaní, které mi psala, bylo tak milé a mně je líto, že jí můj odchod způsobí velkou bolest. Tobě ovšem také, tak jsi mně to alespoň napsala, ale Ty mě znáš jen povrchně, to, co bylo mezi námi, byl jen žalární sen a sebekrásnější sen zůstane jen snem. Jistě mi promiň, když mé poslední vzpomínky budou patřit mé ženě, je to mou povinností. Tebe mám také rád a to, že mám v Tobě dobrou přítelkyni, u které mohu hledat pochopení a také jsem ho u Tebe vždy našel, to má pro mne velkou cenu a mnohokrát Ti za to děkuji. Víím, my jsme si vždy hned rozuměli a Ty mě budeš i teď chápat. Já u Tebe vždy hledal, co mně a mé duši chybělo a také jsem to u Tebe vždy našel a jsem Ti za to velice vděčen. Od té doby, co si spolu píšeme, žiji zde mnohem intenzivněji, plněji. Tvé dopisy mne přivedly opět na myšlenky, o kterých jsem se domníval, že jsou pro mne, obzvláště v žaláři, již mrtvé. Teprve teď jsem začal mít život opět rád. Byl to pro mne dlouhý, krásný sen, který pro mne mnoho znamenal. Duševně mne to posílilo a moje cesta do neznáma bude teď mnohem lehčí. To vše je, milá, Tvoje práce. Tvou duševní sílu, kterou jsi mi jako neznámá obětovala, jsem velmi potřeboval. Po celou tu dobu, když jsem četl Tvé milé dopisy a odpovídal Ti na ně, jsem zcela zapomněl, že sedím v žaláři a že čekám na smrt. V tu chvíli přestaly být pro mne mříže v oknech mřížemi a žádný zámek na dveřích. Mé myšlenky hned dostaly ohromně velký prostor pro své rozvinutí. Ony letěly svobodně a do krásna a já byl šťasten. Ty ten pocit znáš, Tys ho spoluprožívala v našich dopisech. Teď i Ty trochu ztratíš, ale Ty se mnou můžeš i dále hovořit, jen žádnou odpověď Ti nebudu moci napsat. Musíš se potom spokojit tím, že budeš jen mé staré dopisy, pokud je ještě máš, číst, nebo jen tento poslední. Snad Ti ještě zítra napíšeš, kdybych šel až v pátek. Můj poslední pozdrav a políbení Tvůj věrný přítel

Richard

Dodatek.

6. 10. 1943, po obědě

Teď jsem četl Tvůj dopis. Já nevím určitě, ale *regierungsrat*³⁰ byl při vycházce na dvoře a tak – ale to je osud. Odpust' mi, že jsem Ti včera tak málo psal. Napsal jsem své paní svůj poslední dopis na rozloučenou a potom už mi nezbyval čas. Zároveň jsem na Tebe nechtěl přenést svou smutnou náladu. Bohužel těch včerejších pár řádků Ti stačilo, raději jsem neměl psát vůbec nic, ale už se stalo. To, co se děje s Aloisem, není pro mne směřodátné, jeho případ byl samostatně vypracován a budeme ve spojení až při posledním přelíčení. Ale je to konečně lhostejné, jednou to přijít musí a čím dříve, tím lépe. Politika mě zajímá stále, i když je pro mne trochu pomalá, ale tím jistější jednou bude konec. Přesto, že se toho nedožiji, půjde se mi na popravu lehčeji.

Já vím, že sis včera myslela, že Tvůj hrdina již dostal strach, ale není tomu tak. To jen dopisy, které jsem psal své paní a sestře mě tak dojaly, já na něco podobného trpím. Když tak vidím, jak ony mě milují a nemohou se smířit s myšlenkou na moji smrt, je mi jich hrozně líto. Tu bych již kvůli nim chtěl přece jen žít. Moje žena mi píše doslovně, že nechce a nebude beze mne žít. Tu si představ, jak mi bylo. Napsal jsem jí hned dlouhý dopis o životě a smrti a připamatoval jsem jí její povinnosti k životu. To psaní jí však nechám poslati až po mé smrti, a dám je mezi dopisy, které jí budou zároveň s mými ostatními věcmi po mé smrti předány. To byl důvod, proč jsem Ti včera nepsal. To, co jsem ti psal dopoledne, je též dopis na rozloučenou, zas pro Tebe. Byl-li předčasný, schvej si jej na příští týden, ale já myslím, že dojde správně. Také Franta Janoušek dělá přípravy, vůbec je tu příšerná nálada. My těm přípravám na poslední cestu říkáme „cestovní horečka“... Jít tak s Tebou ruku v ruce na smrt, jak by to bylo krásné a romantické a mnohem lehčí, ale bohužel musíme jít každý sám. Ale přece nejde nikdo sám, vždy se najde spolucestující v kruhu známých a my myslíme (Franta a já), že půjdeme společně. Ty nás ještě uslyšíš zpívat...

Pro dnešek konec...

Pozdrav a pusu

Tvůj Baby

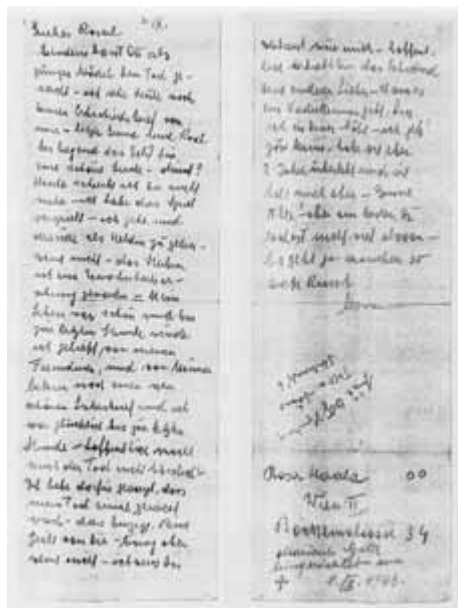
³⁰⁾ vládní rada

Mariannin dopis Rosi

Moták, originál v němčině

5. 10. 1943

Milá Růženko!

Kdysi jako mladé děvče jsi hledala smrt. Ještě dnes vidím před sebou Tvůj dopis na rozloučenou. Poslední pozdravy, drahá Růženko, v příloze peníze na pěkný pohřeb...souhlasíš?

Dnes Ti ani já nic jiného nepíši, prohrála jsem hru o život. Jdu a pokouším se jít jako hrdinka. Neplač, umírání stalo se obvyklým zjevem. Můj život byl krásný a až do poslední své hodiny jsem byla všemi svými přítelkyněmi milována a od mužů jsem ještě dostávala krásné milostné dopisy a byla jsem tak šťastná až do poslední hodiny. Snad mne

smrt neučiní ošklivou. Postarala jsem se o to, aby má smrt byla jednou pomstěna.

Jen to jediné, že ani řádky od Tebe jsem nedostala, je smutné, ale neplač. Vím, ztratíš jen mne. Snad Ti osud nabídne jiné milé. Je-li nějaké opětné poznání, pak budu v Tvé blízkosti. Jdu za maminkou, přežila jsem ji právě o dva roky a ona si teď přeje jen pro mne přijde.

Všechny pozdravuj, ale nejlépe bude, když o tom nebudeš mnoho mluvit; dnes tak mnohým se vede jako mně.

Libá

Marianne

Marianne Ríšovi

Moták, originál v němčině

7. 10. 1943, čtvrtek

Richarde, můj miláčku
teď venku hraje smuteční hudba. Hezké. Slyším tu hudbu pro moji mrtvolu
předem, také potěšení. Jsem šťastná, veselá, bavím se s wachtmeistry, jako bych
nic nevěděla. Vůbec na nic nemyslím. Jen na to, že tento strašný život bude
ukončen v mé režii.

Doufám, že tu senzaci zažiješ a raduješ se se mnou. Jako duše se přijdu
hned podívat, jestli hodně pláčeš. Předtím, než vůbec z tohoto domu vyletím,
řeknu ti sbohem.

Abys věděl, udělala jsem všechno, co jsem mohla. Byla jsem statečná, od-
vážná, svérázná a šarmantní. Jako mrtvola takovou nebudu, ale hlavu mi nevez-
mou. Státnímu návladnímu mě nepředvedou – ne, jako že je Bůh nade mnou.

Místo toho ode mne dostane líbezný dopis. Jídlo mu nebude chutnat, pro-
tože ho nazvu vrahem na běžícím pásu.

Buď milý, dítě a těš se na svůj odchod. Na scéně jsem vždy měla pěkný
odchod. Když jsem hrála veselou roli, lidé se hrozně smáli. Moje pointy byly
přesné.

Tak, mé dítě, to je ta jediná myšlenka na minulost, kterou mám. Žiji pří-
tomností. Byla děsivá, než si do mého života vstoupil ty. Tobě vděčím za mno-
ho, nevyslovitelně mnoho. To vůbec nevíš. Díky tvým dopisům jsem byla často
opravdu šťastná.

Jinak je to tak lepší. Odejdu ze života svérázně a pro mnohé nezapomenu-
tečně. Dnes při usínání budu jen mít legrační myšlenky. Možná se budu usmí-
vat i ve smrti – tedy vysmívat se těm druhým.

Žij blaze a přežij mě opravdu o dlouhou dobu. Mé poslední přání tobě –
přijde ještě jeden dopis – má ho ...

Marianne

Mariannin dopis státnímu návladnímu

Moták, v němčině

5. 10. 1943, úterý

Pane státní návladní,
nemám vůbec chuť vás vidět! Ale řeknu vám dnes několik slov.

Mnoho dobrého jste o mně u soudu neřikal. Jen jedině, jsem svérázná a inteligentní. S těmito slovy musím souhlasit a to také zavazuje. Budu mít odvahu, protože nikdo nemá právo vzít mi život. Budete mít jednou také odvahu, až vám osud předloží účet? Ale vy jste jen muž.

Jedno vám řeknu. Rozmyslete si kvůli takovým věcem vraždit ženy. Protože vy jste: vrahem na běžícím pásu a ještě k tomu vrahem žen.

Postarala jsem se o to, aby byl můj případ později přesně znám. A také uduvači, nebudete moci v klidu spát. Přesto si pochutnávejte na vašem jídle, jednou vám osud také rozdá špatné karty. Pak si ze mě vezměte příklad.

*Marianne Golz
roz. Belokostolsky*

Dopis Ottylie Hynkové Rosi

Moták, originál v češtině

Milá paní Haalová!

Škoda, že Vás neznám. Marianne mi o Vás tolik vyprávěla, o Vaší udatnosti a vůbec tolik hezkého, takže si myslím, že Vás vlastně znám. Jmenuji se Otty a jsem k smrti odsouzena jako Marianne, máme stejný případ. Mám laboratoř a pracuji s různými prvky. Slíbila jsem Marianne, že Vám po její smrti napíši. Dodržuji naše ujednání a splňuji je raději dříve, než sama půjdu. Moje Marianne mne předešla. Vidím ji stále před sebou – jak kouří, jak pokládá karty, jak jeden večer na mne čekala a ptala se: Co mi neseš, miláčku? Milá Marianno, vše, vše... To již není a nebude, jen prázdno zůstává po ní a šedivé chladno v mém srdci. Milá paní Růženko, Vy nevíte, jak my zde žijeme, ani si to

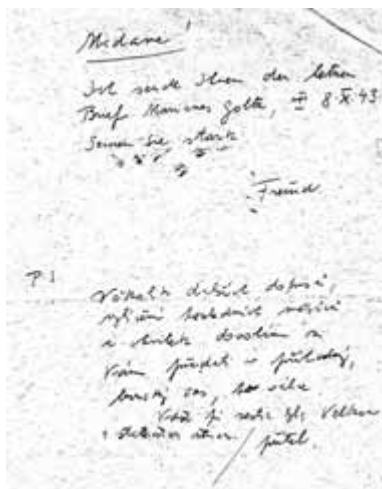

nepřejte vědět. Marianne byla po několik měsíců nemocna a ničeho nejedla. V těch posledních dnech, když věděla, že půjde, chtěla si přerežati tepny, ale nedocílila toho. Chtěla se pověsiti, ale i to selhalo. V posledním okamžiku si opatřila prášky a v poslední noci jich použila. Bylo jí hodně špatně a v tomto politováníhodném stavu, téměř v bezvědomí byla ráno odvedena. Sekere neušla, tak jako my všichni jí neujdeme. Zemřela tiše, bez vědomí kam jde. Paní Růženko, tak zemřela Vaše milá sestra, od všech milována a od každého želena. Moje Marianne, moje drahá Marianne, já ji tak miluji, promiňte mi, jsem velmi smutná, posílám Vám toto psaní, protože jsem to slíbila. Jinak nikomu nepíši, protože sama jsem již pro tento svět mrtva.

Otty

Karlův dopis Rosi

Dopis, originál v němčině, nedatován

Madame!

Zasílám Vám poslední dopis Marianne Golz † 8.X.43

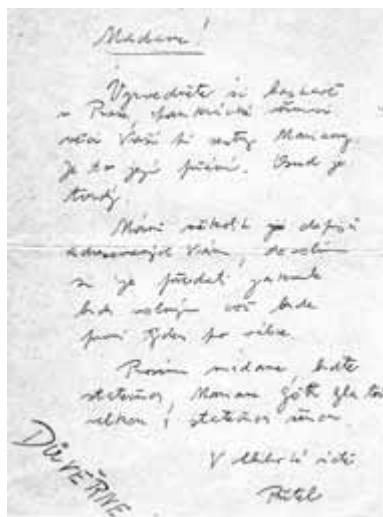
Budte silná.

P.S. Několik dalších dopisů a zpráv o posledních měsících a momentech bych Vám chtěl předat ve vhodné blízké době po válce. Vaše sestra byla velkou, hrdinskou ženou.

Karlův dopis Rosi

Dopis v češtině, nedatován

Madame!

Vyzvedněte prosím v Praze ve věznici na Pankráci věci Vaší sestry Marianne. Je to její přání. Osud je tvrdý.

Adresoval jsem Vám několik dopisů. Dovolím si Vám je předat, až budu na svobodě, to bude v prvním týdnu po válce.

Prosím Vás, Madame, buďte statečná.

Marianne Golz byla silnou, hrdinskou ženou.

S hlubokou úctou

Přítel.

Karel o Marianne

Výtah z knihy „Žaluji“

Tak tedy došlo i na Marianne Golz, tu hrdou, inteligentní a nevšední postavu „sekerárny“. Znal jsem obsah jejích motáček, a považoval ji vedle Richarda Máchy a Ludmily Novákové za duchovní veličinu, která svou ušlechtilostí a moudrostí vévodila celému tomu ubohému světu za katrem IIa.

Marianne Golz byla kdysi vídeňskou herečkou a divadelní kritičkou. Její muž, redaktor Golz, emigroval po pádu rakouské vlády do Anglie a tam vyvíjel horečnou činnost pro nové Rakousko. Marianne byla známa všemu novinářskému světu a ani teď v té špině a bídě oddělení smrti neztratila velikost své osobnosti. Mohlo-li se o někom říci i v těchto skromných a potupných poměrech, že je „šlechticem ducha“, pak to mohla být jediná ona. Hrdá, s úsměškem pohlízející na ty „skutečně ubohé“ wachtmeistry, na ten pochybný a hnusný výkvět německé moci. Ačkoliv jako Rakušanka uměla plyně německy, málokdy se snížila k tomu, aby se s dozorcí službou o něčem dohadovala, to musila být

výjimka, když ji o to požádaly ostatní ženy z cely. Byla povýšena i nad otázkou jídla; třeba sama trpěla hladem a podvýživou, ovládala se do té míry, že nakládala s přídělem jídla jako s čímsi vedlejším. Později, když zahájila denní výměnu dopisů s Ríšou do cely 41, téměř polovinu svého jídla denně posílala po wachtmeistři pro Ríšu, ovšem s bramborami vždy naditými škrabkami. Tato její korespondence z cely do cely, zbarvená tak něžně duševně milenecky a přitom podkreslená nejtragičtějším smutkem, stala by se sama sebou obsahem románu.

Šťěstím cel 38 a 41 byli manželé Janouškovi. Tím, že František Janoušek byl dán na mužskou 41 a jeho Maři na ženskou 38, byly obě cely nerozlučně spojeny denním stykem. Nebylo dne, aby si Janouškovi nevyprosili na některém z wachtmeistrů dovolení k vzájemné návštěvě, ovšem že vždy chodila Mařka na celu 41. Toto přecházení z cely do cely stačilo k tomu, aby se mezi oběma kobkami vyvinula čilá korespondence, která v srpnu a v září 1943 vyvrcholila vlastně „sekerářským časopisem“. Mimo tento časopis však bylo ještě jedno pouto, které utvořilo nový a zvláštní vztah mezi těmito dvěma celami; to byly právě dopisy mezi Marianne a Ríšou. Bylo by těžkým úkolem objeviti na světě podivnější lásku, než která vykvetla v tomto ponurém a smrti nasáklém ovzduší IIa mezi dvěma odsouzenými k smrti. Jak sám Ríša napsal pak celou tu historii pro můj archiv, vysvítá z tohoto poměru dvou velikých duší, že to byl cit povýšený nad všechnu nízkost lásky pozemské, že to bylo vlastně už jen mimozemské milování, duševní milování na rozhraní života a smrti. Oba na tom byli stejně, Ríša i Marianne stáli už jednou nohou na okraji hrobu, a z této strašlivé úzkosti, opuštěnosti a lidské marnosti nechali společným úsilím vyrůst nejkrásnější květ platonické lásky. Všechna slova a pojmenování pro tento čistý, průzračný cit by byla příliš všední, tupá a banální.

Marianne věděla již několik dní předem, že půjde na popravu a proto si opatřila jed, který použila až v přípravné cele. Wachtmeistři ji našli již v hlubokém a smrtelném bezvědomí, sami se však obávali vyšetřování a zjišťování, kde a jak získala jed, neboť to byla vlastně jejich a vina, a proto přivlekli odsouzenou Mariannu Golz i v tomto stavu agonie před státního návladního s vysvětlením, že právě omdlela – a byla popravena v bezvědomí. Tím se sekerárna stala svědkem jedné z nejhnusnějších poprav, neboť „kvůli pořádku“ byla tu useknuta hlava vlastně již mrtvé osobě. A Marianne, která si přála, aby ušla této potupné smrti stětím, byla přec jen připravena o svou šlechetnou dobrou hlavu.

Odchodem Marianne Golz pod gilotinu ztratil Richard Mácha jednu ze svých nejsilnějších duševních opor. Její dopisy, zvláště ty poslední, staly se mu

po 8. říjnu jedinou útěchou. Často v nich listoval, promlouval se svou mrtvou přítelkyní a její památku uctíval po svém: nikomu, ani Aloisi Králíkovi, ani Frantovi Janouškovi se s nejtajnějšími city svého nitra nesvěřil. Po odchodu jeho přítelkyně se nad ním rozhostilo tíživé ticho.

„Já zůstal tupý, zlomený, mnohem starší. Žiji a mám v srdci svatý kout pro nezapomenutelnou vzpomínku na šlechtnou Marianne.“ To je Ríšova zpověď. Žádnou literární formou by nebylo lze lépe vystihnout tu křehkou hru dvou citů, které klíčily na svahu umírání. Skromná slova tohoto úžasného románu odhalila tolik tajemných záchvěvů a rozporů v duši odsouzence k smrti, že jed-
na malá škrabka Ríšova vydá za stostránkovou knihu.

Pátrání po Marianne

Ronnie Golz

V únoru 1960 se můj otec dozvěděl, že jej Spolková republika Německo odškodní 1.500,- DM za „zbavení svobody“, které utrpěla jeho žena Marianne ve vězení v Praze na Pankráci v době mezi 19. listopadem 1942 a 8. říjnem 1943, 16.43 hodinou. Za to, co se stalo potom v 16.44 hodin, nebylo dodnes zaplaceno žádné odškodnění.

Odškodnění za to dostal 31. října 1943 ve výši 30,- říšských marek od vrchního státního zástupce u Německého zemského soudu v Praze pan Alois Weiss.

*Golz, Marianne narozena 30. 1. 1895 Vídeň 8Kls 90/43 25.5.43 8.10.43
16.44 hodin*

„Případ 8 Kls 90 / 43“ Zvláštního německého soudu v Praze byl uzavřen Aloisem Weissem, vězeňským popravčím.

Pátrání po Marianne začíná

Narodil jsem se v roce 1947 v Londýně. Moje matka, Ida Reiss, židovská uprchlice ze Strážnice na Moravě, poznala mého otce v roce 1940 v Londýně. Rodiče mě chtěli vychovat tak, abych nebyl ani Němcem, ani Židem. Když se se mnou rodiče v roce 1960 vrátili do Západního Německa, doháněl mě postupně osud mé rodiny. Hledání vlastní identity trvalo dlouho. Pocit, že jsem Židem byl stále silnější, zatímco mé povědomí o osudu naší rodiny bylo relativně malé. V roce 1985 jsem si přečetl knihu Petra Sichrovského „Nevíme, co bude zítra, víme ale, co bylo včera“. Ve věnování je následující věta.

„Mým prarodičům, na které nikdy nezapomenu, aniž bych je znal.“

Kniha popisuje obtížné hledání identity patnácti berlínských a vídeňských Židů, kteří se narodili po roce 1945. V některých případech byli rodiče již mrtví a nebyli tak pro dotazy k dispozici. Byl jsem ve stejné situaci: můj otec zemřel v roce 1969 a moje matka v roce 1976. Mohla by existovat nějaká jiná možnost získat odpovědi na otázky, které jsem si znovu a znovu kladl? Napadlo mě hledat odpovědi ve spisech mého otce, týkajících se odškodnění. U Odškodňovacího úřadu v Berlíně se moje pátrání setkalo s úspěchem.

Můj otec vedl po svém návratu z Anglie proces proti Spolkové republice Německo, protože úřady nechťely uznat určité jeho nemoci za důsledek „pronásledování“. V souvislosti s procesem se musel můj otec podrobit psychiatrickému vyšetření. V odškodňovacím spise se nacházel obsáhlý posudek státem pověřeného psychiatra, v zásadě šlo o komentovaný životopis mého otce.

A tak jsem se jednoho rána roku 1985 ocitl v úřední místnosti v Berlíně Schönebergu a přede mnou ležely zažloutlé desky se spisem. Začal jsem se čtením. Následující odstavec mě přivedl k pátrání po Marianne:

„Moje žena Marianne mě nejprve chtěla následovat do Anglie. Když ale potom vypukla válka, nebylo to již možné. Měli jsme také jen ještě možnost si prostřednictvím Červeného kříže posílat vzkazy o deseti slovech. Moje žena nikdy neměla strach. Hned započala se zprostředkováváním útěku Čechů a Židů přes Vídeň do Itálie. Našla si kontakty u gestapa a věděla, koho může podplatit, aby ti lidé dostali falešné doklady. Jednou týdně se v jejím bytě scházeli Češi, Němci a Židé. Někdo ji udal a jednoho dne, když byli všichni u ní v bytě, byla zatčena. Židy jednoduše strčili do koncentračního tábora a Češi a moje žena měli proces před národním soudem v Praze. V roce 1942 byla moje žena odsouzena k smrti stětím. Po týdny seděla v cele smrti a popravena byla až na konci roku 1943. Osud mojí ženy je popsán v knize, kterou vydal Čech, který byl Němci zaměstnán jako vězeňský fotograf. Kniha se jmenuje „Žaluji“ a popisuje osudy všech mučedníků českého odboje, kteří byli Němci zavražděni. Tento muž popsal příběh mojí ženy, kniha obsahuje také její vězeňskou fotografii. V knize je uveřejněn také dopis mojí ženy její sestře, který byl propašován ven z vězení.“

Najednou jsem si vzpomněl, že můj otec jednou vyprávěl, že už byl jednou ženat, že tu ženu velmi miloval, a že byla zavražděna Nacisty. Fotografie té ženy jsem chtěl za každou cenu vidět.

O několik týdnů později jsem tu českou knihu měl v rukou a uviděl Marianninu fotografii. O Marianne pojednávalo více než 20 stran knihy. Překlad

oněch stránek se mě vnitřně velmi dotkl.

„Marianne Golz byla Vídeňankou. Jednalo se o velmi inteligentní ženu. Bylo jí 48 let, měla šedivé vlasy. Ani v této špinavé díře nepřestala být Marianne velkou osobností. Pokud by bylo možné o někom říci, že v těchto ubohých a potupných podmínkách byl „duchovní veličinou“, pak jen o ní. Byla tlumočnicí mezi dozorci a vězni. Všichni ji měli velmi rádi a pro své pozitivní smýšlení a politický rozhled byla velmi oblíbena.

Marianne věděla v předstihu několika dní, že bude popravena. Proto si obstarala jed a v cele smrti ho použila. Dozorci ji našli v hlubokém smrtelném kómatu a dostali strach z vyšetřování. Proto odvěkli Marianne Golz před státního návladního, a tak byla ve „stavu bezvědomí“ popravena.

Mariannin život

Maria Agnes Belokostolska se narodila 30. ledna 1895 ve Vídni Hernalsu. Pocházela z katolické rodiny. Otec byl Polák, matka Češka. Po maturitě ve Vídni vystudovala tanec a zpěv a přijala umělecké jméno Marianne Tolska.

První zmínka o ní jako operní pěvkyni pochází z července 1921, kdy vystoupila jako členka souboru vídeňského Raimundova divadla v hostujícím představení v Linci. V roce 1921 o sobě Marianne napsala:

„Vzpomínám si na sebe, když mi bylo 26 let. Vůbec jsem si nepřipadala tak mladá a dětská jsem nebyla vůbec. Všechny „mladé“ role v divadle jsem odmítala. Vůbec jsem nechtěla být mladá. A také jsem ovšem nikdy nebyla. Byla jsem mnohem zralejší, velmi mladá jsem se vdala, a stýkala jsem potom mimochodem se staršími ženami. Ve 26 letech jsem byla samostatná a zámožná žena.

12. července 1922 vystoupila ve Stuttgartu v operetě „Vídeňská krev“.

„Je potěšitelné, že divadlo uvedlo tuto vzrušující operetu v takto uspokoivém provedení. Jako tanečnice Cagliari je Marianne Tolska nejen velmi krásná,

ale hraje a zpívá také mnohem lépe než dříve; trochu odpočinku občas činí zázraky.“

Od října 1922 do září 1924 byla Marianne v angažmá souboru Salcburského městského divadla. Poznala zde rakouského operetního skladatele Nico Dostala.

„Má první sezóna pod vedením ředitele Striala uběhla bezstarostně. Přivechl s sebou pěvecký pár Rudolfa Worelliho a Mariannu Tolskou, která ještě měla sehrát roli v mém dalším životě. Než jsme v Salcburku jako novinku inscenovali operetu „Madame Pompadour“, jela naše sopranistka Tolska do Vídně, aby shlédla Fritzi Massary v Carlově divadle. Tolska pro naše salcburské představení od Massary vše odkoukala a byla vynikající Pompadour.“

Stadttheater in Salzburg
 Opernhaus am Hauptplatz, Stadt / Mittlere Leitung: Direktor Hans Wiesel
 Salzburger Str. 86

Montag, 30. Juli 1923
 Anfang 7 1/2 Uhr
 Erstes Gastspiel des Herrn

Richard Tauber
 Kammeränger der Staatsoper Wien, Berlin, Dresden
DIE FLEDERMAUS
 Operette in 3 Akten von E. T. Hoffmann und Johann Strauss — Musik von Johann Strauss

Cast:
 Direction: Hans Wiesel
 Richard Tauber: Hans Wiesel
 Maria Theresia: Maria Theresia
 Hans: Hans Wiesel
 ... (rest of cast list)

Preise der Plätze:
 ... (rest of price list)

Abgang 10 Uhr
 Die Operette ist gebietet von 9 Uhr herab bis 12 Uhr mittags und von 4 Uhr nachmittags bis 8 Uhr abends.

Donnerstag, 31. Juli 1923, Anfang 7 1/2 Uhr
 Erstes Gastspiel des Herrn **Richard Tauber**, Kammeränger der Staatsoper Wien, Berlin, Dresden
Das Dreimäderlhaus
 Operette in 3 Akten — Musik von Franz Schubert.

Vrcholem její kariéry operní pěvkyně bylo společné vystoupení s Richardem Tauberem v „Netopýrovi“ 30. července 1923 v Městském divadle v Salcburku.

„Netopýr s Richardem Tauberem jako Eisensteinem byl, jak bylo možno očekávat, díky svižné, temperamentní hře a skvostnému, starostlivě pěstěnému tenoru proslulého hosta obrovským úspěchem; ale s uznáním lze vyzdvihnout, že domácí účinkující z části alespoň nebyli Tauberem zastíněni. Slečna Tolska svou roli obsadila šťastně.

O čtrnáct dnů dříve, 16. července 1923, se Marianne vdala za vídeňského hudebního nakladatele Ernsta Wengrafa. V roce 1924 se s ním odstěhovala do Berlína, kde otevřel pobočku svého nakladatelství. Bylo to její druhé manželství. O berlínské době píše Nico Dostal:

„Když jsem vystoupil z vlaku na nádraží Berlín Anhalt, hned jsem se cítil jako doma. První věc, kterou jsem udělal, bylo, že jsem se připojil okruhu

kolem Marianne Tolske-Wengraf, která se mezitím v dobrém rozvedla s nakladatelem Wengrafem. Marianne se ve svém bytě na Wittenbergském náměstí obklopovala podnikavými lidmi z divadelní a reklamní branže. Člověk se tam mohl seznámit s různými lidmi a navázat užitečné kontakty.“

Při jednom z těchto setkání v roce 1924 Marianne pravděpodobně poznala mého otce, Hanse Wernera Goldlusta. Byl tenkrát vedoucím oddělení inzerce a odbytu Literárního světa, který vycházel v nakladatelství Rowohlt. Na začátku 20. let přijal můj otec jméno „Golz“, protože jako asimilovaný Žid odmítal stigmatizaci. Tak vzniklo jméno s pomlčkou: „Golz-Goldlust“.

Redaktorem Literárního světa byl novinář Willy Haas. Když byl v roce 1927 časopis nakladatelstvím Rowohlt nabídnut k prodeji, převzali jej můj otec a Willy Haas. Můj otec se stal jednatelem.

21. března 1929 měli Marianne a Hans svatbu na Matričním úřadě v Berlíně Wilmersdorfu. Hans Golz píše o své ženě:

„Byl jsem na svoji ženu velmi pyšný a díky ní jsem se také dostal do odpovídající společnosti. Moje žena pro mě byla ve všech ohledech pevným poutem. Vždy jsem se na ni mohl spolehnout. Ona sama byla spíše optimistická a říkala: „Mně se v životě nikdy nepovede špatně, a proto si ani ty nemusíš dělat žádné starosti.“

A Mariannina neteř Erika Haala doplňuje:

„Byla to velmi krásná žena, vzbuzující velký obdiv. Ráda nosila barvy a byla vždy dobře oblečena. Byl to velmi nápadný a dominantní typ ženy, byla velmi vitální a velmi živá.“

Člověk, který vyzařoval velmi mnoho životní energie. Dlouho jsem nad tím přemýšlela, chuť do života je, myslím, špatný výraz. Tam, kde právě byla, byla hlavní postavou na scéně. Nevím, jestli to vycházelo z jejího působení na jevišti nebo z jejího temperamentu, ale všechny nás to velmi ovlivňovalo. Byla člověkem s ohromným šarmem, vřelostí a veselostí. Byla velmi milovanou tetou.“

Když v roce 1933 Hitler převzal moc, byli si Hans Golz a Willy Haas vědomi nebezpečí, které hrozilo Židům. Ještě v březnu 1933 prodali časopis a emigrovali společně se svými ženami do Prahy.

„S Willym Haasem jsme se pokusili vydávat nový časopis „Die Welt im Wort“ v nakladatelství Orbis. Měli jsme kartotéku předplatitelů a doufali jsme, že náš časopis budeme moci v Německu distribuovat z Prahy. Tato naděje se ale ukázala jako mylná. V roce 1935 jsem získal zastoupení francouzské agentury „Mitropress“, kromě toho jsem ještě pracoval pro „Neue Wiener Journal“.

V době, kdy pobývala v Praze, Marianne pravděpodobně nepracovala jako operní pěvkyně.

V roce 1936 rodiče a sestra Hanse Golze také odjeli z Berlína do Prahy.

15. března 1939 obsadili nacisté Československo. Hans Golz ihned uprchl z Prahy do Polska a po moři se v létě roku 1939 dostal do Anglie. Z obsáhlé korespondence Hanse a jeho matky Rosy Goldlust je patrné, že Marianne zůstala v Praze, aby pomohla tchýni, tchánovi a švagrové

a také, aby vyřešila záležitosti s vlastním bytem³¹. Ačkoli v červenci 1939 vlastnila dokumenty potřebné k vycestování do Anglie za jejím manželem, nepoda-

³¹⁾ Bytem, kde bydleli s manželem před jeho emigrací.

řilo se jí Československo, mezitím přejmenované na Protektorát Čechy a Morava před vypuknutím války v září 1939 opustit.

Zatčení Marianne a soudní řízení

Zdroje o době do její popravě 8. října 1943 jsou rozmanité. Sestávají z:

- vyprávění Eriky Haala, Marianniny neteře,
- dopisu Dr. Fridricha Seidla, bývalého podnájemníka v Mariannině bytě,
- rozhovoru s paní Ernou Steiner, která byla společně se svou matkou a jinými osobami zatčena gestapem 19. listopadu 1942 večer v Mariannině bytě
- odstavců o Marianne a souvislostech činů, ze kterých byla viněna z obžalovacího spisu, z rozsudku a z odůvodnění rozsudku z 18. května 1943 vyneseného bývalým Zvláštním soudem při Německém zemském soudu v Praze
- písemných zmínek o Marianne z oficiální vězeňské korespondence s její sestrou Rosi z Vídně a z pašovaných motáků, které Marianne napsala od 19. listopadu 1942 do popravě 8. října 1943 své sestře,
- z odstavců z motáků, které si Marianne posílala se spoluvězněm Richardem Máchou a vězeňským fotografem R. Karlem, které byly z části otištěny v knize „Žaluji“ publikované v roce 1946 v Praze.³²

Z těchto zdrojů vzniká následující obraz:

Marianne patřila od roku 1939 k odbojové skupině, která pomáhala k útěku z Prahy Židům tím, že jim obstarávala falešné doklady a cestovní doklady. Marianne se prostřednictvím peněžních převodů své sestře Rosi ve Vídni podařilo dostat ze země část peněžního majetku prchajících osob.

„Pomocí nějakých vazeb a kontaktů na gestapo věděla Marianne, kdo byl na příštím seznamu k deportaci. Tito lidé byli informováni a převedeni určitou organizací v noci přes hranice a peníze byly potom poslány mojí matce.“

(Erika Haala)

³²⁾ Originály části těchto dopisů jsou v současnosti uloženy v Archivu bezpečnostních složek České republiky.

„Zнала jsem paní Golz jen zprostředkovaně. Měli jsme šifrovaný seznam jmen. Nikdy jsem nevěděla, že se jmenuje Golz. Až jednoho dne se stala zákaznicí mojí matky. Poznala jsem ji. Marianne pomáhala Židům neustále a záměrně se dostat pryč. Byla to báječná žena a samozřejmě uměla mlčet. Od začátku jsme byly domluvené, že když se něco prozradí, všechno vezme na sebe.“

(Erna Steiner)

Marianne se údajně dokonce podařilo dostat nějaké lidi z terezínského ghetta. Prostřednictvím tajného spojení na svého muže se také dostávaly informace z obsazené Prahy české exilové vládě do Londýna.

Každý druhý týden se ve čtvrtek večer konalo v Mariannině bytě „společenské setkání“.

„Vím, že jsem se se svým přítelem účastnila jednou nebo dvakrát nějakého setkání, na kterém byli přítomni většinou pronásledovaní lidé.“ (Erna Steiner)

V obžalovacím spise se z toho stalo tvrzení, že při těchto setkáních „bylo všemi prostředky štváno proti Říši“. Při čtvrtečním setkání 19. listopadu 1942 byli všichni přítomní zatčeni gestapem.

„Přišli jsme tam v osm/půl deváté a bylo tam mnoho lidí. Gestapo otevře dveře a říká: „Na vás už jsme čekali“. Potom jsme byli zatčeni, dáni do politického oddělení a měli jsme se mnohem hůře než vrazi a zločinci.“ (Erna Steiner)

Ve stejný večer byla gestapem ve Vídni zatčena i Mariannina sestra Rosi.

„Moje matka věděla, že se jedná o pomoc k útěku Židům z Prahy a o peníze, které byly přes moji matku těmto lidem dále předávány, protože na to se jí ptali. Dozvěděli jsme se, že Marianne byla zatčena v Praze ve stejný den, a že bude mít proces.“ (Erika Haala)

Marianne popisuje, jak mohlo dojít k zatčení:

„Evženie Synková, Židovka, má na svědomí mě a deset dalších lidí. Je agentkou gestapa. Pane Karle, postarejte se o to, aby tato dvojí hra paní Syn-

kové stala se známou. Ne, aby byla jednoho dne oslavována, když si to vůbec nezaslouží!“

Během výslechu gestapa Marianne osoby, které byly zatčeny společně s ní, zbavila obvinění, jak se předtím s těmito lidmi ve svém okruhu dohodla.

„Vzala všechno na sebe a my jsme byly nevinná jehňátka, která byla náhodou zatčena při společenském večeru. Po té, co Marianne vypověděla, že jsme s tou záležitostí neměly nic společného, že jsme byly jen její hosté, byly jsme propuštěny.“ (Erna Steiner)

Proces proti Marianne a dalším 17 osobám se konal 18. května 1943 před Zvláštním soudem u Německého zemského soudu v Praze. Byl to zinscenovaný proces, který mohl být chápán pouze v souvislosti s porážkou německého wehrmachtu u Stalingradu v zimě 1942/43. Touto porážkou se válka obrátila proti Německu. Justice dostala za úkol tvrdě postupovat proti každé formě odboje v Říši a v Protektorátu Čechy a Morava.

Proces a rozsudek mluví společnou řečí: měly působit jako odstrašení.

„Od roku 1940 znala obžalovaná dobře obžalovaného Goldschmidta a byla u něj častěji na návštěvě. Tam obžalovaná poznala obžalovaného Zápo-
teckého. Dozvěděla se, že pomáhal Židům dostat se ilegálně přes hranice protektorátu. Protože se nechtěl dostavit do transportu (pozn. autora: míněna je deportace), uprchl obžalovaný Goldschmidt do Vídně. Asi o dva týdny později obdržela obžalovaná z Vídně dálkový telefonát od své sestry Haala, která jí sdělila, že ji navštívil obžalovaný Goldschmidt. Od tohoto okamžiku si tito dva obžalovaní vyměnili několik dopisů. ...“

Obžalovaná Golz-Goldlust radila obžalovanému Kühnelovi, aby se nechal Zápo-
teckým převést přes hranice. Dle výpovědi obžalovaného Zápo-

teckého předal obžalovaný Kühnel obžalované Golz-Goldlust 20.000 korun s prosbou, aby mu, až přijede do Vídně, převáděla menší částky na adresu sestry obžalované Golz-Goldlust, Rosi Haala. Obžalovaný Goldschmidt byl obžalovanou Golz-Goldlust informován o plánovaném příjezdu obžalovaného Kühnela. Obžalovaný Kühnel výslovně prohlašuje, že obviněná Golz-Goldlust mu obžalovaného Zápoteckého doporučila a sdělila mu také jeho služební místo a telefonní číslo.

Obžalovaná Golz-Goldlust je nyní potřetí vdaná. Její současný manžel je plný Žid. Z dřívějších manželů byl rovněž jeden plný Žid. Ze skutečnosti, že obžalovaná Golz-Goldlust je kvůli svým různým manželstvím s Židy duchovně zcela požidovštělá, udržuje přátelské styky s Židy, Položidy a přáteli Židů, může být vyvozeno, že obžalovaná Golz-Goldlust by byla nápomocna bez jakéhokoliv vnějšího či vnitřního donucení i do budoucna svým známým Židům při pokusu vyhnout se státním opatřením emigrací.“ A dále: „Obžalovaná Golz-Goldlust je zcela jiným typem rasy. Pohybovala se s horlivou činorodostí v židovských kruzích a zasazovala se za své židovské a položidovské přátele. Nejednala z donucení, ale z vnitřního popudu. Její snaze zavděčit se svým židovským přátelům odpovídá její nepřátelské naladění vůči nacionálně-socialistickému státu.“

Z 18 obžalovaných byli Marianne a devět dalších obžalovaných 18. května 1943 odsouzeni k smrti jako „sabotéři za napomáhání nepřítelům Říše“.

19. července 1943 podala Marianne žádost o milost. Žádosti byly vyřizovány ve „zprávě o milostech“ vrchním státním návladním Dr. Ludwigem u Německého zemského soudu v Praze. K Marianne tam stálo:

„Soukromá osoba Marianne Golz-Goldlust byla 18. května 1943 potrestána jako sabotér a nepřítel Říše, respektive kvůli napomáhání nepřítelům Říše, smrtí a ztrátou čestných občanských práv na doživotí.

Zvláštní situace v Protektorátu Čechy a Morava vyžaduje vykonání trestu smrti. Navrhuji, práva na udělení milosti nevyužít a nechat spravedlnosti volný průběh.“

21. září 1943 byla žádost zamítnuta „říšským ministrem spravedlnosti“ v Berlíně.

„V trestní věci proti u Zvláštního soudu při Německém zemském soudu v Praze 18. května 1943 k smrti odsouzeným jsem se se zmocněním vůdce a souhlasem říšského protektora v Čechách a na Moravě rozhodl nevyužít práva na udělení milosti.“

Mariannina smrt

Praha III, 8. října 1943

Vrchnímu státnímu návladnímu při Německém vrchním zemském soudu v Praze

Věc: Trestní věc proti Zápoteckému a ostatním

Rozsudek proti Marianne Golz-Goldlust byl vykonán 8. října 1943 v 16.44 hodin.

Uběhlo:

Od předvedení odsouzené do předání popravčímu 3 sekundy.

Od předání do vykonání rozsudku 6 sekund.

Uskutečnilo se bez narušení průběhu.

podepsán v zastoupení Rehder-Knöspel, první státní návladní.

Epilog

Co se po válce stalo s Marianninými soudci, Albrechtem a Hartmannem a státními návladními Ludwigem a Zeynekem?

Dr. Erwin Albrecht (nar. 21. 2. 1900 v Düsseldorfu) se stal advokátem v Saarbrückenu. Od 18. prosince 1955 do 2. ledna 1961 byl poslancem Zemského sněmu v Sársku. Po té, co vešla ve známost jeho činnost v Praze, byl 6. prosince 1958 vyloučen z frakce CDU.

Dr. Robert Hartmann (nar. 1. 7. 1901 v Heilberscheidu) se po roce 1945 stal soudcem vrchního úřadu v Königswinteru.

Dr. Franz Ludwig (nar. 7. 4. 1899 v Mainzu) se po roce 1945 stal státním zá-

stupcem v Düsseldorfu.

Dr. Wolfgang Zeynek (nar. 30. 9. 1908 v Praze) se po roce 1945 stal zemským soudním radou v Norimberku.

Popravčí Alois Weiss (nar. 16. 10. 1896 v Rumě, Chorvatsko) žil po roce 1945 v Řežně a nebyl trestně stíhán.

Mariannin epilog

9. června 1988 bylo Marianne Golz-Goldlust ředitelstvím Památníku Yad Vashem v Jeruzalémě posmrtně uděleno ocenění „Spravedlivý mezi národy“. V olivovém háji památníku byl na její počest zasazen strom č. 806.

Erika Haala vzpomíná³³

Kdy jste se doslechla o zatčení Marianne?

Nejprve byla gestapem ve Vídni bez udání důvodu zadržena moje matka. Příští ráno matku propustili, věděla, že jde o pomoc k útěku Židům z Prahy a o peníze, které těmto lidem předávala, protože se jí na to ptali. Potom jsme slyšeli o advokátce, někdo k nám přišel a sdělil nám, že byla ve stejný den v Praze zatčena Marianne, a že ovšem je a zůstane ve vězení, protože bude mít proces, protože jí ty věci byly dokázány – mojí matce nebylo možno nic dokázat.

Byla Marianne obviněna z toho, že pomáhala Židům?

Marianne jim pomáhala tak, že pomocí nějakých vazeb nebo kontaktů na gestapo nebo na nějakého úředníka věděla včas o deportaci, kdo jí je ohrožen. Lidé, kteří byli na příštím seznamu, byli vyrozuměni a s pomocí jakési organizace v noci převedeni přes hranice, potom byly peníze zaslány mojí matce. Jedinkrát dala moje matka někomu z uprchlíků doklad o platbě, na kterém pro něj byla nějaká soukromá zpráva. Tento člověk byl ve Vídni zatčen, a tak se celá věc prozradila. Tento muž neměl v pase „J“, byl polovičním Židem a to bylo pro moji matku velké štěstí, protože mohla říci, že nevěděla, že je Žid a tak byla propuštěna. Ale pátrali samozřejmě dál a Marianne byla odesílatelem a tak se celá věc prozradila.

Vaše matka ale byla hned propuštěna?

Ano, hned druhý den, pravděpodobně, protože její manžel byl důstojníkem wehrmachtu.

A jaká byla reakce, když bylo jasné, že Marianne nebude hned zase propuštěna?

Dostávali jsme motáky a musím říct, že moje matka, která ke své sestře velmi tíhla, a tento úzký vztah je zřejmý i z dopisů, byla od tohoto okamžiku zlomeným člověkem. O těchto věcech se mnou nikdy nemluvila. Motáky přede mnou utajovala. Později prosila mého nevlastního otce, aby Marianne pomohl a on to musel odmítnout, protože řekl: nemá to smysl, ohrozí to jen nás všech-

³³⁾ Rozhovor s Marianninou neteří, Erikou Haala, přezdívanou „Mimi“ vedli Ronnie Golz a německá televizní producentka Hannelore Schaefer v červenci 1987.

ny. To mu nikdy neodpustila. Později to manželství mých rodičů velmi zatížilo. Později například skoro nikdy nemohla snést vzpomínky na vánoce. Tam naproti v pokoji stál vánoční stromeček a Marianne tu vždy o vánocích byla a byl tu Hans a společně jsme tady, v Böklinově ulici, slavili vánoce a to pro ni bylo tak samozřejmé, že potom neproběhly žádné vánoce bez toho, aby se nervově nezhroutila. Později, po smrti mého nevlastního otce, jsem o vánocích nikdy nezůstávala ve Vídni, jen proto, aby to pro ni bylo snazší. Byla to vždycky jen vzpomínka na Marianne, to ji tedy zlomilo.

Říkala jste, že v rodině se o situaci hovořilo jen málo. Znamená to, že v době, kdy byla Marianne ve vězení, se tu o tom nemluvilo?

My jsme vůbec skoro nikdy o soukromých záležitostech nemluvili. U nás to tak chodilo. O smrti mého otce jsem také téměř nic nevěděla. Moje matka byla velmi uzavřený člověk a všechny tyto záležitosti řešila ve svém nitru. Teprve díky Ronniemu jsem si začala klást otázky, které jsem sama sobě nikdy nekladla, protože to bylo tak samozřejmé, že jsme tyto záležitosti – řekla bych – zamlčovali a zacházeli jsme s nimi jako s tabu.

Jak jste se o Marianniných dopisech vůbec dozvěděla?

Moje matka zmínila, že dostávala motáky, ale nikdy mi je neukázala.

Kdy jste poprvé slyšela o tom, že si Marianne posílala dopisy s nějakým spoluvězněm?

O tom jsem slyšela až po válce, když jsem slyšela o tom, že existuje ta kniha o Pankráci a ty dopisy jsem viděla, až když Ronnie přinesl jejich překlady. Skutečnost, že vyšla v češtině, jsem vnímala tak, jako by kniha pro mě byla nedostupná. O té knize jsem ale věděla, nikdy jsem se ale nesnažila si ji opatřit.

Proč ne?

Možná kvůli tomu podivnému způsobu naší rodiny nehýbat se skutečnostmi. Byla jsem na Marianne vždy pyšná, ale nikdy jsem po ničem nepátrala, tu věc nesledovala. Kdyby Ronnie nepřišel, tak bych se to vše nikdy nedozvěděla.

Udivilo Vás to, že se Marianne chtěla ještě v cele smrti jaksi zamilovat?

Neudivilo mě to. Vycházelo to z jejího temperamentu a myslím, z její potřeby komunikovat také s muži, protože se pohybovala po vysoce duchovní a zároveň

eroticky zabarvené dráze, to pro ni bylo určitě velmi typické. Je to pro mě velmi uvěřitelné. Nepřekvapilo mě to, ani neudivilo.

Jak jste reagovala, když Vám Ronnie dokumenty přinesl?

Byla to úplně příšerná noc! Byla to konfrontace se skutečností, o které člověk jen matně věděl, jen ji tušil. Ty motáky jsem přece našla teprve teď.

Jak to, že jste ty motáky našla teprve teď?

Moje matka je nejspíš schovala, aby je nemusela znovu číst. Já jsem je našla až teď po zoufalém hledání, protože jsem si myslela, že se nemohlo stát, že by je matka zničila. To jsou tedy ty motáky a z části i dopisy, které směla psát. Vůbec jsem nevěděla, že jich bylo tolik. A teprve z těchto motáků jsem se dozvěděla, že moje matka, která o tom nikdy nic neříkala, skutečně posílala věci, tedy na její dopisy reagovala. Na prosbu o návštěvu reagovat nemohla. Sama jsem podnikla nešikovný a nedostatečný pokus získat cestovní povolení. Ale všude, kde jsem se objevila, nevěděla jsem totiž, na kterou služebnu musím jít, všude mi říkali: „Dejte od toho prsty pryč, nedostanete vůbec žádné povolení.“ Marianne byla pořád přesvědčená, že bylo možné přijet, ale mezi protektorátem a Rakouskem byla hranice, kterou nebylo možné překračovat. Alespoň ne pro nás.

Chci se Vás zeptat na něco z prvního dopisu, který Marianne napsala Rosi 24. 1. 1943. Psala v něm: „Jak se má Hellmuth? Snad se na mě moc nezlobí.“ – Proč?

Můj nevlastní otec neměl Marianne moc v lásce. A kvůli svému postavení německého důstojníka, ač jen v záloze, se na Marianne určitě zlobil, protože mu to přitížilo.

Z třetího dopisu: „Milá Roserl, ještě jsem od tebe nedostala žádný dopis. Mám si dělat starosti? Dostala jsem od tebe balíček. Lámu si hlavu s tím, proč na něj adresu napsal Hellmuth.“

Z nějakých dokumentů vyplývá, že můj otec byl o zatčení vyrozuměn. Byl umístěn v Paříži. Matka mi nikdy nevyprávěla, že posílala balíky. To jsem se dozvěděla až z dopisů. Skoro bych nevěřila, že to dělala, že sama ty věci obstarala, šla na poštu a balík podala, protože jinak všechno, co bylo třeba zařídit, nechávala na mně.

Ze 4. dopisu: „Dopis od tebe mám – proč tak krátký, proč tak málo podrobný? – V každém případě toužebně očekávám tvůj další dopis. Vůbec, jak to, že byl Hellmuth v Praze?“

O tom vůbec nic nevím. Nevím, jestli byl Praze. Je to možné, že probíhalo něco, o čem jsem nikdy neslyšela. Věřila bych, že máma napsala, možná, že dopis nedošel. Možná také nenapsala. Možná byla důvodem také její bezmocnost. Zpětně o tehdejší době víme víc. Pro nás to bylo něco nového, být vydán napospas totalitní moci, mít strach.

Je možné, že Hellmuth v březnu 1943 odjel do Prahy, tam se dozvěděl, jak vážná je situace, obstaral advokátku, poslal balík Marianne a vrátil se do Vídně, kde situaci vysvětlil Rosi, tzn., do té doby Rosi nevěděla, že Marianne hrozil trest smrti v nějakém monstrprocesu?

To nebylo nejprve jasné nám všem tady. Hellmuth byl samozřejmě vždy tu a tam ve Vídni na dovolené, ale že byl v Praze, jsem nevěděla. To, co říkáš je myslitelné. Moje matka se čím dál víc uzavírala do sebe. To, že nikdy nezkusila jet do Prahy, určitě souvisí s jejím temperamentem. Já bych se také možná vůbec nepokusila cestovat do Prahy, kdybych věděla, že to pro mě může být nebezpečné. Určitě jsem nebyla dost šikovná. A bez pomoci mého nevlastního otce bych to nezvládla, on byl ale v Paříži.

Chtěl bych se vrátit k motáku z konce června/začátku července. V něm Marianne píše: „Hellmuth přeci může něco udělat! – Jeď přeci do Berlína k nejvyššímu justičnímu úřadu. – Hellmuth přeci musí podat žádost. Závod se smrtí začal, kdo zůstane vítězem?“

Na to si vzpomínám, to byl jediný rozhovor mezi mými rodiči o této záležitosti, který jsem slyšela. Moje matka mého nevlastního otce prosila, aby pro Marianne něco udělal. Odpověděl jí, že je to už dost špatné mít takovou švagrovou, že nic dělat nemůže a nic dělat nechce. Od této chvíle bylo manželství mých rodičů zničené.

Co tím myslel, mít „takovou švagrovou“?

Pro německého důstojníka to bylo vysoce nepříjemné, mít v příbuzenstvu proces velezrady. Gestapo moji matku zadrželo jen na jednu noc a nezatklo ji pravděpodobně proto, že vědělo, jakou hodnotu u wehrmachtu má můj otec. Byl velitelem železničních jednotek západu v Paříži.

Chtěl bych ještě jednou citovat z jednoho motáku. V něm Marianne píše: „Jsem už úplně zoufalá, a že od tebe nemám žádné zprávy je hrozné, jsi moje poslední naděje, pokud je všechno marné, přines mi nějaký účinný prostředek od tvého švagra, který mi pomůže uniknout tomu divadlu. Musíš mi pomoci, tak nebo tak.“

Bratr mého nevlastního otce byl lékárníkem a Marianne tím prostředkem určitě myslela jed. Nakonec to také dokázala, otrávit se. Ale nemyslím, že bychom něco takového od mého strýce mohli získat, z profesně-stavovských důvodů. Musíte si představit, že se jednalo o starou rakouskou důstojnickou rodinu a můj dědeček byl generál.

V té mentalitě je něco, co si dnes už téměř neumíme představit. Korektnost – pocit povinnosti i vůči státu. Mysleli si, že se dá žít nepoliticky. To určitě platilo o mém nevlastním otci a o tom mezi námi existoval spor. Řekly jsme, jako „důstojník“ nemůžeš být apolitický a on věřil, že může, protože za c. a k. to také tak bývalo.

Když mluvíme o politice. Myslíte si, že se Marianne angažovala z politických důvodů?

Ano i ne. Byla člověkem, který si byl politické stránky této doby velice vědom. Ale určitě to nedělala jako odboj, ale z lidskosti, to je jisté. Ale ne z naivní lidskosti, která si politického světa nebyla vědoma. To určitě nebyl její případ. Naivní zde byla spíše moje matka.

V dopisech ale někdy píše, že byla naivní.

To je u ní určitý druh sebezpozorování, které předpokládá už větší intelektuální schopnosti.

V jednom motáku oslovuje Vás – zmiňuje totiž vyšetřujícího úředníka Röllicha a píše: „Peníze ho nezajímají – jen dům.“

Zdělala jsem po svém biologickém otci dům v Berlíně-Lichterfelde. Tento dům, který moje teta v Berlíně spravovala, a který dobře znala, byl jediným vlastnictvím, se kterým by se možná něco dalo dělat.

V poslední větě se píše: „A „Mimi“ jako německé děvče se musí využít. Ať tam jede a všechno zařídí.“

Jak to, že věřila, že to dokážu, nevím. A „německé děvče“ určitě neznamenovalo,

že jsem byla v BDM³⁴, to jsem samozřejmě nebyla. Spíše, že jsem byla ve věku, kdy jsem mohla určitým způsobem zapůsobit na muže. Viděla mě naposledy, když mi bylo 17 let.

V předposledním motáku na závěr stojí: „Chtěla bych urgentně od tebe dopis a velice toužím po pár řádcích – nebo už jsem pro tebe mrtvá?“

Pro moji matku nebyla nikdy mrtvá, ani po popravě. Zůstávala pořád tím rozhodujícím člověkem a jako stín stála mezi rodiči. Člověk nevěší na stěnu bezdůvodně fotografii mrtvé sestry. Moje matka seděla vždy na tomto místě a ten obraz nepověsila přesně naproti náhodou. Ten obraz měla tedy denně na očích. Na své sestře opravdu lpěla. Proč už nepsala nebo jestli dopisy nedošly, to nevím.

Jaká byla reakce Vaší matky, když dostala poslední dopis a dozvěděla se, že je Marianne mrtvá?

Přijel posel od té advokátky. Moje matka ho zcela nevpustila dobytí. Vše se odehrálo v předsíni, to ještě vím. Sdělil nám, že je Marianne mrtvá. Moje matka se otočila a jednoduše zmizela. Toho muže jsem musela z bytu vyprovodit já. „Dobře. Děkuji. – Prosím, jděte.“, řekla jsem. Dál jsem se neptala. Dnes jsou mladí lidé zvyklí se dál ptát. Ale dnes člověk není tak bezmocný, jak jsme byli my tenkrát.

Dopis od „Karla“ tedy došel, až když už jste věděli, že je Marianne mrtvá? Pravděpodobně ano, ale já jsem o těch dopisech nic nevěděla.

Jak se s tím Vaše matka vyrovnala. Měla pocity viny?

To nevím. Nemluvila o tom se mnou. Pochybuji ale o tom, že by mohla mít pocity viny. To, že nemohla psát nebo, že učinila příliš málo, to musela Marianne o povaze své sestry vědět. Zнала svou sestru přeci velmi dobře. Mohlo to být také tak, že moje matka byla skutečně zmítána mezi povinnostmi vůči své sestře a povinnostmi vůči rodině, tzn. svému choti a dceři. Abychom do toho nebyli zataženi nebo ohroženi. Ale myslím, že moje matka učinila to, co bylo v jejích silách, a že stejně trpěla.

³⁴⁾ BDM – Svaz německých dívek – nacistická mládežnická organizace

Změnilo to život Vaší matky?

Určitě se stala ještě tišší, ještě více neaktivní, než už byla dříve. Vlastní život už vlastně nežila.

V předposledním motáku se Marianne se svojí sestrou loučí a píše: „Nemělo to být.“ Mám dojem, že možnosti, jaké Rosi měla, velmi dobře viděla. Myslím si, že v tomto motáku prostě přijala, jak všechno proběhlo a svou sestru pochopila. Přesto je to ale smutné.

To, že si člověk dělá naděje, a že volá druhého na pomoc, i když ví, že to není v jeho silách, to je samozřejmé, že? A v té reflexi pak říká, to Rosi přeci nedokáže.

Mluvili jste v pozdějších letech o Marianne často?

Ne, téměř vůbec. Už jsem to říkala, náhodou a od sestry mého otce jsem se teprve dozvěděla, jak zemřela. Ani o tom se mnou matka nikdy nemluvila.

Byla jste po válce někdy v kontaktu s otcem Ronního?

Ano, strýc Hans se u nás jednoho dne objevil. Byl ve Vídni se svou ženou, Ronního matkou a něco se stalo: matka se rozzlobila a řekla, že už žádný kontakt nechce. Znovu se oženil a to mu neodpustila. O tom jsme se skoro pohádaly, protože jsem byla proti tomu. Setkali jsme se jen jednou, potom se kontakt přerušil.

Myslím, že návštěva v tomto bytě pro něj také byla zátěží, protože byt vypadá ještě dnes jako před válkou a určitě oživil nějaké vzpomínky. Byly to věci, na které on sám po válce nesáhl. Možná nechtěl také on zůstat v kontaktu?

Mohlo to tak být. Mě to bylo velmi líto. Nalezla jsem opět svého strýce, ale po té hádce jsme o tom už nikdy nemluvili. Nikdy už jsem na tom pak netrvala.

Jak jste reagovala, když byl Ronnie najednou u telefonu a chtěl pátrat po Mariannině příběhu?

Bylo mi podle jména hned jasné, s kým mluvím, totiž se synem „strýce Hanse“. Byla jsem vlastně velmi rozrušená. Měla jsem radost, možná proto, že nemám žádné příbuzné a pomyslela jsem si, že se znovu obnoví kontakt.

Nevystrašilo Vás to ale – být najednou znovu konfrontována s minulostí?

Ne. Určitě pro mě bylo těžké, číst znovu ty dopisy, ale určitě to nebylo tak, že bych potom v noci nespala nebo mi tlouklo srdce. Možná jsem z mého povolání novinářky příliš otupělá.

Byla jste také hned připravena ke spolupráci na tomto dokumentárním filmu. To jste také neměla strach ze vzpomínek na tu dobu, na ten příběh?

I kdyby mě to silně zatěžovalo, považovala bych za důležitější podat svědectví o té době.

Erna Steiner vzpomíná³⁵

Paní Steiner, jste příbuzná s těmi dvěma tenkrát obžalovanými Emilií a Helene Steiner?

Ne, tenkrát jsem se jmenovala Langer. Ještě jsem nebyla vdaná. Nejsme vůbec příbuzné. Jen jsme se znaly. Tak stará ještě nejsem. Vdala jsem se až po válce. Bylo to tak: Paní Golz byla zákaznicí mé matky. Moje matka měla krejčovský salón v Praze, emigrovaly jsme tam.

V červenci 1938. Po připojení Rakouska k Německu. A tam byla Marianne zákaznicí. A moje matka nevěděla, že jsem v odbojovém hnutí. Chudák, nepřežila by to.

Znala jsem paní Golz jen zprostředkovaně, měli jsme šifrovaný seznam jmen. Nevěděla jsem, že se jmenuje Golz. Až do té doby, kdy se stala zákaznicí mojí matky, to pro mě byla paní Golz.

Marianne přišla za Vaší matkou kvůli krejčovským pracím? Kde byl obchod Vaší matky?

Moje matka neměla žádný obchod. Pracovala v bytě. Marianne k nám vždy chodila sama, bez doprovodu.

Marianne bydlela v VII okrsku ve Strossmayerově ulici 4. Bydlela Vaše matka také někde poblíž?

Ne, ne, byly jsme v centru na Václavském náměstí.

Vy jste ji tedy poznala a věděla jste tedy...

Poznala jsem ji. A řekla jsem jí: ani slovo mé matce. Byla to báječná žena a samozřejmě mlčela. A pak udělala strašnou chybu. Dostala nějaké lidi z Terezína, do Švýcarska atd. Dostala nějaké lidi z koncentračního tábora prostřednictvím svých lidí z SS.

Měla kontakty na lidi z SS na hlavním velitelství Gestapa v Praze?

Ano, ano, také.

³⁵⁾ Byla zatčena společně s Marianne Golz. Rozhovor s Ronniem Golzem se uskutečnil 5. 11. 1989 ve Vídni.

Jela do Terezína? Vyzvedla tam nějaké lidi?

Ne, ne.

Postarala se tedy o to, aby se dostali ven?

Právě jsme se snažili dostat za hranice jeden manželský pár, oni ale seděli v Praze a byli zoufalí z toho, co se stane s jejich psem, když teď odejdou.

Moment. Oni měli být deportováni, bydleli v Praze a vy jste je chtěli zachránit, tím že by odjeli do...

...Švýcarska. A oni měli psa.

Víte, jak se ti lidé jmenovali?

Ne, nevím. Ten pes byl samozřejmě ztracený a opuštěný a paní Golz tedy řekla, že si ho vezme. A to byl její konec. Rozumíte? Marianne volala a vyprávěla, že se toho psa ujala, a že si všimla, že se na ni všichni dívají.

Existují fotky Marianne se dvěma teriéry.

To už nevím tak přesně. Ale pes, kterého převzala, interně, jednalo se určitě jen o pár dní, ten na ni upozornil gestapo. Jak ta žena přišla k tomu psovi, který patřil tomu židovskému manželskému páru?

Odkud vědělo gestapo o tom páru se psem? Špiclové?

Vy nemáte ponětí! Vědělo se o všem! Všude byli špiclové! Všude! Město Praha bylo prvním „městem očištěným od Židů“, byl to dárek pro Hitlera k narozeninám na jaře roku 1942. Každý náš krok byl sledován, to jsme věděli jistě. Ale hlavně k tomu zatčení asi došlo, protože Marianne byla v kontaktu se svým manželem v Londýně.

Co o tom kontaktu víte?

Věděla jsem o tom, protože byly odesílány dopisy, šifrované, a existovalo také spojení k prezidentu Benešovi.

A to šlo přes mého otce? Byl mezi ní a mým otcem stálý kontakt?

Ano, ano. Byla s ním ve stálém kontaktu. A už proto byla podezřelá. Podívejte, byla Křesťankou, pokud vím, a Váš otec byl Žid a proto musel pryč. A tenkrát, v roce 1939, člověk nevěděl, že to bude pokračovat válkou. Marianne jednou

vyprávěla – samozřejmě za podmínky zachování mlčenlivosti, že je ve stálém kontaktu se svým mužem, a že to její muž nějak předává tisku. Tak říkajíc ho krmila zprávami o tom, co se v zemi odehrávalo.

Víte něco o vztahu k mému otci?

Marianne dala quasi na vědomí, že se potom asi rozejdou. Mluvila jen v tom smyslu, že jsem vyrozuměla, že manželství po válce skončí. Ale politické smýšlení těch dvou bylo shodné. Duševní kontakt, řekněme, existoval. Jinak jsem o tom nic nevěděla.

Marianne se tedy vždy zcela cíleně snažila pomáhat Židům, aby se dostali pryč? Záměrně a jako jedna z hlavních postav?

Ano. Pořád. Záměrně a jako jedna z hlavních postav.

V rozsudku stojí, že se samozřejmě pokusila prezentovat jako osoba, která se účastnila jen okrajově.

Od začátku jsme se dohodly, že, pokud bude něco prozrazeno, vše vezme na sebe. A to také učinila. Bylo nás mnoho a při zatčení nás bylo osm nebo deset.

Scházela se čtvrtetní společnost pravidelně?

Byla to čtvrtetní společnost, jak bych to řekla, kde jsem poprvé byla s mojí matkou.

Nebylo to setkání účastníků odboje?

Ne, ne. V jejím bytě bylo společenské setkání. Ano, my také přijdeme, můžu Vám hned přitom přinést tu halenku. Přišly jsme tam v osm, půl deváté a bylo tam hodně lidí a otevřelo gestapo se slovy: „Na vás už jsme čekali!“

Marianne pravděpodobně řekla, kdo všechno má přijít, protože to bylo normální pozvání, a to přicházejí různí lidé. Bylo nás určitě osm. Vůbec jsem se s těmi lidmi nestihla seznámit. Byl už konec, když jsme vešly do dveří. V bytě jsme dlouho nepobyli, a už nás odvedli.

Gestapo už bylo v bytě a všechny odchytilo?

Všechny odvedli. Dostali jsme se pak do vazby, různě. Marianne byla, myslím, ve vazbě spolu s mojí matkou.

Marianne byla nejprve na Pankráci a potom se dostala do ženské věznice v Řepích.

Byly jsme v oddělení pro politické vězně a měly jsme to horší než vrazi a zločinci. Byly jsme přímo v politickém oddělení, oddělení gestapa. Tam pravděpodobně byla také ještě s námi.

Můžete mi říct, proč se Vaše jméno v dokumentech neobjevuje?

Marianne vzala všechno na sebe a my jsme byly nevinná jehňátka, která byla zatčena na jednom společenském večeru. Proběhly různé výslechy a po té, co Marianne řekla, že ti ostatní s ní nemají co do činění, že to byli její hosté, tak to skončilo. Byli jsme propuštěni.

Jak dlouho jste byla zadržována? Jednu noc?

Ne. Byly jsme tam několik týdnů.

Dozvěděla jste se o Mariannině procesu něco z novin?

Nic! Podívejte, v protektorátu byla jiná situace. Připadali jsme si tam jako odříznutí. V protektorátu se uprchlíkům dařilo mnohem hůř než v říši.

Ale o Mariannině popravě jste se dozvěděla?

Ano, dozvěděli jsme se o tom. Ale ne z novin.

Marianne byla osobnost, a podívejte, když vám někdo řekne, ať se stane cokoliv, vezmu to všechno na sebe, tak musí být hrozně silný, aby to zvládl. Byla nás hromada lidí a všichni byli zatčeni a existovalo velké nebezpečí, že člověk vypoví něco jiného než druhý.

Mojí matce jednou řekla: „Když mi přinesete objednané věci nebo u mě budete, kdyby se něco stalo, znáte mě jen obchodně a jinak ne.“ A tak jsme, takto kryty, šly dodat objednanou halenku.

V protektorátu, jak bych to řekla, všechno praskalo. Musíte totiž vědět, že podezřelí byli Němci, Židé i Češi. Nikdy jste nevěděli, jestli, když s někým budete o něčem mluvit, vás ten člověk neudá. Člověk nemohl nikomu věřit. Žili jsme jako na sopce. Ano, v rodině nemohl věřit jeden druhému, bylo to strašné.

Přílohy

Zatčení Josefa Goldschmidta 19. listopadu 1943 ve Vídni^{36 37}

Tajná státní policie (gestapo)
Úřadovna státní policie ve Vídni

Denní zpráva č. 7
20. – 23. 11. 1942

Tajné!
19. 11. 1942 byl zatčen Žid

Josef Goldschmidt
býv. bankovní úředník
nar. 28. 8. 1896, Praha
občan protektorátu, ev AB, ženatý,
Praha XII., Seumeho ul., byt 9,

Josef Goldschmidt

Vycestoval v červenci 1942 z Prahy do Vídně bez úředního povolení, pod falešným jménem a tajně, aby se vyhnul evakuaci. Ve Vídni Goldschmidt bydlel nenahlášen u osoby německé krve.

Karoline Hilfreich, roz. Schweiz
posluhovačky
nar. 3. 1. 1896, Vídeň,
občanka Německa, římsko-katol. vyznání, vdaná
Vídeň III., Adolf Kirchlasse, byt 5

Jako odškodnění jí měsíčně platil 180,- říšských marek. Hilfreich věděla, že se jedná o uprchlého Žida, byla zatčena 21. 11. 1942. Z hlediska kriminálního, státní a obranné policie se dosud neprojevila. Je u ní zažádáno o ochrannou vazbu. Gold-

³⁶⁾ Zdroj: Rakouský federální vládní úřad, Vídeň

³⁷⁾ Téhož večera, téhož dne byla Marianne a další lidé, kteří se účastnili „čtvrteční společnosti“ ve Strossmayerově ul. 4 v Praze zatčeni.

schmidt byl předán Úřadovně státní policie v Praze, neboť tam je již proti němu vedeno vyšetřovací řízení ve věci pašování Židů.

Karoline Hilfreich byla vyfotografována a zaregistrována gestapem 30. listopadu 1942. Byla odsouzena za „přechovávání Židů“ a do 20. 10. 1943 vězněna v koncentračním táboře Ravensbrück.

Obžalovací spis státního zástupce u německého zvláštního soudu³⁸

Zvláštní soud při německém zemském soudu v Praze
Vrchní státní návladní při německém zemském soudu
Kramářovo náměstí 4
Praha III

Spisová značka: 8Js 64/43 8 KLS. 90/43-4-989/43

Praha, 21. 4. 43

Ottokar Zápotecký
Ladislav Dlesk
Emilie Flunková
Svatopluk Číla
Václav Dryák
Marie Čásenská
Walter Levit
Yvonne Levit
Ruth Levit
Helena Steinerová
Emilie Steinerová
Marianne Golz-Goldlust
Viktor Kühnel
Josef Goldschmidt
Ervín Samek

Ottokar Zápotecký

Ladislav Dlesk

Emilie Flunková

Josef Goldschmidt

Ervín Samek

³⁸⁾ Zdroj: R. Karel, Žaluji, Orbis, Praha, 1946

Svatopluk Číla

Václav Dryák

Walter Levit

Yvonne Levit

Marianne Golz-Goldlust

Margarethe Samek
Jarmila Glavin
Erich Machleidt

obžalovávám:

že obvinění 1–9, 12, 14–16 prováděli sabotáže od léta 1942 v Čechách, Vídni a Lipsku dílem nepřetržitě a jednajíce společně tím, že osobám, o kterých věděli anebo podle okolností musili se domnívati, že jsou účastny na říši nepřátelské činnosti, poskytovali úkryt nebo jim jinak pomáhali, anebo neučinili úřadům zavčas udání,

že obvinění 1–8, 12 a 14 kromě toho překročili nedovoleně hranice, anebo k tomu nabádali a spáchali tak zločin proti čl. 12, nařízení o sabotáži, § I, 2 nařízení o odvracení podpory činnosti nepřátelské říši ze dne 3. července 1942, § I o trestním pasovém nařízení, § 47, 49 říš. trest. zákona.

Důkazy:

doznání obviněných

svědek: krim. sekr. Röllich, gestapo, Praha

Podstatný výsledek šetření:

Obviněný Zápotecký a jeho přítel Dlesk se dohodli, že budou pomáhat Židům k útěku. Zápotecký znal již delší dobu manžele Levitovy. Walter Levit je Polozid a sňatkem se Židovkou Yvone Levit se stal úplným Židem. Levitovi byli v dubnu 1942 vyzváni, aby se dostavili do sběrného tábora k evakuaci. Rozhodli se, že evakuaci se vyhnou za každou cenu a spojili se proto se Zápoteckým.

Zápotecký přislíbil pomoc a přivedl Levitovi m. j. ke své družce Flunkové. Flunková byla o všech okolnostech přesně informována. Byla zaměstnána u hospodářské správy v Praze. Protože po atentátu na SS-Gruppenführera Heydricha byly prováděny domovní prohlídky, ukrývala Levitovy po tři noci v pracovně magistrátu ve Vršovicích pod psacím stolem. Walter Levit prokázal se v červenci 1942 na zprostředkování Zápoteckého Dleskovi, na jméno tohoto vystavenou občanskou legitimací, kterou Yvone Levit padělala. Prostřednictvím Zápoteckého byl Levit vzat v první polovině července 1942 s transportem dělníků načerno do Lipska. Zápotecký obrátil se na vedoucího dělnického transportu, obviněného Čílu, který Levita převzal, ačkoliv poznal, že je to Žid a nesmí býti dopraven přes hranice. V Lipsku jej Číla předal obviněnému Dryákovi. Dryák, který věděl, že u Levita jde o uprchlého Žida, umístil Levita u jedné továrny na stroje jako kancelářského zaměstnance. Yvone Levit zůstala u Emilie Flunkové, které platili Levitovi denně 150 K. Když prostřednictvím Dryákovým slyšela, že její muž se do Lipska dobře dostal, rozhodla se jej následovati.

S pomocí obviněné Čásenské překročila obviněná Yvona Levit hranici 25. 7. 1942 a jela do Lipska, kde navázala spojení se svým mužem. Dryák znal úmysl Levitových odcestovat do Švýcarska. Za tím účelem deponovali Levitovi ve Švýcarsku 6000 šv. fr. Ruth Levit, sestra Waltra Levita, navštívila Emilii Flunkovou a byla o všech okolnostech samozřejmě přesně zpravena.

Jak již řečeno, měli Zápotecký a Dlesk ujednání pomoci Židům, aby se vyhnuli evakuaci. K tomu potřebovali především legitimace, ježto měli možnost Židy do Říše dopravovati a tam jim případně zprostředkovati zaměstnání.

Po vzájemném rozhovoru měl Dlesk navázati poměr s mladistvou Helenou Steinerovou, která byla zaměstnána v protektorátní tiskárně a pohnouti ji ke krádeži bianko-občanských legitimací. Společným domluvám Dleskovým a Zápoteckého podařilo se skutečně z počátku se bránící Helenu Steinerovou přemluvit, vzíti tři formuláře pro občanské legitimace.

S vědomím a souhlasem své matky Emilie Steinerové předala tyto legitimace Zápoteckému, který chtěl původně zaplatiti za kus 1000 K, na popud Emilie Steinerové avšak přislíbil šaty, boty a potraviny.

Žid Goldschmidt byl 9. července 1942 vyzván, aby se za účelem evakuace dostavil do sběrného tábora ve veletržním paláci. Věděl o tom, že Levitovi se s pomocí Zápoteckého útekem vyhnuli evakuaci a obrátil se rovněž na Zápoteckého. Tento mu poradil přechod přes hranice do Rakouska, který by měl

volit a donesl Goldschmidtovi zavazadlo na nádraží. Goldschmidt překročil hranice u Winterbergu a odebral se do Vídně, kde se ubytoval pod jménem Hutka u jisté Hilfreichové. Goldschmidt se přátelil již delší dobu s obviněnou Golz. Golz věděla o jeho útěku, věděla, kde jej zastihne a udržovala s ním také povrchní styky. V srpnu 1942 potkal Goldschmidt ve Vídni známé mu manželky Samkovy, muž jest Žid. Vyprávěl mu o svém útěku, načež mu Samek dal 2000 RM, později pak ještě 400 RM. Také obviněná Markéta Samek věděla, že se Goldschmidt zdržuje ve Vídni ilegálně. Obviněný Kühnel je míšenec prvního stupně. Ježto se v roce 1939 oženil s úplnou Židovkou, stal se rovněž úplným Židem. V říjnu 1942 byly gestapem zatčeny jeho matka a sestra. Kühnel, který se rovněž obával zatčení, uprchl ze svého bytu k Machleidtovi, který věděl o jeho rozhodnutí o útěku a poskytl mu přístřeší.

Kühnel se pak obrátil také na Golz. Ta ho přivedla k Zápoteckému, který se postaral o ilegální odcestování a umožnil setkání Kühnelovo s Dleskem a jeho milenkou Glavin, kteří byli nápomocni při překročení zelených hranic u Břeclavi. Golz podporovala Kühnela rovněž všemožným způsobem.

Zápotecký, Dlesk a jiní obvinění pokoušeli se v listopadu 1942 pomoci ještě dalšímu Židovi z protektorátu. Tento Žid byl však hlídán gestapem. Na tento způsob se podařilo obviněné předvésti. Je možno předpokládati, že obvinění, zejména Zápotecký, Dlesk a Golz, se ještě v daleko větším měřítku, než bylo zjištěno, zabývali pokoutními manipulacemi s lidským materiálem.

Žid, který se vyhne evakuaci útěkem, jedná jako nepřítel říše. Obvinění, pokud jsou v tomto smyslu obžalováni, znali vesměs všechny okolnosti činu. Všichni, také Židé, kteří uprchli, o sobě věděli a pomáhali si, jak mohli. Všeobecný, říši nepřátelský postoj dokazuje kupř. výpověď Kühnelova o „čtvrtečních společnostech“ u Marianne Golz, při kterých se štválo všemi prostředky proti říši.

Navrhuje se tudíž, aby

- a) se hlavní přelíčení konalo před Zvláštním soudem v Praze,
- b) další trvání vyšetřovací vazby obviněných bylo skončeno,
- c) obviněným Zápoteckému, Dleskovi, Flunkové, Čilovi, Walteru Levitovi, Yvoně Levit, Golz-Goldlust, Goldschmidtovi a Erwinu Samkovi byl opatřen obhájce, pokud nejsou již zastoupeni právním zástupcem.

Podepsán dr. Ludwig

Výtah z rozsudku zvláštního německého soudu³⁹⁾

Ve jménu německého národa
V trestní věci 8 K.Ls. 90/43-4-989 proti

zaměstnanci Otokaru ZÁPOTECKÉMU z Prahy,
nar. 21. 6. 1899 ve Slaném, protektorátnímu příslušníku,
cukráři Ladislavu DLESKOVI z Vídně,
nar. 9.88. 1918 v Praze, protektorátnímu příslušníku,
uklízečce Emilii FLUNKOVÉ, roz. Čásenské z Prahy,
nar. 8. 12. 1905 v Benešově, protektorátní příslušnici,
stavbyvedoucímu Svatoplukovi ČÍLOVI z Prahy,
nar. 19. 9. 1902 v Mladé Boleslavi, protektorátnímu příslušníku,
litografovi Josefu Stanislavovi DRYÁKOVI z Lipska,
nar. v Brandýse, protektorátnímu příslušníku,
pomocné dělnici Marii ČÁSENSKÉ z Prahy,
nar. 28. 11. 1917 v Miklicích, protektorátní příslušnici,
Židu Walteru LEVITOVÍ z Lipska,
nar. 24. 12. 1913 v Plzni, protektorátnímu příslušníku,
manželce Židovce Yvoně LEVIT, roz. Ehrlich z Lipska,
nar. 22. 12. 1911 ve Vídni, protektorátní příslušnici,
zaměstnankyni Ruth LEVIT z Plzně,
nar. 26. 1. 1919 v Plzni, protektorátní příslušnici,
dělnici Heleně STEINEROVÉ z Prahy,
nar. 21. 1. 1926 v Praze, protektorátní příslušnici,
posluhovačce Emilii STEINEROVÉ, roz. Bílé z Prahy,
nar. 24. 2. 1907 v Praze, protektorátní příslušnici,
soukromé osobě Marianne GOLZ-GOLDLUST, roz. Belokostolske z Prahy,
nar. 31. 1. 1895 ve Vídni, bez státní příslušnosti,
bankovnímu úředníkovi Židu Viktoru KÜHNELOVI z Vídně,
nar. 10. 1. 1903 v Hradci Králové, protektorátnímu příslušníku,
Židu Josefu GOLDSCHMIDTOVI z Prahy,
nar. 28. 8. 1896 v Praze, protektorátnímu příslušníku,
Židu Ervínu SAMKOVI z Prahy,

³⁹⁾ Archiv bezpečnostních složek, Praha; Německý federální archiv, Koblenz

nar. 4. 6. 1884 v Praze, slovenskému příslušníku,
Manželce Margarethe SAMEK, roz. Schorbogen z Prahy,
nar. 20. 12. 1900 v Berlíně, slovenské příslušnici
Jarmile GLAVINĚ, roz. Janulik z Vídně,
nar. 2. 3. 1921 v Lundenbergu, italské příslušnici,
zaměstnanci pojišťovny Erichu MACHLEIDTOVI z Prahy,
nar. 5. 5. 1909 v Maltbeuernu, říšskoněmeckému příslušníku,

všichni t. č. v německé vyšetřovně v Praze na Pankráci, kvůli zločinům proti článku 1.2 nařízení o sabotáži.

Při veřejném slyšení dne 18. května 1943 byl IV. komorou Zvláštního soudu při Německém zemském soudu v Praze složenou z:
zemského soudního rady HARTMANNNA jako předsedy,
zemského soudního rady DR. ODEHNALA a
zemského soudního rady DR. ALBRECHTA jako přisedícího
státního návladního DR. ZEYNEKA jako úředníka státního zastupitelství,

vynesen rozsudek:

K trestu smrti a trvalé ztrátě cti se odsuzují:

- I. Obžalovaní Walter Levit, Yvonne Levit a Goldschmidt, jako sabotéři a nepřátelé říše, protože se vyhnuli evakuaci a po nedovoleném překročení hranic se ukrývali, obžalovaný Goldschmidt také za napomáhání nepřátelům říše, obžalovaní Zápotecký, Flunková, Dlesk, Číla, Dryák, Samek a Golz-Goldlust jako sabotéři za napomáhání nepřátelům říše.
- II. Za napomáhání nepřátelům říše v lehčích případech se odsuzují: Obžalovaná Čásenská ke čtyřem letům vězení a čtyřem letům ztráty cti, obžalovaná Ruth Levit ke dvěma letům vězení a dvěma letům ztráty cti,
- III. Obžalovaný Kühnel se odsuzuje za nedovolené překročení hranice k jednomu roku vězení, obžalovaná Glavina za pomoc s falšováním pasů k šesti měsícům vězení.
- IV. Obžalovaná Helena Steinerová se jako mladistvá odsuzuje za krádež ke čtyřem měsícům vězení, obžalovaná paní Emilie Steinerová za přečlovávání k osmi měsícům vězení.
- V. Obžalovaná Samek a obžalovaný Machleidt se zprošťují viny.
- VI. Majetek odsouzených k trestu smrti se zabavuje.

VII. Všem obžalovaným, odsouzeným k trestu odnětí svobody, se do trestu započítá pět měsíců ve vyšetřovací vazbě, u obžalované Helene Steiner se prohlašuje, že trest byl odpykán ve vyšetřovací vazbě.

VIII. Náklady řízení jdou k tíži říšské pokladny v případech zproštění viny, v ostatních případech jdou k tíži obviněných.

Rozsudek je vykonatelný.

Praha, 25. května 1943

I. K osobám obžalovaných:

(...)

Obžalovaná Golz-Goldlust – 48 let – se narodila jako dcera „Kabelmeistera“ Belokostolskeho ve Vídni, navštěvovala tam až do svého 14. roku věku národní a měšťanskou školu a později lyceum. Od roku 1918 do roku 1933 byla činná na různých jevištích jako operetní zpěvačka a často v této souvislosti podnikala cesty do ciziny. Je bez státní příslušnosti. Je po čtvrté vdaná. Její současný manžel, úplný Žid, vycestoval před zřízením protektorátu do Polska. Z dřívějších manželů obžalované byli dva rovněž úplní Židé. Obžalovaná nemá vlastní příjem. Žila naposledy v Praze z podpory ve výši 1500,- korun měsíčně, která jí byla pravidelně vyplácena její matkou a její ve Vídni žijící sestrou.

(...)

II. Popis činu

(...)

Ke konci dubna 1942 obdrželi obžalovaní Levitovi výzvu Centrálního úřadu pro řešení židovské otázky dostavit se do sběrného tábora v hale tržnice. Na tuto výzvu byli připraveni a od počátku byli rozhodnuti jí neuposlechnout a vyhnout se plánované evakuaci.

K provedení tohoto záměru využili pomoci spoluobžalovaného Zápoteckého. Obžalovaní Levitovi znali Zápoteckého již delší dobu díky zprostředkování své uklízečky. Zápotecký byl činný v blíže nezjištěném černém obchodování s potravinami a dodával obžalovaným drůbež. Při této příležitosti se s ním o otázce, jak by se mohli vyhnout evakuaci, bavili již před obdržením výzvy od centrálního úřadu.

(...)

Levitovi poslali Zápoteckého ke Goldschmidtovi, aby získal jeho radu.

Goldschmidt požíval jejich důvěry i důvěry jiných Židů, že v této oblasti, do které se Levitovi rozhodli vstoupit, má zvláštní zkušenosti. Už nějaký čas před tím, když byly provedeny první evakuace, zmínil v okruhu svých známých, zvláště vůči jemu dobře známé spoluobčalované Golz-Goldlust, že se v žádném případě nedostaví do transportu. (...)

Občalovaná Golz-Goldlust znala občalovaného Goldschmidta dobře od roku 1940 a často jej navštěvovala. Goldschmidt žil okázale a často se u něj scházeli hosté. U občalovaného Goldschmidta poznala občalovaná Golz-Goldlust občalovaného Zápoteckého. Z rozhovorů vedených u občalovaného Goldschmidta mohla občalovaná Golz-Goldlust rozpoznat, že se Zápotecký zabývá pomocí Židům dostat se nelegálně přes hranice protektorátu. Z rozhovoru, který Goldschmidt vedl s jiným Židem, se občalovaná Golz-Goldlust dozvěděla, že je občalovaný Zápotecký u zemského úřadu k zastížení na telefonním čísle 704. Toto číslo si zapamatovala. Občalovaná Golz-Goldlust se dozvěděla, že občalovaný Goldschmidt byl zařazen do transportu a navštívila jej. V bytě občalovaného Goldschmidta byl v době, kdy jej Golz-Goldlust navštívila, na návštěvě větší počet hostů, okolo 20. Při této příležitosti se občalovaná Golz-Goldlust dotázala občalovaného Goldschmidta, zda se do transportu dostaví, na což jí vyhybavě odpověděl. Občalovaný Goldschmidt poprosil občalovanou Golz-Goldlust, aby si vzala na starost jeho psy. Občalovaná Golz-Goldlust prosbě vyhověla. Zhruba o 2 týdny později, obdržela občalovaná Golz-Goldlust z Vídně dálkový telefonát od své tam žijící sestry Haala, která jí sdělila, že se u ní ohlásil občalovaný Goldschmidt. I občalovaný Goldschmidt se ohlásil u telefonu a bavil se s občalovanou Golz-Goldlust. Od tohoto okamžiku si tito dva vyměnili několik dopisů. Občalovaný Goldschmidt sdělil občalované Golz-Goldlust, že je k zastížení pod jménem Hutka ve Vídni V, Adolf Kirch-Gasse č. 5.

Koncem října 1942 byly protektorátní policíí zatčeny matka a sestra občalovaného Kühnela. Příštího dne se občalovaný Kühnel dozvěděl, že jeho matka a sestra byly zatčeny, protože nenosily židovskou hvězdu na svém oblečení. Občalovaný Kühnel byl kvůli této skutečnosti velmi rozrušen a obával se, že i proti němu by mohla být podniknuta nějaká opatření, ačkoliv mu nebyl znám žádný důvod pro taková opatření. První zprávy o svých příbuzných obdržel Kühnel od posluhovačky své matky, která byla zároveň také posluhovačkou občalované Golz-Goldlust. Občalovaná Golz-Goldlust měla trvalé přátelské vztahy se sestrou občalovaného Kühnela. Občalovaný Kühnel obdržel v červenci 1942

prostřednictvím své sestry pozvání k účasti na společenských večerech, které pořádala obžalovaná Golz-Goldlust každé 2 týdny ve svém bytě. Obžalovaný Kühnel se také 3 nebo 4 krát těchto večerů zúčastnil. Při této příležitosti poznal obžalovaný Kühnel smýšlení obžalované Golz-Goldlust do té míry, že věřil, že u ní našel porozumění pro svou situaci a podporu. Obrátil se na obžalovanou Golz-Goldlust, která byla také hned připravena, zahájit u židovské obce pátrání po osudu Kühnelových příbuzných. Kühnel byl rozrušen a vystrašen do té míry, že se nechtěl vrátit do svého bytu. Obžalovaná Golz-Goldlust jej proto nechala ve svém bytě a nechala jej tam jedenkrát přenocovat. Když se Kühnel příštího dne dozvěděl, že v bytě jeho sestry byla provedena domovní prohlídka, rozhodl se, že uprchne. I u tohoto záměru se spolehl na to, že jej obžalovaná Golz-Goldlust bude podporovat. Obžalovaná Golz-Goldlust k tomu byla skutečně připravena. Využila znalostí, které získala od obžalovaného Goldschmidta. Sdělila obžalovanému Kühnelovi jméno obžalovaného Zápoteckého, na které si ještě vzpomněla a dala mu také telefonní číslo, na kterém byl Zápotecký k zastizení. Obžalovaná Golz-Goldlust poradila Kühnelovi, aby se Zápoteckým nechal převést přes hranice. Slíbila obžalovanému Kühnelovi, že jej potom ubytuje u obžalovaného Goldschmidta ve Vídni. 29. října 1942 vyhledal obžalovaný Kühnel obžalovaného Zápoteckého u zemského úřadu a sdělil mu svůj záměr, opustit nelegálně protektorát. Obžalovaný Kühnel předložil obžalovanému Zápoteckému svoji občanskou legitimaci a odvolal se dle rady Golz-Goldlust na obžalovaného Goldschmidta. Obžalovaný Zápotecký si ponechal čas na rozmyšlenou a pozval obžalovaného Kühnela na příští den. Druhého dne byl Zápotecký připraven seznámit obžalovaného Kühnela s nějakým mužem, který jej převede nelegálně přes hranice.

Po souhlasu obžalovaného Zápoteckého předal obžalovaný Kühnel obžalované Golz-Goldlust 20.000 korun s prosbou, aby mu, až přijede do Vídně, zasílala na adresu své sestry Rosi Haala menší částky. (...)

Kühnel potom odjel do Vídně, kde hned vyhledal Goldschmidta. Obžalovaný Goldschmidt byl již obžalovanou Golz-Goldlust informován o nadcházejícím příjezdu obžalovaného Kühnela. Umožnil Kühnelovi, aby se u něj jednu noc ubytoval a potom jej dovedl k pronajímateli, u kterého už pro obžalovaného Kühnela, kterého představil jménem Karl Krug, objednal. Zde bydlel obžalovaný Kühnel bez ohlášení.

Potom vyhledal paní Haala, sestru obžalované Golz-Goldlust, předal jí doporučení, která mu byla dána, a obdržel, jak mu obžalovaná Golz-Goldlust

slíbila, první finanční podporu ve výši 100,- říšských marek. (...)

III. Provinění obžalovaných

Obviněný Walter Levit přiznává, že se chtěl vyhnout evakuaci a to proto, že byl pomýlen nepotvrzenými zprávami o poměrech v židovských táborech. Vysvětluje, že obdržel a zfalšoval občanskou legitimaci od obžalovaného Dleska ještě před atentátem na zastupujícího říšského protektora a že jí dle možnosti nechtěl využít; počítal, že bude v Lipsku ubytován v nějakém českém pracovním táboře; zde by žádnou občanskou legitimaci nepotřeboval, ale dostal pracovní knížku, která by mu na dobu pobytu v Lipsku stačila. Po příjezdu mu obžalovaný Číla objasnil, že musí mít občanskou legitimaci, aby mu pracovním úřadem bylo zprostředkováno pracovní místo, a byl tak obžalovaným Dleskem zfalšovanou občanskou legitimaci nucen použít. Při předávání občanské legitimace obžalovanému Čílovi, jak tvrdí, ho otevřeně informoval o svých poměrech a o tom, že v Praze zůstala jeho žena.

Obžalovaná paní Levit potvrzuje zjištěné skutečnosti, pokud se týkají jí samotné a jejího manžela v plném rozsahu. Vysvětluje, že osobní doklady, které jí předala obžalovaná paní Flunková před jejím přechodem hranice pro ni byly bezcenné, a že je dala zpět obžalované Čásenské. Dále prohlašuje, že od obžalovaného Dryáka obdržela občanskou legitimaci Svobody jako nevyplněnou, že tedy obžalovaný Dryák předem všechny zápisy odstranil, tuto falešnou nevyplněnou legitimaci vyplnila a v ní si dala falešné jméno Legit. Přiznává také, že si pro provedení svých dalších plánů ve Švýcarsku již uložila 6.000 franků.

Obžalovaná Ruth Levit otevřeně přiznává, že věděla, že její bratr a její švagrová, obžalovaní Levitovi, zdržovali policejně nenahlášení až do dob jejich útěku do Lipska v bytě obžalovaných Flunkové a Zápoteckého. Prohlašuje, že je od útěku odrazovala, její švagrová jí ale odporovala. Tvrdí, že by musela být zvířetem, aby byla schopna udat své příbuzné.

Také obžalovaný Goldschmidt prohlašuje, že se chtěl útekem vyhnout evakuaci. Přiznává také, že musel obžalovanou paní Levit přimět k udání, protože mu bylo známo nařízení z 3. 7. 1942 o odvracení podpory činnosti nepřátelské říši. Žádným způsobem neodporoval ani přítěžujícím tvrzením svých spoluobžalovaných.

Obžalovaný Kühnel tvrdí, že po té, co se dozvěděl o zatčení své matky a sestry, ze strachu už nemohl učinit žádná rozumná rozhodnutí; úplně, jak

uvádí, ztratil hlavu a mysl pouze na to, jak co nejrychleji opustit Prahu.

Výslovně prohlašuje, že obžalovaná paní Golz-Goldlust mu doporučila obžalovaného Zápoteckého a sdělila mu jeho služební místo a telefonní číslo. (...)

Obžalovaná paní Golz-Goldlust se snažila zlehčit její kontakty s obžalovaným Goldschmidtem tím, že zdůrazňovala, že obžalovaný Goldschmidt byl v židovských kruzích znám jako konfident tajné státní policie (gestapa), což bylo známo i jí. Údajně věřila, že obžalovaný Goldschmidt odjel do Vídně se souhlasem gestapa. Ve skutečnosti obžalovaná Golz-Goldlust ale tento názor nezastávala. Sama líčila, jak obžalovaný Goldschmidt do svého domu zval početné Židy a přátele Židů. Pokud by byl Goldschmidt pokládán opravdu za důvěrníka gestapa, Židé by se mu pravděpodobně vyhýbali. Dále proti pomýlenému smýšlení obžalované Golz-Goldlust hovoří skutečnost, že věděla od obžalovaného Goldschmidta o jeho povolání do sběrného tábora ve veletržní hale. Také mohla z Goldschmidtovy vyhýbavé odpovědi na otázku, zda se dostaví, usoudit, že Goldschmidt neměl v úmyslu výzvy uposlechnout. Je také nevěrohodné, že by se Goldschmidt, jak obžalovaná Golz-Goldlust tvrdí, bez jejího vědomí a souhlasu vydal k její sestře ve Vídni. Pokud by obžalovaná Golz-Goldlust obžalovaného Goldschmidta opravdu pokládala za důvěrníka gestapa, kterému chtěla dle svých do té míry důvěryhodných tvrzení pomoci, určitě by ho neposlala ke Goldschmidtovi a tím do rukou gestapa. Obžalovaná Golz-Goldlust, bezpochyby nejinteligentnější z obžalovaných žen, také s určitostí poznala, jakou roli hrál obžalovaný Zápotecký v kruzích obžalovaného Goldschmidta. To vyplývá z toho, že obžalovaného Kühnela poslala za obžalovaným Zápoteckým.

Ze skutečnosti, že obžalovaná Golz-Goldlust byla sama díky svým různým sňatkům s Židy plně poživostělá, pěstuje přátelské styky s Židy, Položidy a přáteli Židů, udržovala spojení s do Vídně uprchlým obžalovaným Goldschmidtem a odkázala na něj obžalovaného Kühnela, lze vyvodit, že by obžalovaná Golz-Goldlust bez jakéhokoliv vnějšího nebo vnitřního tlaku i v budoucnu napomáhala jiným jí známým Židům v pokusu vyhnout se státním opatřením emigrací, a to ačkoliv jí musely být, při její již zmíněné inteligenci, zcela jasné důsledky jejího počínání. Pokud obžalovaná Golz-Goldlust se soudy vylíčit jako pomýlená žena, lze označit pouze za špatný herecký výkon.(...)

IV. Právní hodnocení/klasifikace trestného činu

Aby bylo možno zabránit opakování, je třeba nejdříve objasnit, koho lze v uvedeném případě označit za nepřítele říše, co je činnost nepřátelská říši ve smyslu nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o odvracení podpory z 3. července 1942 / VO.list s. 182 /, kdo je sabotér a co je sabotážní činnost ve smyslu nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě proti sabotážní činnosti z 26. srpna 1939/VO.list s. 83,84/ a ve smyslu prováděcích ustanovení k uvedenému nařízení z 11. 1. 1940 / VO.list s. 3,4 /.

Žid, který se vyhne evakuaci, je nepřítelem říše. Židé v nacistickém Německu představují celek politického charakteru. Jsou součástí mezinárodního Židovstva, které stojí proti Německé říši jako nepřátelská mocnost. Židovstvo si nepřeje pouze porážku Německa v současné válce, ale usiluje o ni všemi prostředky, které má k dispozici. Toto naladění mezinárodního Židovstva je do značné míry sdíleno i Židy v Německu. V důsledku toho představuje celek Židů ve Velkoněmecké říši nebezpečí, kterému je třeba čelit pomocí státně-politických opatření. Tato opatření musejí být v době války tvrdá a bezohledná, aby bylo zamezeno ohrožení vnitřní i vnější fronty. Podstatným prostředkem, jak čelit ohrožení pocházejícímu od Židovstva, je evakuace a koncentrace Židů na určitých k tomu zřízených místech. Pokud se nějaký Žid takovému opatření vyhne, nemůže nutně setrvat při latentním státu nepřátelském smýšlení, ale musí být aktivní a toto smýšlení uvést v činnost, protože jinak nemůže dosáhnout cíle, o který usiluje. Pokud nenásleduje výzvu dostavit se do transportu, musí nejprve žít v úkrytu, aby zabránil zatčení policií. Aby zůstal skryt, využije jakéhokoli vhodného prostředku bez ohledu na to, zda je zákonný nebo nezákonný. Nemůže proto existovat skrytý jinak než s podporou dalších osob. To vyplývá již z norem válečného hospodářského řádu. Uprchlý Žid může očekávat pomoc pouze od jedinců, kteří jsou také nepřátelsky zaměřeni proti státu. Toto nepřátelství vůči státu existuje již tehdy, pokud je pomáhajícímu státně-politická nutnost hovořící pro evakuaci Židů, jedno nebo se o ni nestará. I tato netečnost je politickým zločinem. Jak velké je nebezpečí, které pro válčící Německo může představovat nepoznaně se objevivší Žid, se ukazuje v případě obžalovaného Levita. Tomu se podařilo, poté, co se vyhnul evakuaci, nalézt zaměstnání v nákupní kanceláři německé strojírný. Není třeba zjišťovat, zda tato strojírna pracuje pro frontu nebo pro vlast, protože celé německé hospodářství bylo podřízeno požadavkům války a v důsledku toho v Německu existují pouze

podniky důležité pro válku. V ne nepodstatné pozici, kterou obžalovaný Levit obsadil v lipském podniku, mohl lehce získat poznatky, které by mohly být užitečné nepříteli, kdyby mu byly dále předány. Nebezpečí takového předávání zpráv vyplývá nepochybně z toho, že obžalovaná Levit již deponovala 6.000,- franků ve Švýcarsku, z čehož jsou patrné její další plány útěku.

Z těchto podrobností se závažnou nutností vyplývá, že od uprchlých Židů pochází narušení veřejného života a hospodářství, z čehož dále vyplývá, že nejen Žid, který se vyhnul evakuaci, ale i jeho pomocníci při této opovážlivosti, jsou sabotéři ve smyslu nařízení z 26. srpna 1939.

Také Žid, který vstoupí nějakým neoprávněným způsobem do hospodářského života, protože má k dispozici dostatek vlastních prostředků nebo mu jsou dány k dispozici třetí stranou, porušuje státní bezpečnostní opatření, aby mohl zůstat skrytý. Musí se spojit se stejně smýšlejícími jedinci, aby mohl svůj skrytý pobyt udržovat nebo uprchnout do ciziny. V cizině bude dodávat novou látku štvanicí proti Německu a postaví se do řad Židů aktivně bojujících proti Německu. To platí obzvláště pro případ obžalovaného Goldschmidta.

Z těchto hledisek vyplývá, že se obžalovaní Levit, Goldschmidt, Zápotecký, Flunková, Dlesk, Číla, Dryák, Samek a Golz-Goldlust provinili nejtěžším zločinem. (...)

Totéž, co platí v případě obžalovaného Samka, lze použít také pro obžalovanou Golz-Goldlust, která získala poznatek o útěku obžalovaného Goldschmidta nejpozději po jeho útěku do Vídně od něj, obžalovaného Goldschmidta samotného. Nezhledněno přitom může zůstat, že obžalovaná Golz-Goldlust s velkou pravděpodobností již věděla o útěku obžalovaného Goldschmidta, že se tento chtěl vyhnout evakuaci, jak se stalo. V každém případě měla obžalovaná Golz-Goldlust povinnost podat úřadu oznámení o Goldschmidtově pobytu ve Vídni. Této povinnosti si, dle přesvědčení soudu, byla obžalovaná Golz-Goldlust, i když to popírá, plně vědoma. Nejen, že povinnosti učinit oznámení nedostála, ale také obžalovanému Goldschmidtovi zprostředkovávala veškerou podporu, která byla v jejích silách. Obžalovaná Golz-Goldlust byla také na základě svého úsudku schopna rozpoznat jednání nepřátelské říši obžalovaného Zápoteckého a tím i jeho jako nepřítel říše. Nejenže ho také neoznámila, ale využila ho, aby obžalovanému Kühnelovi byl nápomocen při deliktu týkajícím se falšování pasu. Obžalovanou Golz-Goldlust bylo tedy třeba potrestat kvůli neoznámení obžalovaných Goldschmidta a Zápoteckého z § 1 nařízení z 3. července 1942 a kvůli pomoci při trestném činu falšování pasu.

V. Stanovení výše trestu

Zcela jiným druhem rasy než obžalovaná Flunková je obžalovaná Golz-Goldlust. Pohybovala se v židovských kruzích se snaživou činorodostí a zasazovala se za své židovské a položidovské přátele. Nejednala, jak již bylo vyzdviženo, z donucení, ale z vnitřního přesvědčení. Jejím úsilí zavděčit se svým židovským přátelům odpovídá její nepřátelské naladění proti nacionálně socialistickému státu. Je zjevné duchovní přátelství s obzvláště odpudivým typem obžalovaného Goldschmidta. I když obžalované Golz-Goldlust nemohlo být dokázáno, že při své činnosti v židovském zájmu měla vyčíslitelné materiální výhody, nelze vůbec pochybovat o tom, že obžalovaná o takové výhody usilovala. Velmi ráda vystupovala jako dáma a hrála roli, ačkoliv její příjmy spočívaly pouze ve skromné podpoře od matky a sestry. Musela tedy mít ještě jiné zdroje příjmů. Z 20.000,- korun, které u ní uložil obžalovaný Kühnel, mu převedla celkem pouze 5.000,- korun. Zda by převedla ještě zbytek částky, zůstává otázkou. Obžalovaná Golz-Goldlust se nestyděla vejít ve spojení s obžalovaným Zápoteckým, o němž se dozvěděla od obžalovaného Goldschmidta, ačkoliv v Zápoteckém rozpoznala nepřítel říše. Za těchto okolností nemůže být přijat lehký případ porušení nařízení z 3. července 1942, tudíž bylo také obžalovanou Golz-Goldlust třeba odsoudit jako podílející se na činnosti nepřátelské říši k trestu smrti. (...)

Dle čl. II. nař. říšského protektora v Čechách a na Moravě proti sabotážnímu jednání z 26. 8.1939 byla u všech k trestu smrti odsouzených obžalovaných také uplatněna konfiskace majetku.

Náklady řízení odpovídají §§ 465, 467 trestního zákona.

podepsáni:
Hartmann
Dr. Odehnal
Dr. Albrecht

Žádosti o milost⁴⁰

Vrchní státní návladní
při Německém zemském soudu
8 KLs 90/43

Panu
generálnímu státnímu návladnímu
při Německém vrchním zemském soudu v Praze.

Věc: Zpráva o milosti v trestní věci
proti Zápoteckému a ostatním
z důvodu sabotáže

Důvod: Ustanovení 4417 – III a 4 318/39 Říšského ministerstva spravedlnosti
z 19. prosince 1939

Předběžná zpráva z 21. dubna 1943

Přílohy: 2 svazky spisů

10 žádostí o milost

10 ověřených opisů vykonatelného výroku rozsudku

20 ověřených opisů rozsudku

20 fotografií odsouzených

4 opisy zpráv

10 výpisů z trestního rejstříku

Autor zprávy: státní návladní Dr. v. Zeynek

Zaměstnanec Otokar Zápotecký z Prahy XIII, Ruská ul. 42, nar. 21. června 1899 ve Slaném, katolík, rozvedený, protektorátní příslušník, 2 krát trestaný, v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě, cukrář Ladislav Dlesk z Vídně, Floridsdorfer Hauptstrasse 9, nar. 9. srpna 1918 v Praze, protektorátní příslušník, rozvedený, katolík, dosud netrestán, v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě, uklízečka Emilie Flunková, roz. Čásenská z Prahy XIII, Ruská ul. 42, nar. 8. prosince 1905 v Benešově, protektorátní příslušnice, katolička, vdova, dosud

⁴⁰⁾ Archiv bezpečnostních složek České republiky, Praha

netrestána, v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
stavbyvedoucí Svatopluk Číla z Prahy XII, Dolní Blanická ul. 16, nar. 19. září
1902 v Mladé Boleslavi, protektorátní příslušník, bez víry, vdovec, 10 krát tres-
taný, v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
litograf Josef Stanislav Dryák z Lipska, Thomasius-Straße 2a, nar. 17 května
1910 v Brandýse, rozvedený, protektorátní příslušník, evangelík, dosud netres-
tán, v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
Žid Walter Levit z Lipska, Dresdner-Straße 45, nar. 24. prosince 1913 v Plzni,
ženatý, protektorátní příslušník, evangelík, dosud netrestán, v této věci od 18.
ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
Židovka Yvonne Levit, roz. Ehrlich z Lipska, Lange Strasse 10, nar. 22. prosin-
ce 1911 ve Vídni, vdaná, dosud netrestána, protektorátní příslušnice, židovské
náb., v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
soukromá osoba Marianne Golz-Goldlust, rozvedená Wengraf, rozvedená
Schultz, roz. Belokostolsky z Prahy VII, Strossmajerova ul. 4, nar. 31. ledna
1895 ve Vídni, vdaná, bez státní příslušnosti, katolička, dosud netrestána,
v této věci od 18. ledna 1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
Žid Josef Goldschmidt z Prahy XII, Seumeho ul. 9, nar. 28. srpna 1896 v Pra-
ze, ženatý, protektorátní příslušník, evangelík, trestán, v této věci od 18. ledna
1943 v soudní vyšetřovací vazbě,
Žid Ervín Samek z Prahy XIX, Tagetthoffova ul. 3, nar. 4. června 1884 v Pra-
ze, ženatý, slovenský příslušník, trestán, bez víry, v této věci od 18. ledna 1943
v soudní vyšetřovací vazbě,

byli 18. května 1943 potrestáni jako sabotéři a nepřátelé říše, respektive kvůli
napomáhání nepřátelům říše, trestem smrti a ztrátou čestných občanských práv
na doživotí.

I. Skutková podstata

Odsouzení Walter a Yvonne Levit a Goldschmidt se vyhnuli útekem jim
jako Židům hrozící evakuaci. Zbylí odsouzení je při uskutečnění útěku podpo-
rovali nejrůznějšími způsoby a neučinili oznámení, ačkoli rozpoznali nepřátel-
skost říši uprchlíků.

Ohledně podrobností trestného činu odkazují na příslušné a vyčerpávající
vylíčení skutečností v rozsudku zvláštního soudu, proti kterému není věcných
ani právních námitek.

II. Osobnosti a předchozí život odsouzených

Odkazují na vyčerpávající podrobnosti v odůvodnění rozsudku.

III. Žádosti o milost

Odsouzení Židé Ervín Samek, Walter a Yvonne Levit a Goldschmidt a také Dleskova matka podali žádost o milost. Žádají o změnu trestu smrti na trest vězení.

IV. Stanovisko představitele věznice

Představitel vyšetřovací vazební věznice v Praze udělení milosti nedoporučuje.

V. Návrh

Zvláštní okolnosti v Protektorátu Čechy a Morava vyžadují vykonání trestu smrti.

Navrhují, aby práva na udělení milosti nebylo využito a spravedlnosti byl ponechán volný průběh.

Podepsán Dr. Ludwig.

Odmítnutí žádosti o milost

Vrchní státní návladní
Při Německém zemském soudu
1943
8 KLs90/43

Panu
generálnímu státnímu návladní
při Německém vrchním zemském soudu
v Praze.

Věc: Trestní věc proti Zápoteckému a ostatním.
Zpráva o milosti z 19. července 1943.

Příloha: 1 žádost o milost.

Autor zprávy: vrchní st. návl. Dr. Zeynek.

V příloze předávám žádost o milost Marianne Golz, jejíž obsah mi nedává důvod ke změně mého stanoviska.

V. Rehder Knöspel

Zamítnutí žádosti o milost

Říšský ministr spravedlnosti

IV g 21 4188i/43

Žádáme o uvádění této značky

a předmětu u další korespondence

Doporučeně!

Berlín W 8, 23. září 1943

Wilhelmstraße 65

Telefon 11 00 44 ven 11 65 16

Prostřednictvím pana německého státního ministra Spěšně!

pro Čechy a Moravu v Praze (k II c E I 1395/43)

panu vrchnímu státnímu návladnímu při Německém zemském soudu v Praze

Osobně

nebo zástupci v úřadu

k: 8 Kls 90/43 z 19. června 1943

přílohy: 2 svazky

10 sešitů

1 nařízení z 21. září 1943 v čistopise

1 ověřený opis nařízení.

V trestní věci proti k trestu smrti Zvláštním soudem při Německém zemském soudu v Praze 18. května 1943 odsouzeným

Otokaru ZÁPOTECKÉMU

Ladislavu DLESKOVI

Emilii FLUNKOVÉ

Svatopluku ČÍLOVI

Josefu Stanislavu DRYÁKOVI

Marianne GOLZ-GOLDLUST

Ervínu SAMKOVI

jsem se se zmocněním vůdce, se souhlasem říšského protektora v Čechách a na Moravě rozhodl nevyužít práva na udělení milosti.

Berlín, 21. září 1943

Říšský ministr spravedlnosti

(pečeť) Dr. Thierack

S podpisem znějícím na shodné jméno

Berlín, 23. září 1943.

Záznam o popravě

Vrchní státní zástupce
při Německém zemském soudu
8 KLS 90/43 –

Praha, 8. října 1943
Kramářovo nábřeží 4.

Panu
generálnímu státnímu návladnímu
při Německém vrchním zemském soudu v Praze.

Věc: Trestní věc proti Zápoteckému a jiným
č. 37 říš. nař. z 19. II. 39
ve znění z 13. II. 42 –
4417 – IIIa 4 – 246/42

Sp. zn. říš. ministra spravedlnosti: IV g 21 4188i/43

Příloha: Originál nařízení z 21. 9. 1943

Rozsudek proti Otokaru ZÁPOTECKÉMU
byl vykonán 8. října 1943 v 16.36 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzeného do předání popravčímu 4 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 5 sekund.

Rozsudek proti Ladislavu DLESKOVI
byl vykonán 8. října 1943 v 16.37 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzeného do předání popravčímu 4 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 7 sekund.

Rozsudek proti Emilii FLUNKOVÉ
byl vykonán 8. října 1943 v 16.31 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzené do předání popravčímu 4 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 6 sekund.

Rozsudek proti Svatopluku ČÍLOVI
byl vykonán 8. října 1943 v 16.40 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzeného do předání popravčímu 3 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 6 sekund.

Rozsudek proti Josefu Stanislavu DRYÁKOVI
byl vykonán 8. října 1943 v 16.42 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzeného do předání popravčímu 4 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 7 sekund.

Rozsudek proti Marianne GOLZ-GOLDLUST
byl vykonán 8. října 1943 v 16.44 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzené do předání popravčímu 3 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 6 sekund.

Rozsudek proti Ervínu SAMKOVI
byl vykonán 8. října 1943 v 16.46 hodin.

Uplynulo:

- 1) Od předvedení odsouzeného do předání popravčímu 4 sekundy.
- 2) Od předání do vykonání 6 sekund.

Proběhlo bez incidentů.

V.
podepsán Rehder-Knöspel
první státní návladní

Vyúčtování popravčího

Vrchní státní návladní při Německém zemském soudu

Doklad o nároku

popravčího Aloise WEISSE

o

zvláštních náhradách, jízdném a dalších výdajích

v měsíci říjnu 1943

z důvodu vykonání rozsudků smrti.

Předv. č.	Datum popravu	Místo	Zadavatel a sp. zn.	Jméno popravovaného	Zvláštní náhrada říš. marek	Jízdné III. tř. přípl. říš. marek	Další výdaje říš. marek	Poznámky
1	2	3	4	5	6	7	8	9
...	...	...	...	...	...	...	...	...
26	8.10.1943	Praha	Vrchní státní návladní Praha 8 Kls 90/43	Zápotecký Otokar	30,-			
27			Vrchní státní návladní Praha 8 Kls 90/43	Dlesk Ladislav	30,-			
			Vrchní státní návladní Praha 8 Kls 90/43	Flunková Emilie	30,-			
			totéž	Číla Svatopluk	30,-			
			totéž	Dryák Jos. Stanislav	30,-			
			totéž	Golz-Goldlust Marianne	30,-			
			totéž	Samek Ervín	30,-			
...	...	...	...	...	...	...	...	...

Věcně správně a potvrzeno.

Zpráva o jednotlivých částkách je dána k dotčeným spisům.

Praha, 31. října 1943

podepsán

vrchní justiční inspektor

Zrušení rozsudku

Státní zastupitelství při
Zemském soudu v Berlíně

2 P Zrušení 22/96

Prosíme, uvádějte vždy značku

Státní zastupitelství
při Zemském soudu v Berlíně

Berlín, 2. ledna 2000

Tel.: spojovalna 030/90 14-0

(interně 914-111

Provolba/přístroj 030/90 14 – 36 63

Fax 030/90 14-33 10

Sídlo

Berlín (Moabit), Turnstraße 91

Poštovní adresa

10548 Berlín pro zaslání dopisů

10548 Berlín (bez udání ulice)

pro balíkové zásilky

Turnstraße 91

10559 Berlín

Úřední hodiny

Pondělí – pátek 8.30 – 13.00 hodin

Čtvrtek také 14.00 – 15.00 hodin

Věc: Zrušení nespravedlivých rozsudků z doby nacismu

Týká se: Vaši mandanti Riemer a Golz

Vážený pane advokáte Partschi,

tímto potvrzujeme, že rozsudek Zvláštního soudu při Německém zemském soudu v Praze z 18. května 1943 proti Marianne Golz-Goldlust kvůli porušení nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o odvrácení podpory činnosti nepřátelské říši z 3. července 1942 byl zrušen dle § 1 NS-AufhG.⁴¹

Dle § 1 NS-AufhG byla zrušena všechna trestně-právní rozhodnutí, která spadala pod provinění proti základním myšlenkám spravedlnosti po 30. lednu 1933 k prosazení nebo udržení nacistického režimu bezprávi z politických, rasových nebo světonázorových důvodů.

Ve zdůvodnění rozsudku stojí mj.:

⁴¹⁾ pozn. překl. Zákon o zrušení nacistických rozsudků bezprávi v trestním soudnictví

„Aby bylo zamezeno opakování, je třeba nejprve objasnit, kdo je v daném případě nepřítelem říše, co lze označit jako jednání nepřátelské říši ve smyslu nařízení říšského protektora Čech a Moravy o odvracení podpory činnosti nepřátelské říši z 3. července 1942 / nař. – list s. 182 /, kdo je sabotérem a co lze označit jako sabotážní jednání ve smyslu nař. říšského protektora v Čechách a na Moravě proti sabotážnímu jednání z 26. srpna 1939 / nař. list s. 83, 84 / a ve smyslu prováděcích ustanovení k uvedenému nařízení z 11. 1. 1940 /nař. list s. 3 4 /“(…)

„Žid, který se vyhne evakuaci, je nepřítelem říše. Židé v nacistickém Německu představují celek politického charakteru. Jsou součástí mezinárodního Židovstva, které stojí proti Německé říši jako nepřátelská mocnost. Židovstvo si nepřeje pouze porážku Německa v současné válce, ale usiluje o ni všemi prostředky, které má k dispozici. Toto naladění mezinárodního Židovstva je do značné míry sdíleno i Židy v Německu. V důsledku toho představuje celek Židů ve Velkoněmecké říši nebezpečí, kterému je třeba čelit pomocí státně-politických opatření. Tato opatření musejí být v době války tvrdá a bezohledná, aby bylo zamezeno ohrožení vnitřní i vnější fronty. Podstatným prostředkem, jak čelit ohrožení pocházejícímu od Židovstva, je evakuace a koncentrace Židů na určitých k tomu zřízených místech. Pokud se nějaký Žid takovému opatření vyhne, nemůže nutně setrvat při latentním státu nepřátelském smýšlení, ale musí být aktivní a toto smýšlení uvést v činnost, protože jinak nemůže dosáhnout cíle, o který usiluje. Pokud nenásleduje výzvu dostavit se do transportu, musí nejprve žít v úkrytu, aby zabránil zatčení policií. Aby zůstal skryt, využije jakéhokoli vhodného prostředku bez ohledu na to, zda je zákonný nebo nezákonný. Nemůže proto existovat skrytý jinak než s podporou dalších osob. To vyplývá již z norem válečného hospodářského řádu. Uprchlý Žid může očekávat pomoc pouze od jedinců, kteří jsou také nepřátelsky zaměřeni proti státu. Toto nepřátelství vůči státu existuje již tehdy, pokud je pomáhajícímu státně-politická nutnost hovořící pro evakuaci Židů, jedno nebo se o ni nestará. I tato netečnost je politickým zločinem.“ (...)

„Zcela jiným druhem rasy než obžalovaná Flunková je obžalovaná Golz-Goldlust. Pohybovala se v židovských kruzích se snaživou činorodostí a zasazovala se za své židovské a položidovské přátele. Nejednala, jak již bylo vyzdviženo, z donucení, ale z vnitřního přesvědčení. Jejím úsilí zavděčit se svým židovským přátelům odpovídá její nepřátelské naladění proti nacionálně soci-

alisticému státu. Je zjevné duchovní přátelství s obzvláště odpudivým typem obžalovaného Goldschmidta. I když obžalované Golz-Goldlust nemohlo být dokázáno, že při své činnosti v židovském zájmu měla vyčíslitelné materiální výhody, nelze vůbec pochybovat o tom, že obžalovaná o takové výhody usilovala. Velmi ráda vystupovala jako dáma a hrála roli, ačkoliv její příjmy spočívaly pouze ve skromné podpoře od matky a sestry. Musela tedy mít ještě jiné zdroje příjmů. Z 20.000,- korun, které u ní uložil obžalovaný Kühnel, mu převedla celkem pouze 5.000,- korun. Zda by převedla ještě zbytek částky, zůstává otázkou. Obžalovaná Golz-Goldlust se nestyděla vejít ve spojení s obžalovaným Zápoteckým, o němž se dozvěděla od obžalovaného Goldschmidta, ačkoliv v Zápoteckém rozpoznala nepřítelku říše. Za těchto okolností nemůže být přijat lehký případ porušení nařízení z 3. července 1942, tudíž bylo také obžalovanou Golz-Goldlust třeba odsoudit jako podílející se na činnosti nepřátelské říši k trestu smrti.“

Z podrobností uvedených v rozsudku Zvláštního soudu při Zemském soudu v Praze jednoznačně vyplývá, že paní Marianne Golz-Goldlust byla odsouzena z politických důvodů.

Zákon o zrušení nacistických rozsudků bezprávně v trestním soudnictví vedl proto v předložené věci k právní rehabilitaci paní Golz-Goldlust.

S úctou

Podepsaný
(Priestoph)

Vrchní státní zástupce